

vioT **20**
UNIVERSITY
OF TWENTE. **24**

Woensdag

8.30-9.45	Inloop en registratie	Waaier (bovenring)				
9.45-10.00	Opening	Waaier 1				
10.00-11.00	Keynotepresentatie	Waaier 1 Anneke Sools De narratieve verbeelding van gewenste toekomsten in turbulente tijden				
11.00-11.20	Pauze	Waaier (bovenring)				
11.20-12.20	Parallelsessie A	Ravelijn 2501 Discussiesessie - Taalvaardigheidsonderwijs Taalvaardigheidsonderwijs: hoe overbruggen we de kloof tussen wetenschap en praktijk? - <i>Jacqueline Evers-Vermeul, Kees de Glopper</i>	Ravelijn 2504 Onderzoekspresentaties - Tekstbegrip (Zaavorzitter: Naomi Kamoen) Begripsproblemen in het beantwoorden van stemhulpstellingen - <i>Naomi Kamoen, Bregje Holleman</i> Je bent er ingetuid: het effect van moderne leesgewoontes op taalbegrip - <i>Laura Speed, Jet Hoek, Falk Huettig</i> Onbepaalde telwoorden als contextuele lijstsignalen: invloed op tekstverwerking en begrip - <i>Ranja van Zijverden</i>	Ravelijn 3231 Onderzoekspresentaties - Gezondheidscommunicatie (Zaavorzitter: Els van der Pool) "Gertie se geheim": effecten van een fotonovela op lezers uit verschillende leeftijdsgroepen - <i>Carel Jansen, Burt Davis</i> Hoe ergotherapeuten advies geven aan ouders in een digitale behandeling: een conversatieanalytische benadering - <i>Evi Dalmaijer, Berber Pas, Wilbert Sporen, Wyke Stammel</i> "Voel me er echt goed bij, veel minder pijn". Gesprekken over medicatie op de socials - <i>Keun Young Sliedrecht, Els van der Pool</i>		
12.20-13.45	Lunchpauze	Waaier (bovenring)				
12.20-13.45	Bijeenkomst themagroep Taalbeheersing en onderwijs	Ravelijn 2501	Campus Kunst- en architectuurwandeling			
13.45-14.45	Parallelsessie B	Ravelijn 2501 Panel - Wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' (deel 1) Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' - <i>Carel Jansen, Katja Hunfeld, Joy de Jong, Jacqueline van Kruiningen, Ninke Stukker, Renske Bouwer, Eltine Kampen</i>	Ravelijn 2504 Onderzoekspresentaties - Tekstbegrip (Zaavorzitter: Christine Liebrecht) Stemhulp-chatbots: politieke informatie op maat - <i>Naomi Kamoen, Christine Liebrecht</i> Fact-checking vs congruentie-checking: in hoeverre beïnvloeden leestaken hoe lezers teksten met incongruenties of onjuistheden verwerken en wat ze van deze teksten onthouden? - <i>Marloes van Moort, Arnout Koormeef, Paul van den Broek</i> Problemen opsporen in overheidsteksten: professionals versus lezers - <i>Henk Pander Maat, Yvette Linders, Nina Sangers, Keun Young Sliedrecht</i>	Ravelijn 3231 Onderzoekspresentaties - Gezondheidscommunicatie (Zaavorzitter: Wyke Stommel) Hoe jeugdverpleegkundigen ouders en kinderen uitnodigen om vragen te stellen over HPV-vaccinatie - <i>Gusje Jol, Tessa van Charldorp, Hedwig te Molder, Nienke van Trammel</i> Man/vrouw/anders: gendercategorisering als centrale activiteit in transgender- en DSD/intersexe-zorg - <i>Mieke Breukelman, Wyke Stommel, Anke Oerlemans, Chris Verhaak, UNITE-adviesgroep</i> Infertilitetsdiscours op Instagram: de constructie van individuele en gedeelde identiteiten in online narratieven - <i>Sofie van der Meij, Jana Declercq</i>	Ravelijn 3237 Discussiesessie - Kunst(matige Intelligentie) van het Schrijven De Kunst(matige Intelligentie) van het Schrijven - <i>Janneke van der Laa</i>	
14.50-15.50	Parallelsessie C	Ravelijn 2501 Panel - Wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' (deel 2) Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' - <i>Carel Jansen, Katja Hunfeld, Joy de Jong, Jacqueline van Kruiningen, Ninke Stukker, Renske Bouwer</i>	Ravelijn 2504 Onderzoekspresentaties - Organisatiecommunicatie (Zaavorzitter: Hans Hoeken) "Pensioenkeuzes vragen om adequate keuzebegeleiding". Wordt pensioencommunicatie effectiever met een Value Clarification Tool, of met testimonials? - <i>Jelle Strikwerda, Bregje Holleman, Hans Hoeken</i> Communiceren over maatschappelijke verantwoordelijkheid: Effecten van oprechtheid, impact en human interest - <i>Menno De Jong, Kira Holscher, Ardian Beldad</i> Welke de-escalatietechnieken kunnen we leren van webcaremedewerkers? - <i>Margot van Mulken</i>	Ravelijn 3231 Onderzoekspresentaties - Gezondheid en argumentatie (Zaavorzitter: Nanon Labrie) De rol van naasten in shared decision-making vanuit argumentatief perspectief - <i>Lotte van Poppel</i> Effecten van (drog)redelijke argumentatie ter ondersteuning van medische behandeladviezen op cognitieve en affectieve uitkomsten bij ouders van te vroeg geboren kinderen: resultaten van een online video-experiment - <i>Nanon Labrie, Roosmaryn Pilgram, Lotte van Poppel, Jacky Visser, Nicole van Veenendaal, Anne van Kempen</i> Argumentatie als therapie: therapieessies als argumentatief activiteitstype - <i>Roosmaryn Pilgram</i>	Ravelijn 3237 Onderzoekspresentaties - Journalistiek (Zaavorzitter: Gudrun Reijnerse) Duurzame metaforen? Effecten van metaforiek op begrijpelijkheid en begrip van metaforische duurzaamheidsconcepten - <i>Gudrun Reijnerse, Britta Brugman, Ellen Droog</i> "Nederland neemt voortouw in toekomstcomputer": een inhoudsanalyse van frames en uitleg over kwantum in Nederlandse kranten - <i>Aletta Meisma, Gudrun Reijnerse, Julia Cramer</i> Echt of fake? Nepnieuwsdetectie in een eerste versus tweede taal - <i>Jet Hoek, Eva Koch</i>	
15.50-16.10	Pauze					
16.10-17.30	Parallelsessie D	Ravelijn 2501 Panel - Wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' (deel 3) Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans' - <i>Carel Jansen, Katja Hunfeld, Joy de Jong, Jacqueline van Kruiningen, Ninke Stukker, Renske Bouwer</i>	Ravelijn 2504 Panel - Miscommunicatie en herstelwerk Feilloze gesprekspartners? Onderzoeken naar miscommunicatie en herstelwerk in verschillende gesprekscontexten - <i>Florian Kuneman, Gabriëlla Martijn, Anouck Braggaa, Emiel van Miltenburg, Christine Liebrecht, Charlotte van Hooijdonk, Wyke Stommel, Lynn de Rijk, Mike Huiskes</i>	Ravelijn 3231 Narratieve communicatie (Zaavorzitter: Renske van Enschot) Het effect van agency op de overtuigingskracht van verhalen over controversiële onderwerpen - <i>Renske van Enschot, Jade van 't Hof</i> Spelend leren of liever gewoon spelen: Een experiment met beschrijvingen en aanbevelingen van persuasive games - <i>Marloes Groen, Ruid Jacobs</i> Retorica in museums: tekst, ruimte, beeld en beleving als overtuigende middelen - <i>Menno Reijlven, Emma van Bijnen, Jan Rock</i> Middeleeuwse verhalen voor moderne lezers - <i>Noor Elshof, Frank van Meurs, Gudrun Reijnerse</i>		

Donderdag

8.00-9.00	Bijeenkomst themagroep Taal en gezondheid	Ravelijn 2504			
9.00-10.00	Keynotepresentatie	Waaier 1 <i>Willem Zuidema en Katrin Schulz De Grote Taalmodellen-revolutie: hoe beheersen wij de computers?</i>			
10.00-10.15	Presentatie BMS Lab	Waaier 1			
10.15-10.35	Pauze	Waaier (bovenring)			
10.35-11.35	Parallelsessie E	Ravelijn 2501	Ravelijn 2504	Ravelijn 3231	Ravelijn 3237
		Discussiesessie - Toespraakonderzoek en misinformatie	Onderzoekspresentatie - Educatie en tekstgenres (Zaalvoorzitter: Ninke Stukker)	Onderzoekspresentatie - Taal en gender (Zaalvoorzitter: Sofie Decock)	Onderzoekspresentatie - Argumentatie (Zaalvoorzitter: Jean Wagemans)
		De toekomst van toespraak- en presentatieonderzoek: verkenning van methodes - <i>Martijn Wackers</i>	Verhalende educatieve teksten een succes? Wat onderzoeksresultaten ons (nog niet) vertellen - <i>Nina Sangers, Jacqueline Evers-Verneul, Ted Sanders, Hans Hoeken</i>	Gender in de context van een genderambigue robot - <i>Lynn de Rijk, Mieke Breukelman, Evi Dalmajjer, Wyke Stammel</i>	Zorgt blootstelling aan meningen waar je het niet mee eens bent voor polarisatie? - <i>Jos Hornikx, Willeke Bekkers</i>
		Wat is er erg aan misinformatie? - <i>Maarten van Doorn</i>	Een analysemodel voor leesituaties - <i>Kees de Glopper, Henk Pander Maat</i>	Het effect van genderneutrale voornaamwoorden op tekstkwaliteit en male bias: generische verwijzing in een arbeidsreglement - <i>Hanne Verhaegen, Rebecca Elektra Van Herck, Sofie Decock, Sarah Van Hoof</i>	Argument-checken als een methode voor het identificeren van desinformatie - <i>José Plug, Jean Wagemans</i>
			Een stilistisch perspectief op genreontwikkeling - <i>Melanie Hof, Ninke Stukker, Veerle Baaijen, Kees de Glopper</i>	Het genderneutrale voornaamwoord die: meer aanvaard voor generische dan voor specifieke verwijzing? - <i>Sofie Decock, Lou-Lou Vanrobbeys, Sarah Van Hoof</i>	Hoe om te gaan met 'diep disgrements'? Retorische strategieën in crisiscommunicatie: de casus COVID-19 - <i>Ingeborg van der Geest, Bart van Klink</i>
11.40-12.40	Parallelsessie F	Ravelijn 2501	Ravelijn 2504	Ravelijn 3231	
		Onderzoekspresentatie - Argumentatie (Zaalvoorzitter: Maarten van Leeuwen)	Onderzoekspresentatie - Educatie en andere talen (Zaalvoorzitter: Alex Reuneker)	Onderzoekspresentatie - Interculturele communicatie (Zaalvoorzitter: Irene Roozen)	
		De bewijslast van het ad ignorantiam-argument - <i>Henrike Jansen</i>	Engelse leenwerkwoorden en de invloed van stameinde op spel fouten - <i>Alex Reuneker</i>	In hun woorden: sprekers van bedreigde talen tonen ons het belang van een divers taalbeleid, pluriforme taaleducatie en de plaats van taal in de duurzaamheidsagenda - <i>Stef Spronck, Héloïse Calame, Luna Erica, Anu Hyvönen, Kayleigh Karinen, Victoria Peemot, Wasiq Silan, Pirjo K. Virtanen, Samuel Wainaina</i>	
		Discussiëren met dilemma's: de strategische functie van dilemma's: de argumentatie - <i>Charlotte van der Voort</i>	Waardering door leerkrachten in klassikale interactie tijdens meertalige activiteiten - <i>Laura Nap, Frans Hiddink, Suzanne Dekker, Joana Duarte</i>	Prima hotel. Alleen jammer dat het personeel enkel Engels sprak - <i>Mariet Raedts, Irene Roozen, Caroline Dothee, Lieve Vangehuchten</i>	
		De persoonlijke aanval als populistische normbrekende strategie: de casus Wilders - <i>Maarten van Leeuwen</i>	Translanguaging in interactie in Fries basisonderwijs - <i>Suzanne Dekker, Laura Nap</i>	Mens versus machine? Zo maak je als vertaler het verschil! - <i>Maaïke van den Haak</i>	
12.40-13.15	Lunchpauze	Waaier (bovenring)			
13.15-14.00	Posterpresentaties	Waaier (bovenring) Samenvattingen van de posters			
13.15-14.00	Tour BMS Lab	BMS Lab Cubicus			
14.00-15.00	Panel	Waaier 1 De toekomst van de taalbeheersing - <i>Hans Hoeken, Jos Hornikx, Mike Huiskes, Margot van Mulken, Mariet Raedts</i>			
15.00-15.20	Pauze	Waaier (bovenring)			
15.20-16.50	Parallelsessie G	Ravelijn 2501	Ravelijn 2504	Ravelijn 3231	
		Panel - Participatie in publieke debatten	Panel - Tekstanalyse	Onderzoekspresentatie - Marketingcommunicatie (Zaalvoorzitter: Carel van Wijk)	
		Participatie in publieke debatten - <i>Mike Huiskes, Myrte Gosen, Tom Koole, Laurens Kraft van Ermel, Henrike Padmos, Hedwig te Molder, Roel van Veen</i>	Tekstanalyse: zes methoden voor onderwijs, onderzoek en praktijk - <i>Joyce Karreman, Renske van Enschoot, Bè Brelj, Jos Hornikx, Letticia Hustinx, Kobie van Krieken, Yvette Linders, José Sanders, Wilbert Spaoren, Ninke Stukker, Jean Wagemans</i>	De orderbevestigingsmail als pr-tool voor kledingmerken? - <i>Irene Roozen, Mariet Raedts</i>	
				Humorcomplexiteit en verbale verankering in tv-commercials - <i>Luuk Lagerwerf, Alexandra Groenewoud</i>	
				Kleuren bekenen kleur: spontane woordassociaties met de namen van 11 basiskleuren - <i>Hanny den Ouden, Marije ten Böhmer, Carel van Wijk</i>	
				Verschillende doelgroepen, verschillende taalvoorkeuren? Rol van taal in instructievideo's - <i>Ulrike Nederstigt, Beryl Hilberink</i>	
17.00-18.00	Ledenvergadering VIOT	RA 2501			
18.30	Conferentiediner	Hotel de Broeierd			

Vrijdag

8.45-10.15	Parallelsessie H	Ravelijn 2501	Ravelijn 2504	Ravelijn 3231	Ravelijn 3237
		Panel - Journalistiek	Panel - Educatie	Onderzoekspresentaties - Schrijfprocessen (Zaalvoorzitter: Hanny den Ouden)	Onderzoekspresentaties - Stijl (Zaalvoorzitter: John Hoeks)
		Aandacht voor nieuws: journalistiek en de rol van formuleringen - <i>Jaap de Jong, Luuk Lagerwerf, Astrid Vandendaele, Damian Trilling, Erik Knudsen</i>	Interacties in een onderwijscontext - <i>Frans Hiddink, Jan van Gulik, Joke van Balen, Tom Koole, Siebrich de Vries, Wyke Stommel, Jeroen Dera, Mieke Breukelman, Marije van Braak, Mike Hulskes, Sven Schoepkens, Myrte Gosen, Jikkie van Veen, Mario Veen</i>	Handig die laptop, maar je leert er niet beter door - <i>Jan Engelen, Marije van Amelsvoort, Carel van Wijk</i> Vakoverstijgend werken binnen het schrijfvaardigheidsonderwijs: zijn havo 4-leerlingen in staat om de schrijfkennis die zij opdoen bij het vak Nederlands te transfereren naar andere schoolvakken? - <i>Emma Else Willemijn Hilbrink, Jochem Aben</i> Peerfeedback en schrijfvaardigheid: hoe een interventie van 20 minuten studenten aanzet om in dialoog te gaan over hogere ordeaspecten van een tekst - <i>Jochem Aben, Renske Bouwer, Joy de Jong, Griet Coupé</i> Het schrijfproces centraal - <i>Renske Bouwer, Jeanine van der Giessen-van der Doelen, Hanny den Ouden</i>	Van formuleringskeuze naar teksteffect: in de machinekamer van stijl - <i>Maarten van Leeuwen, Ninke Stukker</i> Rechterlijke uitspraken begrijpelijker maken door stijl- en opbouwingsrepen: een experiment - <i>Geerke van der Bruggen, Henk Pander Maat</i> Persuasieve poëzie - <i>Janette Bosma, John Hoeks</i>
10.20-11.20	Sessie I	Ravelijn 2501	Ravelijn 2504	Ravelijn 3231	
		Onderzoekspresentaties - Educatie en tekstbegrip (Zaalvoorzitter: Jacqueline Evers-Vermeul)	Onderzoekspresentaties - Mondelinge communicatie (Zaalvoorzitter: Keun Young Sliedrecht)	Onderzoekspresentaties - Communicatie over COVID-19 (Zaalvoorzitter: Menno de Jong)	
		Ik lees dus ik begrijp - <i>Mira Wyns</i>	Co-opvoederschap in de praktijk: van appen naar bellen tussen professionele pleegouders en geboorteparenten - <i>Ellen Schep, Wyke Stommel, Keun Young Sliedrecht</i>	Ik kan hier hoesten'. Het gebruik van corona-icoon voor inclusieve communicatie. - <i>Charlotte van Hooijdonk, Lisanne van Weelden</i>	
		De opkomst van online chatten en internationale ontwikkelingen in leesvaardigheid gedurende 2000-2018 - <i>Hans Luyten</i>	Leeftijdgebonden stereotyperingsprocessen in sollicitatiegesprekken blootgelegd - <i>Melina De Dijn, Federica Previtali, Dorien Van De Mierop</i>	Reflecties van wetenschappers en journalisten op het gebruik van modellen in nieuws over COVID-19 - <i>Anouk de Jong, Anne Dijkstra, Miles MacLeod, Menno de Jong</i>	
		Lezen om te leren en hoe tekststructuur daarbij helpt - <i>Suzanne Bogaerds-Hazenberg, Hilde Kooiker-van den Boer, Jacqueline Evers-Vermeul</i>	De reflexieve relatie tussen humor en hiërarchie in vluchtbriefingvergaderingen van cabinepersoneel - <i>Kim Schoofs, Dorien Van De Mierop, Tatjana Gryspeert</i>	COVID-19 in de media: Vijf kritieke gebeurtenissen in het Nederlandse coronabeleid - <i>Menno de Jong, Joyce Karreman, Ringo Ossewaarde, Lilian Boerkamp</i>	
11.20-11.40	Pauze	Waaier (bovenring)			
11.40-12.40	Keynotepresentatie	Waaier 1 <i>Stef Aupers</i> Complotdenken: Voorbij de online-echokamer?			
12.40-12.50	Afsluiting	Waaier 1			
12.50-14.00	Lunch	Waaier (bovenring)			
13.00-14.00	Vergadering redactieraad Tijdschrift voor Taalbeheersing	RA 2504			

Taalvaardigheidsonderwijs: hoe overbruggen we de kloof tussen wetenschap en praktijk?

Jacqueline Evers-Vermeul (j.evers@uu.nl)

Kees de Glopper (c.m.de.glopper@rug.nl)

Context

Vanuit taalbeheersingsonderzoek is er veel bekend over effectief taalvaardigheidsonderwijs. Helaas vinden deze inzichten maar mondjesmaat hun weg naar de onderwijspraktijk, waardoor er sprake is van een kloof tussen wetenschap en praktijk.

Discussiethema's

In deze sessie gaan we met elkaar in gesprek over mogelijke oplossingsrichtingen, waarbij we in ieder geval aandacht willen besteden aan de volgende opties, maar waarbij er ook ruimte is voor inbreng vanuit de zaal:

- (1) Theoretische kennis van leraren vergroten;
- (2) Bewezen didactieken toepasbaar maken;
- (3) Evidence-based lesmaterialen ontwikkelen

We gaan komend najaar vakgenoten benaderen die hier vanuit hun expertise inzichten over hebben opgedaan, of die vanuit hun promotieonderzoek ervaringen kunnen delen met ontwerpgericht onderzoek, een vorm van samenwerking waarbij leraren en wetenschappers samen lesmaterialen ontwikkelen. Dit onderzoekstype schept nieuwe uitdagingen voor de betrokken partijen, maar er liggen ook duidelijke kansen voor professionalisering. Bovendien levert het bruikbare materialen op waarin bewezen effectieve didactieken een plek krijgen.

Doel

Met dit gesprek hopen we collega's uit het vakgebied te inspireren om gezamenlijk de genoemde kloof te helpen dichten, op basis van eerder opgedane inzichten en ervaringen. Daarbij kunnen we ook met elkaar mogelijke onderzoeksrichtingen verkennen die zicht bieden op manieren om de kloof verder te dichten.

Begripsproblemen in politieke opinie vragen. Een Big Data Analyse bij twee stemhulpen

Naomi Kamoen (N.Kamoen@tilburguniversity.edu)

Bregje Holleman (B.Holleman@uu.nl)

Aanleiding en doel

In een stemhulp beantwoorden gebruikers vragen over politieke kwesties. Op basis van een vergelijking tussen de antwoorden en de posities van politieke partijen, geeft de stemhulp een stemadvies. Van die stemadviezen is bekend dat ze invloed hebben op de stemkeuze. Het is daarom zorgwekkend dat eerder hardopdenkonderzoek laat zien dat stemhulpgebruikers bij ongeveer 1 op 5 vragen in een stemhulp begripsproblemen ervaren, en dat stemhulpgebruikers weinig moeite doen die begripsproblemen op te lossen. In plaats daarvan geven stemhulpgebruikers relatief vaak “neutrale” en “geen mening” antwoorden (Kamoen & Holleman, 2017).

Het doel van de huidige studie was middels een Big Data analyse op gebruiksdata van zowel Kieskompas als Stemwijzer te onderzoeken of vraagkenmerken die in het hardopdenkonderzoek tot begripsproblemen leidden ook daadwerkelijk verbonden zijn aan een relatief hoog aantal neutrale en geen mening-antwoorden en of er een onderscheid is tussen het soort begripsprobleem (semantisch of pragmatisch) en het soort antwoord (neutraal of geen mening) dat gegeven wordt.

Methode

We voerden een analyse uit op data 34 Kieskompas-stemhulpen (1020 stellingen) en codeerden de vraagkenmerken die in het eerder uitgevoerde hardopdenkonderzoek tot begripsproblemen leidden. Vervolgens codeerden we diezelfde vraagkenmerken van 1276 stellingen van Stemwijzer. Voor beide datasets voorspelden we of deze gecodeerde kenmerken verbonden zijn aan meer “neutraal” en “geen mening” antwoorden onder de respectievelijk 357.858 echte Kieskompasgebruikers en 309.903 Stemwijzergebruikers die deze tools voorafgaand aan gemeenteraadsverkiezingen invulden.

Resultaten

In beide datasets zijn bepaalde vraagkenmerken systematisch te koppelen aan specifiek antwoordgedrag (“neutraal” en “geen mening” antwoorden). Gemeentelijk jargon en belastingnamen (semantische problemen) leiden tot een toename in “geen mening”-antwoorden, terwijl pragmatische problemen (zoals vage kwantificeerders, bijv. “verhogen”) leiden tot meer neutrale antwoorden. Er lijkt zich dus een rolverdeling tussen “neutraal” en “geen mening” af te tekenen.

Conclusie

Geen mening en neutraal hebben voor stemhulpbouwers ook een andere rol in de berekening van stemadviezen, maar niet op de manier waarop deze knoppen nu door reële stemhulpgebruikers gebruikt

worden. Meer voorlichting over de bedoelde betekenis van deze antwoordopties in stemhulpen is daarom nodig. Ook is het zinvol voor stemhulpbouwers om te investeren in het voorkomen van begripsproblemen, door bijvoorbeeld toelichtingen.

Je bent er ingetuind: Het effect van moderne leesgewoontes op taalbegrip

Laura J. Speed (laura.speed@ru.nl)

Jet Hoek (jet.hoek@ru.nl)

Falk Huettig (Falk.Huettig@mpi.n)

Doel

Leesgewoontes zijn veranderd. Mensen lezen minder boeken en lezen meer op digitale apparaten. In deze studie hebben we aan de hand van intuïnzinnen (*garden path sentences*) onderzocht hoe leesgewoontes taalbegrip beïnvloeden, waarbij we verwachtten dat de meeste interpretatiefouten gemaakt zouden worden door proefpersonen die aangaven weinig boeken te lezen en door proefpersonen met een hoog telefoongebruik (i.e., oppervlakkiger lezen).

Methode

Experimentele targetitems bestonden uit 24 zinnen in een intuïversie en een niet-intuïversie. De intuïversie bevatte twee voorzetselgroepen (PPs), wat voor lokale ambiguïteit zorgde, e.g., *Jan legde het snoep op tafel in de kast*: in eerste instantie zal gedacht worden dat het snoep op tafel gelegd wordt, maar bij de tweede PP *in de kast* moet de interpretatie geheranalyseerd worden. In de niet-intuïversie werd dezelfde informatie gepresenteerd in een bijzin als complement van een perceptiewerkwoord, e.g., *Ik weet dat Jan het snoep op tafel in de kast legde*. In deze versie is er minder lokale ambiguïteit doordat het werkwoord (*leggen*) pas achteraan in de zin komt. Naast de 24 targetitems waren er 72 filleritems bestaande uit verschillende typen zinnen.

Alle items zijn in willekeurige volgorde gepresenteerd aan 132 participanten. Zij konden de zinnen op hun eigen tempo lezen, waarna een begripsvraag werd gesteld. Bij de targetitems werd er gevraagd of de verkeerde interpretatie van de intuïnzinnen waar was: *Heeft Jan het snoep op tafel gelegd?*

Resultaten

Resultaten tonen het verwachte intuïeffect: begripsvragen werden slechter en minder snel beantwoord bij de intuï- dan bij de niet-intuïversie van de targetitems. Het intuïeffect werd gemodereerd door het lezen van fictie (maar niet non-fictie): het effect werd gevonden bij participanten die weinig fictie lezen, maar niet bij participanten die veel fictie lezen. Ook werd het gemodereerd door telefoongebruik: het intuïeffect werd gevonden bij participanten die hun telefoon veel gebruiken, maar niet bij participanten die hun telefoon weinig gebruiken.

Conclusies

Onze studie is de eerste die een relatie aantoont tussen moderne leesgewoontes en taalbegrip. De hoeveelheid fictie die je leest en de tijd die je op je telefoon doorbrengt hangen samen met hoe goed je bent in het correct interpreteren van zinnen met syntactische ambiguïteit.

Onbepaalde telwoorden als contextuele lijstsignalen: invloed op tekstverwerking en begrip

Ronja van Zijverden (ronja.vanzijverden@gmail.com)

Merel Scholman (m.c.j.scholman@uu.nl)

Ted Sanders (t.j.m.sanders@uu.nl)

Doel

Connectieven zoals *omdat* en *dus* helpen bij de verwerking van coherentierelaties (bijv. Cozijn et al., 2011). Er is echter weinig bekend over het effect van “alternatieve signalen” (andere signalen dan connectieven) op de verwerking en het begrip van coherentierelaties. Een voorbeeld van een alternatief signaal is onbepaalde telwoorden zoals ‘een aantal’ als vooraankondiging van een lijstrelatie. Met een *offline* continuatiestudie is aangetoond dat lezers op basis van dit signaal een lijstrelatie verwachten (Scholman et al., 2020). In de huidige studie is onderzoek gedaan naar het effect van onbepaalde telwoorden op de *online* verwerking en het *offline* begrip van additieve lijstrelaties. Omdat in eerdere studies is aangetoond dat het ontwerp van *offline* begripsvragen de *online* tekstverwerking kan beïnvloeden (bijv. Crible & Pickering, 2020), werd dit ook onderzocht.

Methode

Er zijn twee *self-paced reading* experimenten uitgevoerd. Experiment 1 (n=80) richtte zich op of de aanwezigheid van een lijstsignaal ervoor zorgde dat de daaropvolgende lijst ook sneller werd gelezen. Experiment 2 (n=60) richtte zich op verschillen in taakopzet. Ieder item werd gevolgd door een begripsvraag die expliciet gericht was op de lijstrelatie. We onderzochten of zulke vragen lezers gedurende het experiment gevoeliger maakten voor het lijstsignaal, in vergelijking met de algemene begripsvragen van Experiment 1. Bovendien werd het effect van contextuele lijstsignalen op de recall van lijstrelaties onderzocht.

Resultaten

De resultaten van zowel Experiment 1 als Experiment 2 lieten geen effect van lijstsignaal zien op de leestijden van de lijstrelatie. In Experiment 2 is een hoofdeffect van begripsvragen op leestijden gevonden (expliciete begripsvragen zorgden voor langere leestijden). Er is geen interactie tussen taakontwerp en aanwezigheid van het lijstsignaal gevonden op de leestijden. De resultaten lieten wel zien dat lijstsignalen helpen bij de *recall* van additieve lijstrelaties.

Conclusie

In dit onderzoek kon niet worden aangetoond dat onbepaalde telwoorden de verwerking van additieve lijstrelaties beïnvloeden. Dit betekent echter niet dat lezers niet gevoelig zijn voor het signaal: lijstsignalen beïnvloedden de *recall* en eerder onderzoek toonde een effect in een *story continuation task*. Hoewel lezers dus gevoelig zijn voor het signaal, kan het zijn dat deze alternatieve signalen hen niet helpen tijdens tekstverwerking.

Literatuur

Cozijn, R., Noordman, L. G., & Vonk, W. (2011). Propositional integration and world-knowledge inference: Processes in understanding because sentences. *Discourse Processes*, 48(7), 475–500. <https://doi.org/10.1080/0163853X.2011.594421>

Crible, L., & Pickering, M. J. (2020). Compensating for processing difficulty in discourse: Effect of parallelism in contrastive relations. *Discourse Processes*, 57(10), 862–879. <https://doi.org/10.1080/0163853X.2020.1813493>

Scholman, M. C., Demberg, V., & Sanders, T. J. (2020). Individual differences in expecting coherence relations: Exploring the variability in sensitivity to contextual signals in discourse. *Discourse Processes*, 57(10), 844–861. <https://doi.org/10.1080/0163853X.2020.1813492>

‘Gertie se geheim’: Effecten van een fotonovela op lezers uit verschillende leeftijdsgroepen

Carel Jansen (c.j.m.jansen@rug.nl)

Burt Davis (burt@sun.ac.za)

Doel

Internationaal onderzoek laat zien dat fotonovela's - boekjes die een dramatisch verhaal uitbeelden met behulp van foto's en bijschriften – effectief kunnen zijn in de gezondheidscommunicatie vanwege hun narratieve karakter en hun eenvoudige taal. Een publicatie van Ooms et al. in *PLOS ONE* (2019) suggereert dat het succes van een verhaal in de gezondheidscommunicatie kan samenhangen met de afstemming op kenmerken van de lezers, en dan met name op hun leeftijd. Jongere lezers zouden zich het gemakkelijkst kunnen identificeren met een leeftijdsgenoot terwijl dat voor oudere lezers, die immers zelf ooit ook jong zijn geweest, niet veel uitmaakt. Volgens het EORM (Moyer-Gusé, 2008) vergroot identificatie de overtuigingskracht van een verhaal. In deze studie gingen we na welke effecten diverse versies van een fotonovela hadden bij verschillende leeftijdsgroepen in Zuid-Afrika.

Methode

We onderzochten bij 411 lezers met verschillende persoonskenmerken zes versies van ‘Gertie se geheim’, een door ons ontwikkelde fotonovela over diabetes. In drie versies (in het Engels, Afrikaans en isiXhosa) was een jonge vrouw de protagonist, in de drie andere versies (in dezelfde drie talen) was dat een oudere vrouw. Dat was het enige verschil. Ook was er een controlegroep, die over dit onderwerp niets te lezen kreeg.

Resultaten

Jongere lezers vonden de jonge protagonist het meest op henzelf lijken; bij oudere lezers was dat de oudere protagonist. Jongere lezers identificeerden zich ook sterker met de jonge protagonist; voor oudere lezers was er op dit punt nauwelijks verschil. Bij de kennisvragen en ook bij enkele vragen over attitude en intentie die na het lezen werden beantwoord, waren de scores in de fotonovela-condities significant hoger dan in de controleconditie. Voor de moedertaal van de deelnemers werd geen effect gevonden. Jongere lezers hadden de meeste kennis na het lezen van de versie met de jonge protagonist; voor oudere lezers werd geen significant kenniseffect gevonden.

Discussie

Dit onderzoek bevestigt dat fotonovela's effectief kunnen zijn in de gezondheidscommunicatie. Bij jongere lezers leidde een jonge protagonist tot sterkere identificatie en gunstiger kenniseffecten; voor oudere lezers bleek de leeftijd van de protagonist weinig verschil te maken. Onze voorlopige conclusie is dat de keuze van de protagonist in een fotonovela over een onderwerp als diabetes het best kan worden afgestemd op het jongere deel van de doelgroep - maar vanzelfsprekend is meer onderzoek gewenst.

Hoe ergotherapeuten advies geven aan ouders in een digitale behandeling; een conversatie analytische benadering

Evi Dalmaijer (evi.dalmaijer@ru.nl)

Berber Pas (berber.pas@ru.nl)

Wilbert Spooren (wilbert.spooren@ru.nl)

Wyke Stommel (wyke.stommel@ru.nl)

In het Integraal Zorgakkoord wordt de nadruk gelegd op passende zorg en ondersteuning: samen met de patiënt, op de juiste plek; digitaal als het kan en fysiek als het moet (Integraal Zorgakkoord, 2022). De inzet van digitale technologieën in de zorg brengt met zich mee dat behandelingen steeds vaker plaatsvinden in een setting waarbij de professional en de zorgontvanger zich niet op dezelfde fysieke plek bevinden. Hierdoor vindt communicatie over zorg ook steeds vaker plaats via technologische middelen zoals e-mail, chat, videobellen of instant messaging. Onze presentatie heeft als doel inzicht te geven in hoe afstand en technologie impact hebben op het geven van advies en op de daaropvolgende interactie tijdens een digitale behandeling van jonge kinderen met een motorische beperking. Tijdens de behandeling doen ouders thuis met hun kind oefeningen en filmen dit. Deze video's uploaden zij in een digitale omgeving, waar ergotherapeuten de ouders coachen via tekstberichten. In die berichten geven de professionals feedback op de video's en formuleren zij adviezen voor de ouders (zie ook Verhaegh et al., 2022). We hebben deze tekstberichten met adviezen en de video's waarin de implementatie van de adviezen zichtbaar wordt met behulp van conversatieanalyse bestudeerd. De analyse richt zich specifiek op de rol van autoriteit in het geven van advies (vgl. Boyd, 1998; Heritage, 2005; Heritage & Sefi, 1992; Peräkylä, 1998, 2002). Onze resultaten laten zien dat professionals in hun tekstberichten hun eigen autoriteit afzwakken. Ook oriënteren ze zich op het advies als een last waarmee ze de ouders opzadelen en op de autoriteit van ouders met betrekking tot hun kennis van en relatie met het kind. We beschrijven drie verschillende patronen van hoe adviezen zich ontvouwen gedurende deze digitale behandeling. Specifiek laten we zien hoe professionals zorgvuldig adviezen initiëren en hierop terugkomen en geven we een beeld van hoe zij, door middel van taal, hard werken om samenwerking met ouders tot stand te brengen en gestalte te geven. Door de adviesdynamiek in gedigitaliseerde paramedische interacties in kaart te brengen, biedt onze presentatie inzicht in hoe paramedische professionals, op afstand en met behulp van technologie, hun beroep uitoefenen en de belangrijke rol die taal hierin speelt.

Literatuur

- Boyd, E. (1998). Bureaucratic authority in the "company of equals": The interactional management of medical peer review. *American Sociological Review*, 63, 200–224.
- Heritage, J. (2005). Revisiting authority in physician-patient interaction. *Language Power and Social Process*, 16, 83.

- Heritage, J., & Sefi, S. (1992). Dilemmas of advice: Aspects of the delivery and reception of advice in interactions between Health Visitors and first-time mothers, In P. Drew & J. Heritage (Eds.), *Talk at Work: Interaction in Institutional Settings* (pp. 359–417), Cambridge University Press.
- Integraal Zorgakkoord. (2022). *Samen werken aan gezonde zorg*. Geraadpleegd op 20 juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>
- Peräkylä, A. (1998). Authority and accountability: The delivery of diagnosis in primary health care. *Social Psychology Quarterly*, 301-320.
- Peräkylä, A. (2002). Agency and authority: Extended responses to diagnostic statements in primary care encounters. *Research on Language and Social Interaction*, 35(2), 219-247.
- Verhaegh, A., Nuijen, N., Aarts, P., Nijhuis-van der Sanden, M., Willemsen, M., Groen, B., & Vriezেকolk, J. (2022). Parents' experiences with a home-based upper limb training program using a video coaching approach for infants and toddlers with unilateral cerebral palsy: A qualitative interview study. *BMC Pediatrics*, 22: 380. <http://doi.org/10.1186/s12887-002-03432-w>.

“Voel me er echt goed bij, veel minder pijn”. Gesprekken over medicatie op de socials

Keun Young Sliedrecht (keunyoung.sliedrecht@han.nl)

Els van der Pool (els.vanderpool@han.nl)

Social media vormen een niet weg te denken bron van informatie voor patiënten. Zo wordt er ook informatie over medicijngebruik gedeeld, zoals soort medicijn, doses, ervaringen over de werking en bijwerkingen (cf. Saha et al. 2019). Vanuit het zorgverleningsproces is het voor zorgprofessionals en beleidsmakers van belang te zien wat zich afspeelt op de socials (cf. RIVM, 2015), zeker als het gaat om informatie over medicatie.

In een verkennend onderzoek willen we inzicht verkrijgen in het gesprek over medicatie op de socials: waarover gaat het gesprek op verschillende socialmediakanalen en hoe verlopen die gesprekken (sentiment en interactionele verloop). De focus ligt op een specifiek medicijn (adalimumab) dat wordt voorgeschreven bij chronische ziekten (reuma, de huidziekte psoriasis en ziekte van Crohn). De dataverzameling bestaat uit ruim 400 Nederlandstalige posts van 8 verschillende socialmediakanalen (Twitter, Instagram, Tiktok, Facebook, LinkedIn, Youtube, Reddit, Pinterest) die zijn geplaatst tussen maart 2013 tot maart 2023. Deze posts zijn thematisch gecodeerd. Verder zijn er 50 sequenties (waarin gebruikers op elkaar reageren) geselecteerd om zicht te krijgen op het interactionele verloop van gesprekken over medicatie via de socials (cf. Meredith, Giles, Stommel, 2021).

Een eerste bevinding is dat het gesprek op de socials vooral lijkt te gaan over ervaringen over de werking en bijwerking van medicatie (cf. Saha et al. 2019, Johnson et al., 2019). Op vrijwel alle socialmediaplatforms zien we dat socialmediagebruikers *peer support* zoeken (cf. Naslund et al. 2016). Een tweede bevinding is dat specifiek voor Twitter lijkt te zijn dat daar ook een andersoortig gesprek plaatsvindt door andere deelnemers, namelijk een maatschappij-kritische discussie over de betaalbaarheid van medicatie en de rol daarin van de farmaceutische industrie. Dit verkennende onderzoek (in uitvoering) is niet alleen interessant voor patiënten, maar ook relevant voor zorgprofessionals en beleidsmakers, omdat het inzicht geeft in de informatie-uitwisseling en beeldvorming over medicatie die buiten de spreekkamer van de arts/medisch specialist plaatsvindt.

Literatuur

De Choudhury, M., Morris, M. R., & White, R. W. (2014, April). Seeking and sharing health information online: comparing search engines and social media. In *Proceedings of the SIGCHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1365-1376).

- Johnson, B., Quinlan, M. M., & Pope, N. (2019). # ttc on Instagram: A multimodal discourse analysis of the treatment experience of patients pursuing in vitro fertilization. *Qualitative Research in Medicine and Healthcare*, 3 (1).
- Meredith, J., Giles, D., Stommel, W. (2021). *Analyzing digital interaction*. London: Palgrave.
- Naslund, J. A., Aschbrenner, K. A., Marsch, L. A., & Bartels, S. J. (2016). The future of mental health care: peer-to-peer support and social media. *Epidemiology and psychiatric sciences*, 25 (2), 113122.
- Paul, M., & Dredze, M. (2011). You are what you tweet: Analyzing twitter for public health. In *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media* (Vol. 5, No. 1, pp. 265-272).
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2015). *Luisteren naar de digitale patiënt Verkennende analyse van gesprekken op social media over medicatie en ziekte*.
- Saha, K., Sugar, B., Torous, J., Abrahao, B., Kiciman, E., & De Choudhury, M. (2019, July). A social media study on the effects of psychiatric medication use. In *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media* (Vol. 13, pp. 440-451).

Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans'

Carel Jansen (c.j.m.jansen@rug.nl)

Katja Hunfeld, (k.hunfeld@utwente.nl)

Joy de Jong (j.c.dejong1@uu.nl)

Jacqueline van Kruiningen (j.f.van.kruiningen@hr.nl)

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Renske Bouwer (r.bouwer@uu.nl)

Eltine Kampen (e.m.kampen@utwente.nl)

In juli 2023 presenteerde minister van Onderwijs Robbert Dijkgraaf een voorstel voor een nieuwe wet 'Internationalisering in Balans'. Daarmee wil hij de instroom van buitenlandse studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen reguleren. Ook wil hij de taalvaardigheid in het Nederlands bevorderen, zowel bij Nederlandstalige als bij anderstalige studenten. Hoe moet dat volgens de nieuwe wet gaan gebeuren?

In internationale opleidingen komen er inspanningsverplichtingen voor alle Nederlandse en buitenlandse studenten om hun taalvaardigheid in het Nederlands te vergroten. In Engelstalige BA-programma's moeten alle studenten daar binnen het curriculum 140 uur aan gaan besteden; in MA-programma's gaat het om 56 uur, binnen of buiten het curriculum. Voor Nederlandstalige opleidingen komen dergelijke inspanningsverplichtingen er niet. Wel moet het instellingsbestuur ook voor deze opleidingen in een taalbeleidsplan expliciet maken hoe de taalvaardigheid van de studenten wordt bevorderd. Verder wordt bij de beoordeling van Nederlandstalige opleidingen door de NVAO voortaan ook de bevordering van de taalvaardigheid van de studenten meegenomen.

Ook wil de minister dat straks voor alle opleidingen wordt nagegaan of de aanbevelingen in het 'Referentiekader Taalcompetent in het hoger onderwijs' (Taalunie, 2022; <https://taalunie.org/publicaties/212/taalcompetent-in-het-hoger-onderwijs>) in voldoende mate terugkomen in de beoogde leerresultaten.

Het is op het moment van schrijven nog niet bekend of en hoe het wetsvoorstel zal worden aangenomen. Desondanks is het zinvol om de mogelijke consequenties te verkennen. Wat gaat deze wet betekenen voor de dagelijkse praktijk van het hoger onderwijs? Hoe kunnen we de wettelijke verplichtingen op een zinvolle wijze vormgeven in het onderwijs? Deze vragen moeten straks beantwoord worden door alle docenten en onderwijsontwikkelaars in het hoger onderwijs. Niet ondenkbaar is dat wij, Viot-leden, hierbij geconsulteerd worden vanwege onze expertise op het gebied van taal, tekst, taalvaardigheidsontwikkeling, taaldidactiek; lezen, schrijven, luisteren en spreken. De uitwerking van de wet zal vorm krijgen op landelijk niveau, maar vooral ook op het niveau van de instellingen en opleidingen.

Het doel van deze sessie is te verkennen welke opties, kansen en knelpunten daarbij te voorzien zijn. We gaan daarover graag in gesprek met iedereen die hierover wil meedenken. De sessie bestaat uit drie delen, waarin achtereenvolgens de volgende thema's aan de orde komen:

- (1) Inleiding over de inhoud en de context van de wet, het advies van de Taalunie dat daarin is verwerkt. Welke praktijkvragen vloeien hieruit voort? (spreker: em. prof. dr. Carel Jansen, Rijksuniversiteit Groningen)
- (2) Hoe kunnen de richtlijnen op een zinvolle wijze worden uitgewerkt voor talige en taalgerichte opleidingen als NTC en CIW? (inleider: dr. Renske Bouwer, Universiteit Utrecht)
- (3) Hoe kunnen de richtlijnen op zinvolle wijze worden uitgewerkt voor andere opleidingen, zoals science of techniek? (inleider: dra. Eltine Kampen)

De 2e en 3e sessie starten met een korte inleiding. Vervolgens is er ruimte voor discussie met de aanwezigen o.l.v. Joy de Jong en Ninke Stukker.

We gaan ook concreet in op het vervolg: hoe willen wij als taalbeheersers een bijdrage leveren aan het nader uitwerken van de wet? En aan de invulling ervan op instellingsniveau? Hoe kunnen we zo'n rol voor onszelf bewerkstelligen?

Over de sprekers/inleiders

Dr. Renske Bouwer is universitair docent Taal & Educatie. Ze heeft een interdisciplinaire achtergrond in de onderwijswetenschappen, psychologie en taalwetenschappen, die ze samenbrengt in haar onderzoeklijn naar schrijfvaardigheid(sontwikkeling) in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs.

Em. Prof. Dr. Carel Jansen is emeritus hoogleraar Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen en co-auteur van het Referentiekader Taalcompetent in het Hoger Onderwijs" van de Taalunie.

Drs. Eltine Kampen is docent Academisch Schrijven aan de TU Eindhoven

Fact-checking vs congruentie-checking: In hoeverre beïnvloeden leestaken hoe lezers teksten met incongruenties of onjuistheden verwerken en wat ze van deze teksten onthouden?

Marloes van Moort (m.l.vanmoort@uu.nl)

Arnout Koornneef (a.w.koornneef@fsw.leidenuniv.nl)

Paul van den Broek (p.vandenbroek@fsw.leidenuniv.nl)

Teksten bevatten steeds vaker onjuistheden of inconsistenties. Lezers kunnen zichzelf tegen dergelijke informatie beschermen door tijdens het lezen routinematig te checken of wat ze lezen congruent is met eerdere informatie in de tekst (tekst-validatie) en juist is op basis van hun eigen achtergrondkennis (kennis-validatie) (e.g., Singer, 2006). Hoe uitgebreid lezers binnenkomende informatie valideren hangt mogelijk af van het leesdoel/de leestaak (Singer, 2019; van Moort et al., 2022). Leesdoelen en/of leestaken beïnvloeden de cognitieve processen en strategieën die lezers gebruiken tijdens het lezen én wat ze uiteindelijk onthouden van een tekst (e.g., Britt et al., 2018). In de context van validatie lijkt de gevoeligheid van lezers voor onjuiste of onwaarschijnlijke informatie af te hangen van de leestaak (e.g., Rapp et al., 2014).

In de huidige studie willen we deze onderzoeken uitbreiden door te kijken of en hoe leestaken van invloed zijn op (online) tekst- en kennisvalidatieprocessen en hoe deze processen vervolgens beïnvloeden wat lezers onthouden van teksten met incongruenties of onjuistheden. We hebben een contradictieparadigma gebruikt waarin deelnemers teksten zin voor zin moesten lezen terwijl we hun leestijden registreren. De teksten varieerden systematisch in juistheid ten opzichte van de algemene kennis van de lezers en incongruentie met informatie uit de eerdere tekst. We vergeleken twee leestaken waarin deelnemers of de juistheid van de informatie of de congruentie van de informatie met de eerdere tekst moesten beoordelen (fact-checking versus congruentie-checking). De volgende dag werd hun geheugen voor de teksten getest.

We vinden verschillende patronen van online en offline resultaten die lastig met elkaar te verenigen zijn. De leestaak lijkt gedifferentieerde effecten te hebben op tekst- en kennisvalidatieprocessen tijdens het lezen, maar opvallend genoeg niet op de uiteindelijke geheugenrepresentatie. Dit suggereert dat de gedifferentieerde effecten die we zien op de verwerking van onjuiste of incongruente informatie niet leidt tot verschillen in hoe lezers de onjuiste of incongruente informatie onthouden.

Hoewel de resultaten geen eenduidige antwoorden bieden, tonen zij wel de complexiteit van het beschermen van lezers tegen onjuiste informatie. Helaas lijkt lezers 'dwingen' om wat ze lezen te valideren niet voldoende om hun geheugenrepresentatie te beschermen tegen onjuiste of incongruente informatie in een tekst.

Literatuur

- Britt, M.A., Rouet, J.-F., & Durik, A.M. (2018). *Literacy beyond Text Comprehension: A Theory of Purposeful Reading* (1st ed.). Routledge.
- Rapp, D. N., Hinze, S. R., Kohlhepp, K., & Ryskin, R. A. (2014). Reducing reliance on inaccurate information. *Memory & Cognition*, 42(1), 11-26.
- Singer, M. (2006). Verification of text ideas during reading. *Journal of Memory and Language*, 54(4), 574–591.
- Singer, M. (2019). Challenges in Processes of Validation and Comprehension. *Discourse Processes*, 56(5–6), 465–483.
<https://doi.org/10.1080/0163853X.2019.1598167>
- van Moort, M. L., Koornneef, A., Wilderjans, T. F., & van den Broek, P. (2022). Validation processes and reading purpose: Is validation against knowledge and prior text influenced by reading goal? *Journal of Educational Psychology*, 114(7), 1533- 552.
<https://doi.org/10.1037/edu0000769>

Stemhulp-chatbots: politieke informatie op maat

Naomi Kamoen (N.Kamoen@tilburguniversity.edu)

Christine Liebrecht (C.C.Liebrecht@tilburguniversity.edu)

Aanleiding

In verkiezingstijd vullen miljoenen Nederlanders een stemhulp in om zich te informeren over de politieke kwesties die spelen. Deze tools genereren allerlei positieve effecten: het gebruik van stemhulpen zorgt voor een toename van zowel de ervaren als de feitelijke politieke kennis, en ook voor een hogere stemintentie (Munzert & Ramirez-Ruiz, 2021). Tegelijkertijd is er onderzoek dat laat zien dat stemhulpgebruikers de stellingen vaak niet snappen en maar weinig moeite doen om dat onbegrip op te lossen (Kamoen & Holleman, 2017). Wij hebben experimenteel onderzocht of het zinvol is om een chatbot toe te voegen aan een stemhulp. Via die chatbot kan de gebruiker laagdrempelig vragen stellen over de politieke kwesties in de stemhulp en informatie op maat terugkrijgen voordat een politieke stelling wordt beantwoord.

Studie 1: Methode en resultaten

In onze eerste studie ($N = 229$) hanteerden we een 2 (stemhulp zonder chatbot vs. stemhulp met chatbot) x 2 (lage vs. hoge politieke sofisticatie) tussenproefpersoonsontwerp. Resultaten laten zien dat de groep die aan een stemhulp met chatbotfunctionaliteit werd toegewezen hoger scoorde op gepercipieerde politieke kennis, feitelijke politieke kennis en gebruiksvriendelijkheid.

Studie 2: Methode en resultaten

In een tweede studie ($N = 180$) vergeleken we drie verschillende versies van een stemhulp-chatbot: een gestructureerde versie met voorgeformuleerde knoppen, een ongestructureerde versie met alleen een open chatfunctie, en een semigestructureerde versie met zowel knoppen als een open chatfunctie. Hoewel er in de drie versies even hoog gescoord werd op gepercipieerde en feitelijke politieke kennis, werd de gestructureerde versie het meest gebruiksvriendelijk gevonden. Een contentanalyse van de chatbotconversaties wijst uit dat in de gestructureerde versie meer informatie opgezocht wordt dan in de andere versies. Een gestructureerd design lijkt de gebruiker dus meer uit te nodigen om vragen te stellen en wordt vermoedelijk daarom beter gewaardeerd.

Conclusies

Chatbots, en vooral chatbots met een gestructureerd ontwerp, zijn een waardevolle toevoeging aan stemhulpen, omdat ze gebruikers in staat stellen op een laagdrempelige manier informatie op maat op te vragen over politieke onderwerpen. In de presentatie zullen we reflecteren op de wetenschappelijke en praktische relevantie en uitdagingen van stemhulp-chatbots voor de gevarieerde doelgroep van kiesgerechtigden.

Problemen opsporen in overheidsteksten: professionals versus lezers

H. Pander Maat (h.l.w.pandermaat@uu.nl)

Y. Linders (y.f.m.linders@uu.nl)

N. Sangers (n.l.sangers@vu.nl)

K. Sliedrecht (KeunYoung.Sliedrecht@han.nl)

Doel

In de Monitor Begrijpelijke Overheidsteksten zijn drie methoden gebruikt bij de diagnose van tekstproblemen: automatische tekstanalyse met een leesbaarheidstool, een handmatige tekstanalyse door overheidsprofessionals en een lezersonderzoek (<https://taalunie.org/publicaties/218/monitor-begrijpelijkheid-overheidsteksten-2022>). Wij presenteren hier vervolgonderzoek naar monitordata die verzameld zijn met de laatste twee methoden. Bij de handmatige analyse beoordeelden overheidsprofessionals overheidsteksten over betaal- en zorg gerelateerde onderwerpen met behulp van een checklist voor tekstkwaliteit. Bij het lezersonderzoek gingen 10 lezers aan het werk met de tekst, aan de hand van een realistisch gebruiksscenario.

In dit onderzoek vergelijken we de tekstproblemen die werden gesignaleerd in de handmatige tekstanalyse en het lezersonderzoek. Daarbij zijn drie kwesties aan de orde.

- (1) In hoeverre wijzen professionals met behulp van de checklist dezelfde problemen aan die lezers ervaren in het gebruik van de tekst?
- (2) In hoeverre wijzen professionals met de checklist dezelfde *typen* problemen aan als lezers?
- (3) In hoeverre zijn lezers het desgevraagd eens met de problemdiagnoses van de professionals? We zouden immers kunnen vrezen dat de checklistanalyse valse alarmen oplevert.

Methode

Er zijn negen teksten onderzocht; vijf daarvan gingen over betalingen aan overheidsorganisaties, en vier daarvan over zorgverlening in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Ten behoeve van vraag 1 en 2 zijn alle unieke probleemsignaleringen voor de negen teksten geheranalyseerd, waarbij alle problemen door meerdere codeurs werden gezien. Voor vraag 3 wordt een steekproef uit de checklistproblemen beoordeeld door een nieuwe groep lezers.

Resultaten en conclusies

De problemen van de professionals blijken nauwelijks te overlappen met die van de lezers. Verder blijkt dat professionals vaker problemen aanwijzen wat betreft overbodige informatie en vormgeving, terwijl lezers meer geconcentreerd zijn op ontbrekende en slecht vindbare informatie, met andere woorden op problemen die fataal zijn voor het uitvoeren van de taak. Voor de derde onderzoeksvraag is de dataverzameling nog gaande.

De resultaten voor vraag 1 en 2 leren ons al meer over de manier waarop bureau-analyse en lezersonderzoek elkaar kunnen aanvullen in probleemopsporend onderzoek naar tekstkwaliteit.

Hoe jeugdverpleegkundigen ouders en kinderen uitnodigen om vragen te stellen over HPV-vaccinatie

Guusje Jol (g.a.h.jol@uu.nl)
Tessa van Charldorp (t.c.vancharldorp@uu.nl)
Hedwig te Molder (h.f.m.te.molder@vu.nl)
Nineke van Trommel (n.v.trommel@nki.nl)

Doel

Informed consent voor medische behandeling is nodig om ethische en juridische redenen (Whitney, et al. 2004). Bij kind-vaccinatie is het daarom van belang dat ouders en kinderen vragen kunnen stellen om zo de informatie te verzamelen die ze nodig hebben om een geïnformeerde beslissing te nemen over wel of niet vaccineren (García, et al. 2018). Tegelijkertijd laat eerder onderzoek zien dat uitnodigingen als 'heeft u daar nog vragen over' en 'wilt je nog iets anders bespreken' vaak toesturen naar het einde van het gesprek en dus weinig vragen uitnodigen (e.g. Schegloff & Sacks, 1973). In deze presentatie richten we ons op hoe en wanneer jeugdverpleegkundigen zulke vraag-uitnodigingen doen, en hoe de vraag-uitnodigingen functioneren.

Methode

De data bestaan uit audio- en video-opnamen van 36 consulten over o.a. HPV-vaccinatie tussen jeugdverpleegkundigen van de GGD, kinderen en hun ouders. Deze hebben we gedetailleerd getranscribeerd en verkend met o.a. datasessies. Dit leidde tot een focus op vraaguitleidingen door jeugdverpleegkundigen. Deze hebben we verzameld en beurt voor beurt geanalyseerd met conversatieanalyse. De 18 jongens en 18 meisjes zijn 9-10 jaar.

Resultaten

De manieren waarop jeugdverpleegkundigen vragen uitnodigen, kunnen worden ingedeeld in twee categorieën. 1) De vraaguitleiding komt vóór de vaccinatiebeslissing: vragen worden regelmatig behandeld als obstakel op de weg naar een vaccinatie-beslissing. Tegelijkertijd zijn er aanwijzingen dat een uitgebreidere uitleg over vaccinatie meer ruimte geeft voor vragen van ouder of kind. 2) Vragen worden uitgenodigd nadát een beslissing over vaccinatie is genomen: dit komt vaker voor en de jeugdverpleegkundige stelt zo de vaccinatie zeker. Tegelijkertijd lopen ouder en kind het risico om als incompetent of inconsistent te worden gezien als ze na de beslissing nog veel (kritische) vragen stellen.

Conclusies

Ouders en kinderen effectief uitnodigen om vragen te stellen is niet eenvoudig. In de praktijk lijken jeugdverpleegkundigen een balans te zoeken tussen hun taak om te vaccineren enerzijds en anderzijds de norm dat ouders en kinderen vragen moeten kunnen stellen. De jeugdverpleegkundige kan interactioneel werk doen om de implicatie van vragen als obstakel tegen te gaan.

Man/vrouw/anders: gendercategorisering in gesprekken in transgender- en DSD/intersekse-zorg

Mieke Breukelman (mieke.breukelman@radboudumc.nl)

Wyke Stommel (wyke.stommel@ru.nl)

Anke Oerlemans (anke.oerlemans@radboudumc.nl)

Chris Verhaak (chris.verhaak@radboudumc.nl)

Doel

Als het om sekse/gender gaat, beschrijven mensen zichzelf en anderen vooral met de categorieën man en vrouw, ook als het om 'ambigue' gevallen gaat (Garfinkel, 1967; Speer, 2005). Onderzoek laat zien hoe deze categorieën in interactie geconstrueerd worden, welke (institutionele) doelen ze dienen, en op welke 'kenmerken' gespreksdeelnemers hun categorisering baseren (Fukuda, 2023; Robles & Kurylo, 2017; Stokoe, 2004; Stommel et al., 2022). In gezondheidszorg rondom sekse- en genderdiversiteit is categorisering, o.a. door de ambiguïteit en onvoorspelbaarheid van sekse/gender, bij uitstek onzeker. Tegelijkertijd is categoriseren in deze contexten cruciaal om klinische doelen te bereiken, zoals diagnosticeren (bv. van genderincongruentie) of het bespreken van behandelwensen of -mogelijkheden. In deze presentatie tonen we hoe gender/sekse-categorieën vorm krijgen in consulten in transgender- en DSD*/intersekse-zorg voor kinderen en jongeren.

Methode

Met gebruik van multimodale conversatieanalyse en aspecten van Membership Categorization Analysis zijn video-opnames van consulten in de transgender- en DSD/intersekse-zorg getranscribeerd en geanalyseerd.

Resultaten

De analyse laat zien dat kinderen/jongeren, ouders en zorgverleners *gezamenlijk* invulling en betekenis geven aan de categorieën man en vrouw. Zij doen dit vooral aan de hand van *category-tied predicates* (Stokoe, 2012): lichamelijke aspecten, gedrag, uiterlijke kenmerken en wensen die geassocieerd worden met 'mannelijkheid' of 'vrouwelijkheid'. Gespreksdeelnemers beroepen zich daarbij impliciet op normatieve aannames, zoals binariteit of veranderlijkheid van sekse/gender. Lichamelijke en niet-lichamelijke kenmerken lopen in de gesprekken vaak door elkaar en worden zelden eenduidig gekoppeld aan een *membership category* (man, vrouw) of *membership categorization device* (sekse, gender) (Sacks, 1992).

Conclusies

Binnen de geanalyseerde transgender- en DSD/intersekse-consulten zijn sekse en gender interactioneel moeilijk of niet van elkaar te onderscheiden. Dat roept vragen op bij het onderscheid tussen beide concepten dat zowel binnen als buiten het ziekenhuis vaak gemaakt en gebruikt wordt. Onzekerheid rondom categorisering in sekse/gender wordt verder zichtbaar in impliciete aannames die interactioneel bevestigd of uitgedaagd worden. Deze resultaten geven inzicht in hoe

kinderen/jongeren, ouders en zorgverleners gezamenlijk tot passende sekse/gender-categorieën komen, wat uiteindelijk invloed heeft op de klinische besluitvorming en behandeling.

Literatuur

- Fukuda, C. (2023). Interactional and categorial analyses of identity construction in the talk of female-to-male (FtM) transgender individuals in Japan. *Pragmatics*.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1075/prag.20066.fuk>
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in Ethnomethodology*. Prentice-Hall.
<https://books.google.nl/books?id=XdZkAAAAIAAJ>
- Robles, J. S., & Kurylo, A. (2017). 'Let's have the men clean up': Interpersonally communicated stereotypes as a resource for resisting gender-role prescribed activities. *Discourse Studies*, 19(6), 673-693. <https://doi.org/10.1177/1461445617727184>
- Sacks, H. (1992). *Lectures on Conversation*. (Vol. 1 and 2). Basil Blackwell.
- Speer, S. A. (2005). The Interactional Organization of the Gender Attribution Process. *Sociology*, 39(1), 67-87. <https://doi.org/10.1177/0038038505049002>
- Stokoe, E. (2012). Moving forward with membership categorization analysis: Methods for systematic analysis. *Discourse Studies*, 14(3), 277-303. <https://doi.org/10.1177/1461445612441534>
- Stokoe, E. H. (2004). Gender and discourse, gender and categorization: current developments in language and gender research. *Qualitative Research in Psychology*, 1(2), 107-129.
<https://doi.org/10.1191/1478088704qp007oa>
- Stommel, W., Plug, I., Olde Hartman, T. C., Lucassen, P., van Dulmen, S., & Das, E. (2022). Gender stereotyping in medical interaction: A Membership Categorization Analysis. *Patient Educ Couns*, 105(11), 3242-3248. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2022.07.018>

Het mooiste uitzicht komt na de zwaarste klim: identiteitsconstructie en gemeenschapsvorming in infertiliteitsdiscours op Instagram

Sofie van der Meij (t.s.van.der.meij@rug.nl)
Jana Declercq (jana.declercq@uantwerpen.be)

Infertiliteit en behandelingen daarvoor zijn moeilijke ervaringen die inherent sociaal en discursief zijn, zeker wanneer ze besproken worden in de publieke sfeer en op sociale media. In dit paper onderzoeken we daarom hoe vrouwen die in behandeling zijn voor fertiliteitsproblemen op Instagram praten over hun ervaringen in een fertiliteitstraject, en hoe ze daarmee verschillende identiteiten construeren en tegelijkertijd aan gemeenschapsvorming doen. We hebben 111 Instagram posts en 10 Instagram bio's geanalyseerd van 5 Nederlandstalige en 5 Engelstalige profielen. De data hebben we tweevoudig kwalitatief gecodeerd in ATLAS.ti, en we hebben discoursanalyse gebruikt om trends in de data te identificeren en te illustreren.

Onze analyses laten zien dat de Instagramgebruikers op hun profielen zichzelf en andere leden van de gemeenschap construeren als deskundige patiënten/cliënten, toekomstige ouders, infertiliteitsstrijders, eigenaren van een falend lichaam en infertiliteitspleitbezorgers. Deze identiteiten, en in het bijzonder die van de strijder en het falende lichaam, zijn onlosmakelijk verbonden met de constructie van infertiliteit als iets dat een diepe psychologische en sociale impact heeft. Hoewel Instagramgebruikers vooral over hun persoonlijke en individuele ervaringen spreken, hebben deze discursieve constructies daarnaast een impliciete en expliciete functie voor gemeenschapsvorming, en genereren en vormen ze daarmee ook collectieve identiteiten. Dit soort gemeenschapsvorming gebeurt bijvoorbeeld door middel van hashtags en interactionele elementen, gedeelde (medische) terminologie en het gebruik van specifieke emoji.

Onze studie laat zien hoe Instagram wordt gebruikt als platform om complexe, unieke en hoogst individuele ervaringen met fertiliteitszorg te bespreken. Dit lijkt vaak samen te gaan met een gepercipieerd gebrek aan controle, terwijl infertiliteit en fertiliteitszorg tegelijkertijd juist een perspectief op gezondheid en gezondheidszorg als maakbaar reflecteren. Onze data laten zien dat omgaan met infertiliteit niet alleen een medische, maar ook een psychologische en een sociale kant heeft. Tegelijkertijd zorgt de bespreking hiervan op Instagram ervoor dat er een gemeenschap van gelijkgestemden ontstaat. Deze bevindingen zijn van belang voor zorgprofessionals omdat ze inzicht geven in de ervaringen van cliënten en hun gebruik van sociale media voor informatie en steun.

De kunst(matige intelligentie) van het schrijven

Janneke van der Loo (J.M.vdrLoo@tilburguniversity.edu)

Doel

In deze sessie bediscussiëren we de korte- en langetermijnpact van *large language models* (LLMs), zoals ChatGPT, op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid bij leerlingen in het voortgezet onderwijs en studenten in het hoger onderwijs, en de implicaties daarvan voor het schrijfvaardigheidsonderwijs. Het doel is inzichten en ideeën te ontwikkelen voor onderzoek naar de effecten van LLMs op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid.

Context

De lancering van ChatGPT in november 2022 heeft voor veel ophef gezorgd, zeker in het onderwijs. LLMs, zoals ChatGPT, zijn in staat om in zeer korte tijd teksten te produceren die lijken op menselijk taalgebruik. Studenten en leerlingen hebben inmiddels massaal hun weg gevonden naar ChatGPT en andere LLMs: ze gebruiken deze modellen om te brainstormen, uitleg te krijgen over complexe onderwerpen, voor het verbeteren van hun taalgebruik maar ook om volledige opdrachten te schrijven (Van der Loo & Kamoen, 2023). Ondertussen proberen onderwijsinstellingen, scholen en docenten grip te krijgen op deze razendsnelle ontwikkelingen op het gebied van artificiële intelligentie.

Een aspect van taalbeheersing dat in het bijzonder geraakt wordt door deze ontwikkelingen, is schrijfvaardigheid (Kasneci et al., 2023). Op dit moment is er nog veel onduidelijk over de implicaties van LLMs op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid (Salvagno et al., 2023). De inzet van LLMs voor schrijftaken levert bij onderwijsinstellingen, docenten en schrijfonderzoekers vooral veel vragen op: Hoe beïnvloeden LLMs het denk- en schrijfproces? Wat is de impact van LLMs op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid? Over welke kennis en vaardigheden moeten leerlingen en studenten eigenlijk beschikken? Wat betekent dit dan voor de leerdoelen, leeractiviteiten en toetsing van het schrijfvaardigheidsonderwijs in het voortgezet en hoger onderwijs? En hoe kunnen we de effecten van dit alles meten? Deze vragen staan centraal in het discussiepanel.

Discussiethema's

- Invloed van LLMs op het denk- en schrijfproces: kansen en bedreigingen
- Invloed van LLMs op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid: kansen en bedreigingen
- Type kennis en vaardigheden dat leerlingen/studenten nodig hebben in tijden van LLMs
- Implicaties voor leerdoelen, leeractiviteiten en toetsing van schrijfvaardigheidsonderwijs in
- Het voortgezet en hoger onderwijs
- Potentieel van LLMs als onderzoeksmethode

Literatuur

Kasneci, E., Seßler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., ... & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274.

<https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>

Salvagno, M., Taccone, F.S. & Gerli, A.G. (2023). Can artificial intelligence help for scientific writing?. *Critical Care* 27(75), 1-5. <https://doi.org/10.1186/s13054-023-04380-2>

Su, Y., Lin, Y., & Lai, C. (2023). Collaborating with ChatGPT in argumentative writing classrooms. *Assessing Writing*, 57, 100752. <https://doi.org/10.1016/j.asw.2023.100752>

Van der Loo, J.M., & Kamoen, N. (2023). *ChatGPT Use and Writing Self-efficacy* [Unpublished raw data]. Tilburg University.

Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans'

Carel Jansen (c.j.m.jansen@rug.nl)

Katja Hunfeld, (k.hunfeld@utwente.nl)

Joy de Jong (j.c.dejong1@uu.nl)

Jacqueline van Kruiningen (j.f.van.kruiningen@hr.nl)

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Renske Bouwer (r.bouwer@uu.nl)

Eltine Kampen (e.m.kampen@utwente.nl)

In juli 2023 presenteerde minister van Onderwijs Robbert Dijkgraaf een voorstel voor een nieuwe wet 'Internationalisering in Balans'. Daarmee wil hij de instroom van buitenlandse studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen reguleren. Ook wil hij de taalvaardigheid in het Nederlands bevorderen, zowel bij Nederlandstalige als bij anderstalige studenten. Hoe moet dat volgens de nieuwe wet gaan gebeuren?

In internationale opleidingen komen er inspanningsverplichtingen voor alle Nederlandse en buitenlandse studenten om hun taalvaardigheid in het Nederlands te vergroten. In Engelstalige BA-programma's moeten alle studenten daar binnen het curriculum 140 uur aan gaan besteden; in MA-programma's gaat het om 56 uur, binnen of buiten het curriculum. Voor Nederlandstalige opleidingen komen dergelijke inspanningsverplichtingen er niet. Wel moet het instellingsbestuur ook voor deze opleidingen in een taalbeleidsplan expliciet maken hoe de taalvaardigheid van de studenten wordt bevorderd. Verder wordt bij de beoordeling van Nederlandstalige opleidingen door de NVAO voortaan ook de bevordering van de taalvaardigheid van de studenten meegenomen.

Ook wil de minister dat straks voor alle opleidingen wordt nagegaan of de aanbevelingen in het 'Referentiekader Taalcompetent in het hoger onderwijs' (Taalunie, 2022; <https://taalunie.org/publicaties/212/taalcompetent-in-het-hoger-onderwijs>) in voldoende mate terugkomen in de beoogde leerresultaten.

Het is op het moment van schrijven nog niet bekend of en hoe het wetsvoorstel zal worden aangenomen. Desondanks is het zinvol om de mogelijke consequenties te verkennen. Wat gaat deze wet betekenen voor de dagelijkse praktijk van het hoger onderwijs? Hoe kunnen we de wettelijke verplichtingen op een zinvolle wijze vormgeven in het onderwijs? Deze vragen moeten straks beantwoord worden door alle docenten en onderwijsontwikkelaars in het hoger onderwijs. Niet ondenkbaar is dat wij, Viot-leden, hierbij geconsulteerd worden vanwege onze expertise op het gebied van taal, tekst, taalvaardigheidsontwikkeling, taaldidactiek; lezen, schrijven, luisteren en spreken. De uitwerking van de wet zal vorm krijgen op landelijk niveau, maar vooral ook op het niveau van de instellingen en opleidingen.

Het doel van deze sessie is te verkennen welke opties, kansen en knelpunten daarbij te voorzien zijn. We gaan daarover graag in gesprek met iedereen die hierover wil meedenken. De sessie bestaat uit drie delen, waarin achtereenvolgens de volgende thema's aan de orde komen:

- (1) Inleiding over de inhoud en de context van de wet, het advies van de Taalunie dat daarin is verwerkt. Welke praktijkvragen vloeien hieruit voort? (spreker: em. prof. dr. Carel Jansen, Rijksuniversiteit Groningen)
- (2) Hoe kunnen de richtlijnen op een zinvolle wijze worden uitgewerkt voor talige en taalgerichte opleidingen als NTC en CIW? (inleider: dr. Renske Bouwer, Universiteit Utrecht)
- (3) Hoe kunnen de richtlijnen op zinvolle wijze worden uitgewerkt voor andere opleidingen, zoals science of techniek? (inleider: dra. Eltine Kampen)

De 2e en 3e sessie starten met een korte inleiding. Vervolgens is er ruimte voor discussie met de aanwezigen o.l.v. Joy de Jong en Ninke Stukker.

We gaan ook concreet in op het vervolg: hoe willen wij als taalbeheersers een bijdrage leveren aan het nader uitwerken van de wet? En aan de invulling ervan op instellingsniveau? Hoe kunnen we zo'n rol voor onszelf bewerkstelligen?

Over de sprekers/inleiders

Dr. Renske Bouwer is universitair docent Taal & Educatie. Ze heeft een interdisciplinaire achtergrond in de onderwijswetenschappen, psychologie en taalwetenschappen, die ze samenbrengt in haar onderzoeklijn naar schrijfvaardigheid(sontwikkeling) in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs.

Em. Prof. Dr. Carel Jansen is emeritus hoogleraar Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen en co-auteur van het Referentiekader Taalcompetent in het Hoger Onderwijs" van de Taalunie.

Drs. Eltine Kampen is docent Academisch Schrijven aan de TU Eindhoven

“Pensioenkeuzes vragen om adequate keuzebegeleiding”. Wordt pensioencommunicatie effectiever met een value clarification tool, of met testimonials?

Jelle Strikwerda (j.strikwerda@uu.nl)

Bregje Holleman (b.holleman@uu.nl)

Hans Hoeken (j.a.l.hoeken@uu.nl)

Doel

Pensioendeelnemers staan voor diverse (complexe) keuzes met betrekking tot hun pensioen. Zo kunnen ze bijvoorbeeld eerder of later dan de pensioenrichtdatum met pensioen gaan. In de Wet toekomst pensioenen (2023) is expliciet opgenomen dat pensioenuitvoerders deelnemers op een adequate wijze dienen te begeleiden bij het maken van die keuzes. Daarbij zouden deelnemers tevens aangezet moeten worden tot relevante actie. De vraag is dan wat voor keuzebegeleiding deelnemers activeert en uiteindelijk in staat stelt een bewuste keuze te maken die zoveel mogelijk past bij hun wensen. Onderzoek in het medisch domein – een domein waar we op het gebied van keuzes diverse parallellen zien met het pensioendomein – laat zien dat waardeverhelderingsmethoden (Value Clarification Methods; VCMs) en ervaringsverhalen (testimonials) hiervoor geschikt kunnen zijn.

Methode

In een onderzoek onder 2.328 deelnemers van 55 jaar en ouder van twee Nederlandse pensioenfondsen hebben we onderzocht hoe effectief een VCM en twee testimonials zijn als keuzebegeleiding bij de keuze om eerder, later of op de pensioenrichtdatum met pensioen te gaan. We vergeleken die twee ‘nieuwe’ vormen van keuzebegeleiding met een tekst met voor- en nadelen van de verschillende keuzealternatieven die vergelijkbaar is met informatie die deelnemers standaard over de keuze kunnen vinden. We keken naar de mate waarin de teksten 1) deelnemers activeren bij het maken van de keuze, 2) bijdragen aan de voorbereiding van deelnemers op het maken van de keuze en 3) door de deelnemers worden gewaardeerd.

Resultaten

Na de VCM en de testimonials voelen de deelnemers zich minder voorbereid op het maken van de keuze dan bij de voor- en nadelentekst. Ook scoort de VCM lager op waardering en begrijpelijkheid dan de voor- en nadelentekst. Gezien de zeer kleine effectgroottes, zijn deze verschillen praktisch echter nauwelijks relevant. Tot slot suggereren de resultaten dat er een meer activerende werking van de VCM en de testimonials uitgaat dan van de voor- en nadelentekst.

Conclusies

De activerende werking die we vanuit de VCM en de testimonials signaleren, en mogelijke verklaringen voor andere gevonden resultaten (zo zijn de VCM en de testimonials mogelijk minder herkenbaar als keuzebegeleiding dan de gebruikelijke voor- en nadelentekst), bieden

aanknopingspunten voor het optimaliseren van de VCM en de testimonials, die we zullen testen in een vervollexperiment.

Communiceren over maatschappelijke verantwoordelijkheid: Effecten van oprechtheid, impact en human interest

Menno de Jong (m.d.t.dejong@utwente.nl)

Kira Hölscher (k.hoelscher98@gmail.com)

Ardion Beldad (a.d.beldad@utwente.nl)

Doel

Maatschappelijke verantwoordelijkheid en duurzaamheid zijn niet meer weg te denken uit het externe communicatierepertoire van organisaties. Onderzoek heeft aangetoond dat het loont voor organisaties om hun verantwoordelijkheid te nemen: als er goed over wordt gecommuniceerd, kan dat leiden tot een gunstiger imago, concurrentievoordeel of veerkracht in tijden van crises. Maar communiceren over maatschappelijke verantwoordelijkheid is niet gemakkelijk. Door de opkomst van greenwashing is er in de samenleving scepsis ontstaan over de maatschappelijke of milieuclaims van organisaties. In deze presentatie vergelijken we de invloed van drie communicatievariabelen: (1) gepercipieerde oprechtheid (in hoeverre de organisatie haar MVO-activiteiten serieus neemt), (2) gepercipieerde impact (in hoeverre de MVO-activiteiten een substantiële bijdrage leveren), en (3) human interest (in hoeverre mensen zich een voorstelling kunnen maken van de MVO-activiteiten).

Methode

We hebben dit onderzocht in een 2x2x2 online experiment (N = 240). Oprechtheid, impact en human interest waren de onafhankelijke variabelen. Deze werden gemanipuleerd in de berichtgeving over één specifieke MVO-activiteit: een hotelketen dat probeert om voedselverspilling tegen te gaan. De afhankelijke variabelen waren de totaalindruk van de hotelketen, de gedragsintentie (de interesse om een vakantie te boeken in de hotels), de MVO-perceptie (de indruk over de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de hotelketen) en de gepercipieerde authenticiteit van het MVO-initiatief.

Resultaten

De gepercipieerde impact van de MVO-activiteit had geen effect op de afhankelijke variabelen. De gepercipieerde oprechtheid had een significant effect op de gedragsintentie en de gepercipieerde authenticiteit. De human interest had een significant effect op de totaalindruk, de MVO-perceptie en de gepercipieerde authenticiteit. Er waren geen interactie-effecten.

Conclusies

In de literatuur over maatschappelijke verantwoordelijkheid en duurzaamheid wordt overwegend aandacht besteed aan de gepercipieerde oprechtheid als een factor van betekenis. In dit onderzoek blijkt dat human interest minstens even belangrijk is als communicatievariabele. Dat is geen goed nieuws, omdat het een kritische inschatting van de MVO-activiteit overschaduwde. De variabele die er eigenlijk het meest toe doet, impact, blijkt zelfs geen enkel effect te hebben. De resultaten maken duidelijk dat consumenten ontvankelijk zijn voor greenwashing.

Welke de-escalatietechnieken kunnen we leren van webcaremedewerkers?

Margot van Mulken (margot.vanmulken@ru.nl)

Doel

Verontwaardiging is op Internet de standaardemotie. Hoe meer emotie, des te meer aandacht. Graag zou je de gemoederen wat meer doen kalmeren, maar hoe doe je dat? Onderzoek naar het omgaan met internetwoede beperkt zich vooral tot het geven van gedragsadviezen, zelden is er aandacht voor hoe je met taal agressie kunt temperen. Klachtenafhandeling via webcare geniet daarentegen juist veel wetenschappelijke aandacht (zie Decock, 2022 voor een overzicht), maar de focus lag tot nu toe nooit op de-escalatiestrategieën, hoewel dat vaak wel de corebusiness is van webcare-personeel. Dit paper onderzoekt wat geleerd kan worden van webcare-medewerkers die erin slaagden klagers tevreden te stellen.

Methode

Op basis van een groot corpus met 4078 twitterconversaties, is een deelcorpus samengesteld van conversaties die eindigden met een positieve afsluiting door de oorspronkelijke klager. De 'uptake' van de klachtafhandeling (Terkourafi, 2019) geeft zekerheid over hoe deze afhandeling is ervaren. De taalkundige analyse van deze tweets leidt tot de identificatie van een aantal kenmerken en daarvan is getoetst of ze in positieve uptakes vaker voorkomen.

Resultaten

De resultaten laten zien dat webcare medewerkers in feite twee overkoepelende verbale de-escalatietechnieken gebruiken, het nabootsen van nabijheid (o.a. informaliteit, alignment, milde zelfspot) en het nabootsen van authenticiteit (o.a. modaliteitsmarkers, versterkers, uitroepen).

Conclusies

Verkend wordt of we deze technieken kunnen inzetten in andere domeinen (bijvoorbeeld voetbalhooliganisme).

Literatuur

- Decock, S. (2022). Discursive approaches to webcare: A closer look at apologies, conversational human voice, legitimation, and emotion regulation. *Discourse, Context & Media*, 45, 100575. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2021.100575>
- Terkourafi, M. (2019). Coming to Grips With Variation in Sociocultural Interpretations: Methodological Considerations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(10), 1198–1215. <https://doi.org/10.1177/0022022119871634>

De rol van naasten in shared decision-making vanuit argumentatief perspectief

Lotte van Poppel (l.van.poppel@rug.nl)

Doel

Als meerdere partijen deelnemen aan een discussie kan de besluitvorming erg complex worden, vooral als de partijen verschillende (deontische en epistemische) rollen hebben en verschillende uitgangspunten hebben. In de context van medische consulten vinden ook dergelijke complexe processen plaats, omdat patiënten regelmatig een naaste meenemen. Tegenwoordig vindt de besluitvorming tussen arts en patiënt idealiter plaats door middel van shared decision-making (SDM), waarin beiden hun specifieke expertise inzetten en in samenspraak een bepaalde keuze maken, zoals voor een behandelplan. Er is echter nog weinig bekend over hoe een naaste ook invloed kan hebben op het besluitvormingsproces. In dit onderzoek ga ik na welke soorten bijdragen naasten hebben in shared decision-making.

Methode

De aanwezigheid van een naaste kan de interactie op verschillende manieren beïnvloeden, bijvoorbeeld doordat deze zelf ook vragen kan stellen of informatie kan verschaffen. Bovendien heeft de naaste mogelijk relevante expertise die de arts en zelfs de patiënt niet heeft. Steeds meer speelt ook mee dat (des)informatie op internet geadresseerd moet worden. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de pragma-dialectische argumentatietheorie om de functie van bijdragen te analyseren. Vanuit dit theoretisch perspectief is een kwalitatieve analyse uitgevoerd van een corpus van 40 video-opnames van consulten waarin naasten vertegenwoordigd zijn in het Isala Ziekenhuis in Zwolle.

Resultaten

In de consulten blijken naasten allerlei verschillende soorten argumentatieve bijdragen te leveren. Zo nemen zij standpunten in en geven tegenargumenten. Hierin zien we ook gevallen waar naasten refereren aan informatie vanuit niet-medische bronnen. De bijdragen hebben ook een functie in de besluitvorming omdat het oordeel van de arts en/of de patiënt ermee kan worden bijgesteld.

Conclusie

Dit onderzoek laat zien dat het van belang is om in SDM ook de rol van de naaste te erkennen.

Effecten van (drog)redelijke argumentatie ter ondersteuning van medische behandeladviezen op cognitieve en affectieve uitkomsten bij ouders van te vroeg geboren kinderen: Resultaten van een online video-experiment

Nanon Labrie (n.h.m.labrie@vu.nl)

Roosmaryn Pilgram (r.pilgram@hum.leidenuniv.nl)

Lotte van Poppel (l.van.poppel@rug.nl)

Jacky Visser (j.visser@dundee.ac.uk)

Nicole van Veenendaal (n.r.vanveenendaal@amsterdamumc.nl)

Anne van Kempen (a.a.m.w.vankempen@olvg.nl)

Doel

Patiënten worden steeds mondiger. Van artsen wordt gevraagd patiënten waar mogelijk te betrekken bij medische behandelbeslissingen. Echter, niet alle situaties lenen zich voor *gezamenlijke besluitvorming*. Soms is er slechts één medisch-relevante behandeloptie beschikbaar. Dit heet *effectieve besluitvorming*. In eerdere studies is – vanuit theoretisch oogpunt – gesuggereerd dat artsen effectieve behandelplannen zouden moeten onderbouwen met argumenten, om zo patiënten toch te betrekken bij het besluitvormingsproces. Daarbij wordt het belang van *redelijke* (vs. *drogredelijke*) argumentatie onderstreept.

In deze studie wordt empirisch onderzocht wat de effecten zijn van het gebruik van (drog)redelijke argumentatie door artsen in gesprekken over effectieve behandelbeslissingen, specifiek gericht op uitkomsten bij ouders in de neonatologie. Wat doet het gebruik van (drog)redelijke argumentatie met de betrokkenheid van ouders en, bijvoorbeeld, met de mate van overtuiging en tevredenheid die zij ervaren?

Methode

N=361 ouders vulden een online vragenlijst in. Zij werden gerandomiseerd toegewezen aan een conditie waarin zij een geënceneerde video bekeken waarin een kinderarts-neonatoloog een behandelplan onderbouwt met (1) redelijke, (2) onredelijke of (3) geen argumentatie (cf. pragma-dialectische argumentatietheorie). Er waren vier verschillende behandelscenario's (3x4 factorieel, *multiple message design*): twee *niet-acute* behandelbeslissingen (aanpassen beademingsvoorwaarden of voeding) en twee *acute* beslissingen (bloedtransfusie en ruggenprik). Na afloop van de video beantwoordden ouders gestandaardiseerde vragen met betrekking tot o.a. de ervaren redelijkheid van de gebruikte argumenten, de acceptatie van het behandelplan en de ervaren betrokkenheid bij, en tevredenheid met, het besluitvormingsproces.

Resultaten

We verwachten dat het gebruik van redelijke argumentatie leidt tot meer betrokkenheid, overtuiging en tevredenheid bij ouders, in vergelijking tot geen argumentatie. Daarnaast verwachten we dat onredelijke argumentatie als zodanig wordt herkend en negatieve effecten geeft. We verwachten

geen verschillen tussen de verschillende behandelscenario's. De data-analyse wordt deze zomer afgerond.

Conclusies

Resultaten van dit onderzoek dragen bij aan theorievorming m.b.t. de effecten van argumentatief handelen op taalgebruikers. De bevindingen kunnen daarnaast bijdragen aan onderzoek in de gezondheidscommunicatie naar de effecten van arts-patiëntcommunicatie op zowel cognitieve (e.g., overtuiging) als affectieve uitkomstmaten (betrokkenheid, tevredenheid) in de zorg. Ten slotte kunnen de uitkomsten van deze studie worden gebruikt om de zorg in de praktijk te verbeteren, bijvoorbeeld middels onderwijs over klinische argumentatievaardigheden.

Argumentatie als therapie: Therapiesessies als argumentatief activiteitstype

Roosmaryn Pilgram (r.pilgram@hum.leidenuniv.nl)

Doel

Bij patiënten met angst, depressie en diverse andere problemen wordt cognitieve gedragstherapie (CGT) aangeraden (GGZ, 2023). Tijdens CGT moedigt een behandelaar patiënten aan om kritisch hun gedachten en aannames te toetsen, om zo coping vaardigheden te ontwikkelen of disfunctionele gedragingen te veranderen.

Ondanks dat CGT bewezen effectief is (Beck, 2011), bestaat de therapie uit verscheidene gesprekstechnieken en oefeningen (zie Keijsers et al., 2017). Er is wel een gemene deler: argumentatie. CGT-sessies zijn inherent argumentatief, omdat patiënten uiteindelijk altijd moeten beredeneren in hoeverre hun onwenselijke gedachten of gedragingen rationeel aanvaardbaar zijn.

Het argumentatieve karakter maakt CGT-sessies bijzonder interessant: de sessies resulteren in een unieke discussie waarin patiënten innerlijke dialogen externaliseren om zichzelf, niet een andere partij, te overtuigen. Hoe een dergelijke discussie binnen CGT nu precies verloopt, is echter niet eerder onderzocht. Het doel van deze bijdrage is dan ook om systematisch na te gaan hoe de context van CGT-sessies de argumentatieve discussies erin vormt.

Methode

Op basis van de uitgebreide pragma-dialectische argumentatietheorie (Van Eemeren, 2010), zal ik CGT-sessies analyseren als argumentatief activiteitstype. Meer in het bijzonder zal ik een argumentatieve karakterisering van therapiesessies geven op basis van de CGT-richtlijnen in Keijsers et al. (2017) en het handboek van Ten Broeke et al. (2022).

Resultaten

Uit de analyse komt in het bijzonder naar voren dat de (i) initiële situatie in discussies binnen CGT gevormd wordt door de problemen van de patiënt. Een (ii) uitgangspunt is dat de patiënt zowel protagonist als antagonist is van het eigen standpunt. Pragmatische argumentatie heeft een prominente rol als (iii) argumentatief middel in CGT-sessies. De (iv) discussie-uitkomsten zijn beperkt: ofwel de patiënt lost het verschil van mening met zichzelf in de gewenste richting op, ofwel de patiënt staakt de behandeling, volgt een andere therapie en/of gaat over op medicatie.

Conclusies

De analyse van CGT-sessies als argumentatief activiteitstype laat niet alleen zien wat uniek is voor therapeutische discussies, maar vormt ook de eerste stap in het identificeren van de onderdelen die deze therapie zo effectief maakt.

Literatuur

Broeke, E. ten, Heiden, C. van der, Meijer, S., Driessen, A., & Korrelboom, K. (2022). *Cognitieve gedragstherapie: De basisvaardigheden*. Boom Lemma.

Eemeren, F. H. van (2010). *Strategic maneuvering in argumentative discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation*. John Benjamins Publishing Company.

Keijsers, G., Minnen, A. van, Verbraak, M., Hoogduin, K., & Emmelkamp, P. (Red.). (2017). *Protocollaire behandelingen voor volwassenen met psychische klachten (Deel 1-3)*. Boom Uitgevers.

Duurzame metaforen?! Effecten van metaforiek op begrijpelijkheid en begrip van metaforische duurzaamheidsconcepten

Gudrun Reijnierse (w.g.reijnierse@vu.nl)

Britta Brugman (b.c.brugman@uva.nl)

Ellen Droog (e.f.droog@vu.nl)

Doel

In de turbulente tijd waarin we leven is klimaatverandering een van de meest actuele en controversiële onderwerpen. In het verlengde van discussies, debatten en protesten rondom klimaat, is duurzaamheid ook steeds hoger op de politieke en publieke agenda komen te staan (bijv. Patterson et al., 2017). Veel kwesties rondom duurzaamheid zijn sterk gerelateerd aan abstracte en vaak ook ingewikkelde wetenschappelijke kennis en inzichten. Vanuit de veronderstelling dat met metafoorgebruik ingewikkelde zaken begrijpelijker kunnen worden voorgesteld, is metaforiek een veelgebruikte taalstrategie in publieke communicatie over duurzaamheid (bijv. Flusberg & Thibodeau, 2023; Larson, 2011). Tot op heden is echter verrassend weinig onderzoek gedaan naar de mate waarin duurzaamheidsmetaforen inderdaad kunnen leiden tot meer begrip bij ontvangers dan niet-metaforische taal (maar zie bijv. Guy et al., 2013). In deze studie onderzoeken we daarom deze kwestie. We maken daarbij onderscheid tussen gepercipieerde begrijpelijkheid aan de ene kant en gepercipieerd en daadwerkelijk begrip van het concept aan de andere.

Methode

We voerden een online vragenlijstonderzoek uit onder 510 Britse participanten. Deelnemers lazen een korte tekst over één van drie metaforische duurzaamheidsconcepten: het broeikaseffect, de ecologische voetafdruk en greenwashing. Het concept werd uitgelegd met metaforen uit één brondomein (bijvoorbeeld de broeikas), een combinatie van twee brondomeinen (bijvoorbeeld een deken en een orkest), of letterlijke taal (controle). Vervolgens maten we zowel de begrijpelijkheid van de tekst als het waargenomen en feitelijke begrip over het concept, alsmede enkele controlevariabelen waaronder voorkennis over duurzaamheid.

Resultaten

We vonden statistisch significante, maar kleine effecten van onze manipulaties op zowel begrijpelijkheid als waargenomen begrip. In beide gevallen werkte het gebruik van één brondomein beter dan het gebruik van een combinatie van brondomeinen en dan niet-metaforische taal. Voor daadwerkelijk begrip vonden we een marginaal significant klein effect. Daar bleek de gecombineerde variant iets lager te scoren dan de letterlijke variant.

Onze resultaten suggereren dat duurzaamheidscommunicatie inderdaad baat kan hebben bij het gebruik van metaforen, maar dat wetenschapscommunicatoren, waaronder journalisten en beleidsmakers, wel moeten opletten om niet al te enthousiast om te gaan met metafoorgebruik. Het gebruik van gemengde metaforen leidde immers tot lagere scores op begrijpelijkheid en begrip.

Literatuur

- Atanasova, D., & Koteyko, N. (2017). Metaphors in *Guardian Online* and *Mail Online* opinion-page content on climate change: War, religion, and politics. *Environmental Communication*, 11(4), 452-469. doi:10.1080/17524032.2015.1024705
- Flusberg, S.J., & Thibodeau, P.H. (2023). Why is Mother Earth on life support? Metaphors in environmental discourse. *Topics in Cognitive Science*, 15, 522-545. doi:10.1111/tops.12651
- Guy S, Kashima Y, Walker I and O'Neill S (2013) Comparing the atmosphere to a bathtub: Effectiveness of analogy for reasoning about accumulation. *Climatic Change* 121(4): 579–594. DOI: 10.1007/s10584-013-0949-3.
- Larson, B. (2011). *Metaphors for environmental sustainability: Redefining our relationship with nature*. Yale University Press.
- Patterson, J., Schulz, K., Vervoort, J., Van Der Hel, S., Widerberg, O., Adler, C., ... & Barau, A. (2017). Exploring the governance and politics of transformations towards sustainability. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 24, 1-16. doi:10.1016/j.eist.2016.09.001

“Nederland neemt voortouw in toekomstcomputer”: een inhoudsanalyse van frames en uitleg over kwantum in Nederlandse kranten

Aletta Meinsma (meinsma@physics.leidenuniv.nl)

Gudrun Reijnierse (w.g.reijnierse@vu.nl)

Julia Cramer (cramer@physics.leidenuniv.nl)

Doel

Kranten zijn, op televisie na, de belangrijkste bron voor Nederlandse burgers om in aanraking te komen met wetenschap en technologie (European Commission, Directorate-General for Communication, 2021; Rathenau Instituut, 2021). Volgens de agendasetting theorie (McCombs & Shaw, 1972) spelen kranten een grote rol in wat burgers belangrijke onderwerpen vinden. Vandaar dat wij hebben onderzocht wat voor een beeld kranten schetsen van kwantumtechnologie, een technologie die de samenleving in de toekomst radicaal kan veranderen (Stichting Quantumdelta NL, 2020; Vermaas et al., 2019).

Methode

Via een kwantitatieve inhoudsanalyse hebben we 385 Nederlandse krantenartikelen onderzocht die gepubliceerd zijn tussen 01-01-2009 en 31-12-2021. Vier potentiële problemen geïdentificeerd door eerder onderzoek zijn gekwantificeerd: 1) het gebruik van het raadselachtig/spookachtig frame, waar Coenen et al. (2022) en Vermaas (2017) voor waarschuwen; 2) het gebrek aan uitleg van kwantumtheorie bij uitleg over kwantumtechnologie (Grinbaum, 2017); 3) het gebruik van een nauwe ‘algemeen belang’-frame (Roberson et al., 2021); en 4) een focus op kwantumcomputers ten koste van andere kwantumtechnologieën (Roberson, 2021).

Resultaten

De resultaten lieten zien dat: 1) in 24.4% van de artikelen het raadselachtig/spookachtig frame naar voren kwam; 2) in 50.6% van de artikelen uitleg werd gegeven over onderliggende kwantumtheorie als kwantumtechnologie werd genoemd; 3) het voordeelframe 6x vaker voorkwam dan het risicoframe; en 4) er inderdaad een focus op kwantumcomputers was.

Conclusie

De resultaten zijn zeer vergelijkbaar met eerder werk naar TEDx presentaties (Meinsma et al., 2023), terwijl het type communicatie (kranten vs presentaties) en de taal (Engels vs Nederlands) verschillen. Het beeld dat Nederlandse media aan krantenlezers overbrengen ten aanzien van kwantumtechnologie is er dus, net zoals bij TEDx presentaties, vooral een van voordelen en met een focus op kwantumcomputers. Zo’n focus op voordelen komt vaker voor bij eerste berichtgevingen over een nieuwe technologie (Lewenstein et al., 2010; Nisbet et al., 2003) en kan de perceptie van krantenlezers beïnvloeden (zie bijvoorbeeld Achterberg, 2014; Cobb, 2005; Druckman & Bolsen, 2011). Vervolgonderzoek zou de precieze effecten van deze communicatie over kwantumtechnologie in kranten verder kunnen ontdekken.

Literatuur

- Achterberg, P. (2014). Knowing hydrogen and loving it too? Information provision, cultural predispositions, and support for hydrogen technology among the Dutch. *Public Understanding of Science*, 23(4), 445–453. <https://doi.org/10.1177/0963662512453117>
- Cobb, M. D. (2005). Framing Effects on Public Opinion about Nanotechnology. *Science Communication*, 27(2), 221–239. <https://doi.org/10.1177/1075547005281473>
- Coenen, C., Grinbaum, A., Grunwald, A., Milburn, C., & Vermaas, P. (2022). Quantum Technologies and Society: Towards a Different Spin. *NanoEthics*, 16(1), 1–6. <https://doi.org/10.1007/s11569-021-00409-4>
- Druckman, J. N., & Bolsen, T. (2011). Framing, Motivated Reasoning, and Opinions About Emergent Technologies. *Journal of Communication*, 61(4), 659–688. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2011.01562.x>
- European Commission, Directorate-General for Communication. (2021). *Special Eurobarometer 516: European citizens' knowledge and attitudes towards science and technology version (v1.00)*. http://data.europa.eu/88u/dataset/S2237_95_2_516_ENG
- Grinbaum, A. (2017). Narratives of quantum theory in the age of quantum technologies. *Ethics and Information Technology*, 19(4), 295–306. <https://doi.org/10.1007/s10676-017-9424-6>
- Lewenstein, B. V., Gorss, J., & Radin, J. (2010). *The Saliency of Small: Nanotechnology Coverage in the American Press, 1986-2004* [Report]. <https://ecommons.cornell.edu/handle/1813/14275>
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *The Public Opinion Quarterly*, 36 (2), 176–187.
- Meinsma, A. L., Kristensen, S. W., Reijnierse, W. G., Smeets, I., & Cramer, J. (2023). Is everything quantum 'spooky and weird'? An exploration of popular communication about quantum science and technology in TEDx talks. *Quantum Science and Technology*, 8(3), 035004.
- Nisbet, M. C., Brossard, D., & Kroepsch, A. (2003). Framing Science: The Stem Cell Controversy in an Age of Press/Politics. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 8(2), 36–70. <https://doi.org/10.1177/1081180X02251047>
- Rathenau Instituut. (2021). *Vertrouwen van Nederlanders in wetenschap (enquête 2021)*. Rathenau Instituut, Den Haag.
- Roberson, T. (2021). On the Social Shaping of Quantum Technologies: An Analysis of Emerging Expectations Through Grant Proposals from 2002–2020. *Minerva*, 59(3), 379–397. <https://doi.org/10.1007/s11024-021-09438-5>
- Roberson, T., Leach, J., & Raman, S. (2021). Talking about public good for the second quantum revolution: Analysing quantum technology narratives in the context of national strategies. *Quantum Science and Technology*, 6(2), 025001. <https://doi.org/10.1088/2058-9565/abc5ab>
- Stichting Quantumdelta NL. (2020). *Projectvoorstel Nationaal Groeifonds (v8.0; p. 122)*.
- Vermaas, P. E. (2017). The societal impact of the emerging quantum technologies: A renewed urgency to make quantum theory understandable. *Ethics and Information Technology*, 19(4), 241–246. <https://doi.org/10.1007/s10676-017-9429-1>
- Vermaas, P. E., Nas, D., Vandersypen, L., & Elkouss Coronas, D. (2019). *Quantum Internet Vision Team*. Delft University of Technology. <https://qutech.nl/quantum-internet-magazine/>

Echt of fake? Nepnieuwsdetectie in een eerste versus tweede taal

Jet Hoek (jet.hoek@ru.nl)

Eva Koch (eva.koch@ru.nl)

Doel

Nepnieuws vormt een problematiek die door de toenemende mate waarin mensen hun nieuws via het internet en sociale media consumeren steeds groter wordt. Deze problematiek is niet beperkt tot nieuwsconsumptie in de moedertaal (L1), omdat veel mensen ook in een tweede taal (L2) nieuws lezen. Er bestaat echter maar weinig onderzoek naar nepnieuwsdetectie in een L2. In twee experimenten hebben we onderzocht hoe goed moedertaalsprekers van het Nederlands nepnieuws herkennen in hun L1 versus hun L2 (Engels) en of dit beïnvloed wordt door hun L2-taalvaardigheid.

Methode

Proefpersonen (Experiment 1: $N=137$, Experiment 2: $N=145$) kregen acht nieuwsheadlines te zien over het klimaat, afkomstig van authentieke nieuwsberichten en opgemaakt als Instagramberichten (Figuur 1): vier berichten in het Nederlands, vier in het Engels; per taal twee echte berichten en twee neppe. In beide experimenten werden verschillende items gebruikt. Per bericht gaven proefpersonen op een 7-puntsschaal aan of ze het nieuws geloofwaardig vonden (Exp.1) of in welke mate ze dachten dat het om een nep of echt nieuwsbericht ging (Exp.2). In een voormeting met andere proefpersonen was voor beide experimenten vastgesteld dat L1-sprekers van het Engels goed onderscheid tussen de echte en neppe Engelstalige berichten konden maken en dat geloofwaardigheids-/echtheidsscores niet significant verschilden van de Nederlandstalige berichten zoals beoordeeld door L1-sprekers van het Nederlands. Engelse taalvaardigheid werd gemeten aan de hand van de LexTALE (Lemhöfer & Broersma, 2012).

Resultaten

Uit de statistische analyses bleek dat participanten in beide experimenten echte berichten van nepnieuwsberichten konden onderscheiden. Dit verschilde niet significant tussen hun L1 en hun L2. Uit een analyse van alleen de Engelstalige berichten bleek in beide experimenten echter dat het goed kunnen herkennen van zowel echte als neppe berichten positief beïnvloed werd door L2-taalvaardigheid: hoe beter je een L2 spreekt, hoe beter je in die taal echt nieuws van nepnieuws kunt onderscheiden.

Conclusies

Mensen lijken niet per se ontvankelijker voor nepnieuws in een tweede taal dan in de moedertaal. Wel lijkt nepnieuwsdetectie in een tweede taal afhankelijk te zijn van hoe goed die tweede taal beheerst wordt.

Figuur 1

Voorbeelditem: Engels nepnieuwsbericht (Exp.2)

Taalcompetentie in het HBO en WO. Over de consequenties van het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans'

Carel Jansen (c.j.m.jansen@rug.nl)

Katja Hunfeld, (k.hunfeld@utwente.nl)

Joy de Jong (j.c.dejong1@uu.nl)

Jacqueline van Kruiningen (j.f.van.kruiningen@hr.nl)

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Renske Bouwer (r.bouwer@uu.nl)

Eltine Kampen

In juli 2023 presenteerde minister van Onderwijs Robbert Dijkgraaf een voorstel voor een nieuwe wet 'Internationalisering in Balans'. Daarmee wil hij de instroom van buitenlandse studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen reguleren. Ook wil hij de taalvaardigheid in het Nederlands bevorderen, zowel bij Nederlandstalige als bij anderstalige studenten. Hoe moet dat volgens de nieuwe wet gaan gebeuren?

In internationale opleidingen komen er inspanningsverplichtingen voor alle Nederlandse en buitenlandse studenten om hun taalvaardigheid in het Nederlands te vergroten. In Engelstalige BA-programma's moeten alle studenten daar binnen het curriculum 140 uur aan gaan besteden; in MA-programma's gaat het om 56 uur, binnen of buiten het curriculum. Voor Nederlandstalige opleidingen komen dergelijke inspanningsverplichtingen er niet. Wel moet het instellingsbestuur ook voor deze opleidingen in een taalbeleidsplan expliciet maken hoe de taalvaardigheid van de studenten wordt bevorderd. Verder wordt bij de beoordeling van Nederlandstalige opleidingen door de NVAO voortaan ook de bevordering van de taalvaardigheid van de studenten meegenomen.

Ook wil de minister dat straks voor alle opleidingen wordt nagegaan of de aanbevelingen in het 'Referentiekader Taalcompetent in het hoger onderwijs' (Taalunie, 2022; <https://taalunie.org/publicaties/212/taalcompetent-in-het-hoger-onderwijs>) in voldoende mate terugkomen in de beoogde leerresultaten.

Het is op het moment van schrijven nog niet bekend of en hoe het wetsvoorstel zal worden aangenomen. Desondanks is het zinvol om de mogelijke consequenties te verkennen. Wat gaat deze wet betekenen voor de dagelijkse praktijk van het hoger onderwijs? Hoe kunnen we de wettelijke verplichtingen op een zinvolle wijze vormgeven in het onderwijs? Deze vragen moeten straks beantwoord worden door alle docenten en onderwijsontwikkelaars in het hoger onderwijs. Niet ondenkbaar is dat wij, Viot-leden, hierbij geconsulteerd worden vanwege onze expertise op het gebied van taal, tekst, taalvaardigheidsontwikkeling, taaldidactiek; lezen, schrijven, luisteren en spreken. De uitwerking van de wet zal vorm krijgen op landelijk niveau, maar vooral ook op het niveau van de instellingen en opleidingen.

Het doel van deze sessie is te verkennen welke opties, kansen en knelpunten daarbij te voorzien zijn. We gaan daarover graag in gesprek met iedereen die hierover wil meedenken. De sessie bestaat uit drie delen, waarin achtereenvolgens de volgende thema's aan de orde komen:

- (1) Inleiding over de inhoud en de context van de wet, het advies van de Taalunie dat daarin is verwerkt. Welke praktijkvragen vloeien hieruit voort? (spreker: em. prof. dr. Carel Jansen, Rijksuniversiteit Groningen)
- (2) Hoe kunnen de richtlijnen op een zinvolle wijze worden uitgewerkt voor talige en taalgerichte opleidingen als NTC en CIW? (inleider: dr. Renske Bouwer, Universiteit Utrecht)
- (3) Hoe kunnen de richtlijnen op zinvolle wijze worden uitgewerkt voor andere opleidingen, zoals science of techniek? (inleider: dra. Eltine Kampen)

De 2e en 3e sessie starten met een korte inleiding. Vervolgens is er ruimte voor discussie met de aanwezigen o.l.v. Joy de Jong en Ninke Stukker.

We gaan ook concreet in op het vervolg: hoe willen wij als taalbeheersers een bijdrage leveren aan het nader uitwerken van de wet? En aan de invulling ervan op instellingsniveau? Hoe kunnen we zo'n rol voor onszelf bewerkstelligen?

Over de sprekers/inleiders

Dr. Renske Bouwer is universitair docent Taal & Educatie. Ze heeft een interdisciplinaire achtergrond in de onderwijswetenschappen, psychologie en taalwetenschappen, die ze samenbrengt in haar onderzoeklijn naar schrijfvaardigheid(sontwikkeling) in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs.

Em. Prof. Dr. Carel Jansen is emeritus hoogleraar Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen en co-auteur van het Referentiekader Taalcompetent in het Hoger Onderwijs" van de Taalunie.

Drs. Eltine Kampen is docent Academisch Schrijven aan de TU Eindhoven

Feilloze gesprekspartners? Onderzoeken naar miscommunicatie en herstelwerk in verschillende gesprekscontexten

Charlotte van Hooijdonk Hooijdonk (c.m.j.vanhooijdonk@uu.nl)

Christine Liebrecht (c.c.liebrecht@tilburguniversity.edu)

Door technologische ontwikkelingen gaan mensen steeds vaker in gesprek met geautomatiseerde gesprekspartners, zoals conversational agents en robots. Maar de communicatie met deze gesprekspartners verloopt vaak niet vlekkeloos. Conversational agents en robots interpreteren berichten verkeerd of helemaal niet waardoor gesprekken vastlopen, of mensen belanden in een 'loop'. Is deze miscommunicatie typerend voor gesprekken met geautomatiseerde gesprekspartners? Zeker niet. In deze panelsessie laten we aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden in diverse domeinen zien hoe miscommunicatie in zowel mens-mens- als mens-machine-interacties kan ontstaan, en welke verbale en non-verbale cues het gesprek weer op gang kunnen helpen.

“Happende handjes”: een *embodied repair practice* bij instrumentoverdracht in de operatiekamer

Mike Huiskens (m.huiskes@rug.nl)

Een van de terugkerende coördinatietaken die chirurgische teams realiseren is de overdracht van instrumenten. Dat kan door prototypische acties die *recruitment* realiseren zoals *offers* en *requests* (Kendrick & Drew, 2016). De dagelijkse professionele praktijk is echter meer complex: instrumentoverdracht wordt binnen meerdere concurrerende activiteiten in situ gecoördineerd (Mondada, 2014). Dit vergt coördinatie van onder andere het participatieframe (wie is wanneer nodig?), de timing van de activiteiten ten opzichte van elkaar en de daadwerkelijke overdracht van het instrument.

We presenteren een conversatie-analytische studie van een specifieke *embodied repair practice* bij de overdracht van meerdere instrumenten door een chirurg en een instrumenterende. De gebruikte collectie komt uit een corpus van chirurgische ingrepen die zijn opgenomen in het UMCG in het kader van lopende projecten over supervisie in de operatiekamer (Nieboer, 2023). Centraal staat een misverstand in de *recruitment* van de instrumenterende bij het “teruggeven” van het instrument: de instrumenterende reikt naar het instrument, de chirurg legt het instrument echter zelf op de tafel. We besteden in onze analyse specifiek aandacht aan de wijze waarop teamleden dit coördinatieprobleem oplossen door het *embodied* traject van geprojecteerde acties te versnellen, te vertragen of af te breken (Raymond & Lerner, 2014).

In onze conclusie plaatsen we onze bevindingen in een breder kader en laten we zien hoe participanten de continue afstemming van lokale acties gebruiken om afstemming te bereiken over het overkoepelende gezamenlijke project (Verhagen, 2013). Tot slot gaan we in op de implicaties voor samenwerken in de operatiekamer.

"Pepper, wat bedoel je?" Miscommunicatie, herstel en multimodaliteit in mens-robot interactie

Lynn de Rijk (lynn.derijk@ru.nl)

Wyke Stommel (wyke.stommel@ru.nl)

In deze presentatie bespreken we een conversatie-analytische studie naar de herstelstrategieën van gebruikers in taakgerichte mens-robot interactie. De studie gebruikt een bestaande dataset van 36 video-opnamen waarin een Pepper-robot (een mensachtige robot) bij oudere deelnemers een uitgebreide gezondheidsenquête afneemt (cf. Boumans, 2019). Voor het interview begon kregen deelnemers instructies van een verpleegkundige en oefenden ze samen kort met de robot.

Miscommunicatie kwam veel voor, voornamelijk gerelateerd aan "luisterproblemen" van de robot. Die problemen bleken uit foutieve herhalingen van de robot en uit het uitblijven van een reactie van de robot na een antwoord. Deelnemers herstelden problemen meestal door antwoorden te herhalen en te herformuleren. Interactieproblemen konden echter ook escaleren, waarbij meerdere herstpogingen leidden tot minder adequate antwoorden, het overslaan van de vraag of het gebruik van commando's buiten hun ontwerpdoeleinden. Tijdens het herstelwerk werd soms ook het non-verbale gedrag van de robot benoemd. Knikken werd opgemerkt wanneer Pepper geen verbale reactie gaf na de opstartzin (bijv. "Hij knikt, maar..."). De blik van de robot werd opgemerkt wanneer van de robot werd verwacht dat die vragen aan de deelnemer zou stellen terwijl de blik op de verpleegkundige gericht was (bijv. "Hij kijkt naar jou").

Het oplossen van miscommunicatie in mens-robot interactie kan dus een veelvoud aan strategieën betreffen, waarbij gebruikers zich oriënteren op non-verbaal gedrag van de robot als diagnostisch hulpmiddel en op "recipient design" (Sacks et al., 1974), d.w.z. het aanpassen van uitingen en ander gedrag op wat de robot kan waarnemen en verwerken (zie ook Tuncer et al., 2023).

Afstemming en herstel in klantenservicegesprekken tussen mens en chatbot

Florian Kunneman (f.a.kunneman@vu.nl)

Anouck Braggaar (A.R.Y.Braggaar@tilburguniversity.edu)

Gabriëlla Martijn (g.n.martijn@uu.nl)

Doordat het praten met een chatbot niet een alledaagse bezigheid is voor de meeste mensen, verlopen dit soort gesprekken typisch minder vloeiend dan de meeste gesprekken tussen mensen. In de klantenservicecontext weten gebruikers niet altijd hoe ze een vraag aan de chatbot het beste kunnen formuleren (Li, Chen & Chang, 2019). Wanneer de chatbot een vraag van de gebruiker niet begrepen heeft, geeft deze vaak weinig (of de verkeerde) handvatten aan de gebruiker om de vraag effectief te herformuleren (Asisof, 2022). Pogingen tot herstel kunnen daardoor een frustrerende ervaring worden, waardoor gebruikers soms eieren voor hun geld kiezen en het gesprek verlaten. Ook kunnen chatbots begripsproblemen niet zelf oplossen wat leidt tot frustratie bij gebruikers.

In het Smooth Operators project hebben we met een handmatige en automatische analyse van herstelwerk in verschillende typen klant-chatbotgesprekken inzichten opgedaan in de veelvoorkomende patronen van herstel. We hebben gewerkt met een corpus van klantgesprekken van de Nederlandse Spoorwegen en het ING, en deze zowel handmatig (200 gesprekken) als automatisch (ongeveer 13418 gesprekken) geanalyseerd. In de handmatige analyse hebben we gekeken naar of de chatbot of de mens het herstel initieert, welke strategie er toegepast wordt en welke invloed dit heeft op het verdere gespreksverloop. In de automatische analyse hebben we gekeken of er patronen zijn in de klantbeurt die reden zijn geweest voor het initiëren van een herstel.

Tijdens de presentatie zullen we hier een aantal voorbeelden van uitlichten, en aan de hand daarvan uiteenzetten hoe goed verschillende benaderingen van herstel werken, en op welke manier hier verbetering in aangebracht kan worden. Denk hierbij aan het afstemmen van type herstel op verschillende situaties of verschillende fouten van de chatbot. Ook bespreken we wanneer het voor de chatbot gunstiger kan zijn om juist niet te repareren in het geval van gering begrip, en om in plaats daarvan een reactie te geven die mogelijk de plank mislaat. Ook als de reactie niet aansluit op de eerdere uiting van de gebruiker kan het immers tot wederzijds begrip leiden en het gesprek verder helpen.

Referenties

Asisof, A. (2022). Towards a comprehensive repair framework for human-chatbot interaction: the case of rephrasing. In *Proceedings of the 22nd ACM International Conference on Intelligent Virtual Agents* (pp. 1-3).

Boumans, R., Van Meulen, F., Hindriks, K., Neerincx, M., & Olde Rikkert, M. (2019). Robot for

- health data acquisition among older adults: a pilot randomised controlled cross-over trial. *BMJ Quality and Safety*, 28(10), 793-799.
- Heritage, J., & Watson, D. R. (1979). Formulations as conversational objects. Everyday language. *Studies in ethnomethodology*, 123-162.
- Kobin H. K., & Drew, P. (2016). Recruitment: Offers, Requests, and the Organization of Assistance in Interaction. *Research on Language and Social Interaction*, 49(1),1-19.
- Li, C. H., Chen, K., & Chang, Y. J. (2019). When there is no progress with a task-oriented chatbot: A conversation analysis. In *Proceedings of the 21st International Conference on Human-Computer Interaction with Mobile Devices and Services* (pp. 1-6).
- Mondada, L. (2014). Temporal orders of multiactivity: Operating and demonstrating in the surgical theatre. In: P. Haddington, T. Keisanen, L. Mondada and M. Neville (eds.). *Multiactivity in Social Interaction: Beyond Multitasking* (pp. 33-76). John Benjamins Publishing.
- Nieboer, P. (2023). *Teaching and Learning in the Operating Room. Navigating Treacherous Waters*. Published PhD thesis. RUG/UMCG Groningen.
- Raymond, G., & Lerner, G.H. (2014). A body and its involvements: adjusting action for dual involvements. In: P. Haddington, T. Keisanen, L. Mondada & M. Neville (Eds.), *Multiactivity in Social Interaction: Beyond Multitasking* (pp. 227–246). John Benjamins Publishing.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation. *Language*, 50(4), 696–735. <https://doi.org/10.2307/412243>
- Tuncer, S., Licoppe, C., Luff, P., & Heath, C. (2023). Recipient design in human–robot interaction: The emergent assessment of a robot’s competence. *AI & Society*. <https://doi.org/10.1007/s00146-022-01608-7>
- Verhagen, A. (2015). Grammar and cooperative communication. In: Ewa Dąbrowska & Dagmar Divjak (eds.). *Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 232-252). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.

Het effect van agency op de overtuigingskracht van verhalen over controversiële onderwerpen

Renske van Enschoot (r.vanenschoot@tilburguniversity.edu)

Jade van 't Hof (jadevanthof@hotmail.nl)

Doel

Verhalen kunnen overtuigen (bv. Oschatz & Marker, 2020). Het onderzoek naar de overtuigingskracht van verhalen richt zich echter vaak op niet-controversiële onderwerpen (Cohen et al., 2015; Forster et al., 2022; Igartua & Barrios, 2012). Juist bij controversiële onderwerpen kan het innemen van minder extreme of zelfs tegenovergestelde standpunten van belang zijn, om polarisatie te bestrijden. Uit Hoeken et al. (2016) kwam naar voren dat perspectiefname in een verhaal over het controversiële onderwerp euthanasie geen effect had op narratieve overtuiging. In dit experiment bouwen we voort op Hoeken et al. Hierin onderzochten we de overtuigingskracht van een andere factor: de mogelijkheid om keuzes te maken in het verhaal (i.e., agency) namens een ik-persoon die tegen euthanasie was, in tegenstelling tot de proefpersonen die vóór euthanasie waren. Deze agency – die een traditioneel verhaal tot interactief verhaal maakt en een lezer tot interactor - kan de narratieve betrokkenheid (Green & Jenkins, 2014; Hand & Varan, 2008) en daarmee narratieve overtuiging (Busselle & Bilandzic, 2009) vergroten. Onderzocht werd wat het effect is van agency op narratieve overtuiging en in hoeverre dit werd gemedieerd door identificatie en transportatie en gemedereerd door ervaren gelijkennis.

Methode

Proefpersonen (n=86) kregen al dan niet de agency om namens de ik-persoon keuzes te maken. Naast narratieve overtuiging (post-attitudes min pre-attitudes) werden identificatie, transportatie, ervaren gelijkennis (cf. Hoeken et al., 2016) en ervaren agency gemeten.

Resultaten

Proefpersonen waren minder vóór euthanasie als ze agency hadden. Agency had geen effect op identificatie noch op transportatie. Ook de ervaren gelijkennis met de ik-persoon had geen effect.

Conclusies

De agency om in het verhaal keuzes te maken namens de ik-persoon zorgde ervoor dat tegenovergestelde pre-attitudes naar de attitude van de ik-persoon bewogen. Opvallend genoeg lag dit niet aan identificatie met de hoofdpersoon. In de presentatie worden mogelijke verklaringen gegeven en wordt ingegaan op de potentiële overtuigingskracht van interactiviteit in verhalen.

Literatuur

Busselle, R., & Bilandzic, H. (2009). Measuring Narrative Engagement. *Media Psychology*, 12(4), 321–347. <https://doi.org/10.1080/15213260903287259>

- Cohen, J., Tal-Or, N., & Mazor-Tregerman, M. (2015). The Tempering Effect of Transportation: Exploring the Effects of Transportation and Identification During Exposure to Controversial Two-Sided Narratives: The Tempering Effect of Transportation. *Journal of Communication, 65*(2), 237–258. <https://doi.org/10.1111/jcom.12144>
- Green, M. C., & Jenkins, K. M. (2014). Interactive Narratives: Processes and Outcomes in User-Directed Stories: Interactive Narratives. *Journal of Communication, 64*(3), 479–500. <https://doi.org/10.1111/jcom.12093>
- Hand, S., & Varan, D. (2008). Interactive Narratives: Exploring the Links between Empathy, Interactivity and Structure. In M. Tscheligi, M. Obrist, & A. Lugmayr (Eds.), *Changing Television Environments* (Vol. 5066, pp. 11–19). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-69478-6_2
- Hoeken, H., Kolthoff, M., & Sanders, J. (2016). Story Perspective and Character Similarity as Drivers of Identification and Narrative Persuasion: Perspective, Similarity, and Identification. *Human Communication Research, 42*(2), 292–311. <https://doi.org/10.1111/hcre.12076>
- Igartua, J.-J., & Barrios, I. (2012). Changing Real-World Beliefs With Controversial Movies: Processes and Mechanisms of Narrative Persuasion. *Journal of Communication, 62*(3), 514–531. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01640.x>
- Oschatz, C., & Marker, C. (2020). Long-term Persuasive Effects in Narrative Communication Research: A Meta-Analysis. *Journal of Communication, 70*(4), 473–496. <https://doi.org/10.1093/joc/jqaa017>
- Tukachinsky Forster, R., Walter, N., & Brooks, J. J. (2022). Narrative persuasion across the aisle: Mechanisms of engagement with discordant characters. *Psychology of Popular Media*. <https://doi.org/10.1037/ppm0000446>

Spelend leren of liever gewoon spelen: Een experiment met beschrijvingen en aanbevelingen van persuasive games

Marloes Groen (marloesgroen93@gmail.com)

Ruud Jacobs (r.s.jacobs@utwente.nl)

Doel

De meest bekende games zijn gemaakt om spelers plezier te laten hebben. Er zijn daarnaast ook 'persuasive games', die als doel hebben spelers bepaalde attitudes jegens zaken buiten de gamewereld mee te geven. Overtuigingsgerichte games zijn vaak op dezelfde platformen te vinden als pleziergerichte games en zijn niet altijd even herkenbaar. Wij onderzochten de manieren waarop persuasive games kunnen worden beschreven om zoveel mogelijk spelers aan te trekken. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen twee soorten frames: Games kunnen enerzijds worden gepresenteerd als een eudaimonische leerervaring die andermans standpunt helpt te begrijpen of juist als een simpele, hedonische ervaring; anderzijds kan gekozen worden om expliciet aan te geven dat de game ontworpen is om de speler te overtuigen of hier juist niet op in te gaan.

Methode

Dit onderzoek was een kwantitatief experiment met 310 deelnemers. Een bestaande persuasive game werd met gemanipuleerde korte narratieve teksten aangekondigd en deelnemers werd vervolgens onder anderen gevraagd of ze liever deze game of een vergelijkbare pleziergerichte game wilden spelen. Na afname van schalen over de verwachtingen over het spel die deelnemers hadden opgebouwd kregen ze de link naar het spel mee maar geen instructie om het spel al dan niet te spelen. Na een week vond er een nameting plaats met gedrags- en attitudematen.

Resultaten

Hoewel eudaimonie/hedonie en impliciet/expliciet overtuigingsgericht afzonderlijk geen significante invloeden hadden werkten deze frames goed samen; de persuasive game was het meest aantrekkelijk voor deelnemers die een eudaimonische tekst lazen waarin het spel expliciet als overtuigend werd beschreven. Analyses lieten een verband zien tussen de waargenomen overtuigingskracht van de game en de intentie om te spelen. Alleen de ervaring die deelnemers met games hadden maakte het waarschijnlijker dat ze een week later het spel daadwerkelijk hadden gespeeld.

Conclusies

Er is een markt voor betogende games die spelers iets over de echte wereld leren zolang dit eenduidig naar voren komt uit de beschrijving. Omdat dit resultaat niet overeenkomt met adviezen die vanuit het oogpunt van psychological reactance worden gegeven geeft dit onderzoek ruimte om te herzien in hoeverre we media willen consumeren die meer doet dan ons tijdelijk plezier geven.

Retorica in museums: tekst, ruimte, beeld en beleving als overtuigende middelen

Menno Reijven (m.h.reijven@uva.nl)
Emma van Bijnen (e.s.vanbijnen@uva.nl)
Jan Rock (j.a.t.rock@uva.nl)

Veel musea zijn retorische locaties. Er kan worden bijgedragen aan een narratief dat mensen een bepaald perspectief op de wereld geeft. Dit geldt ook voor de recente tentoonstelling over de Bijlmervlieg ramp van het Amsterdam Museum en Imagine IC. De tentoonstelling bestaat uit drie ruimtes in het Amsterdam Museum. De eerste heeft als doel te beschrijven wat er was gebeurd. De tweede ruimte laat zien hoe de ramp in de buurt was verwerkt. In de derde ruimte wordt de vraag gesteld hoe we nu verder moeten gaan. Het doel van deze tentoonstelling is om deze ramp “een plek te geven in het collectieve geheugen” en daarmee bij te dragen aan de verwerking daarvan. In dit onderzoek beantwoorden wij de vraag hoe deze tentoonstelling een collectieve herinnering creëert via het gebruik van retorische strategieën in ruimte, materialen, visualisaties en tekst.

In elke ruimte is de retorische ervaring gebaseerd op het gebruik van tegenstellingen. De feiten van de overheid worden tegenover de ervaringen van buurtbewoners geplaatst waardoor het herdenken kan gaan plaatsvinden mét de buurt. De verwerking van vroeger, zoals tekeningen van basisschoolleerlingen, worden naast interviews geplaatst van huidige bewoners om te reflecteren op hun ervaringen van toen. Kunst die gemaakt is om te herinneren staat tegenover interactieve media waar bezoekers van de tentoonstelling zelf door de gevoelens en vraagstukken heen kunnen werken. Door het gebruik van tegenstellingen op verschillende manieren wordt de bezoeker meegenomen in de twijfel, onzekerheid en vragen die nog in de buurt leven. De bezoeker wordt meegenomen in het gevoel dat deze ramp nog niet is afgesloten en meer nationale aandacht verdient. Dankzij de vele interviews met de buurt, wordt ook duidelijk de ethos van de bewoners gebruikt om samen met hen deze vraagstukken te ervaren. De ervaring van twijfel en onzekerheid tijdens de tentoonstelling dient als persuasief middel om de ramp duidelijker naar voren te laten komen in het publieke geheugen.

Middeleeuwse verhalen voor moderne lezers

Noor Elshof (noor.elshof@gmail.com)
Frank van Meurs (frank.vanmeurs@ru.nl)
Gudrun Reijnierse (w.g.reijnierse@vu.nl)

Doel

Bij het vak Nederlands worden middeleeuwse verhalen in verschillende vormen aangeboden aan middelbare scholieren, bijvoorbeeld in de oorspronkelijke taal, moderne vertaling of als oorspronkelijke tekst met de moderne vertaling ernaast (Slings, 2000, 2013). Het is echter onbekend in hoeverre deze verschillende presentatiewijzen invloed hebben op de narratieve betrokkenheid van scholieren bij het verhaal. Het doel van dit onderzoek was om na te gaan in hoeverre de narratieve betrokkenheid van leerlingen verschilt wanneer ze een middeleeuws verhaal aangeboden kregen in het oorspronkelijke Middelnederlands, in een moderne vertaling, of in een versie waarin ze de Middeleeuwse tekst zagen met de moderne Nederlandse vertaling ernaast. De verwachting was dat een versie in het Middelnederlands moeilijker te verwerken zou zijn en zou leiden tot een verstoring van het normale leesproces en daardoor tot minder narratieve betrokkenheid en minder leesplezier (voor het effect van verstoringen, zie bijvoorbeeld De Graaf et al., 2009; voor het effect van ervaren moeilijkheid (processing fluency) op waardering, zie bijvoorbeeld Dragojevic et al., 2017).

Methode

In een experiment beoordeelden 95 leerlingen ieder twee fragmenten uit de Arthurrroman Walewein ende Keye. Iedere proefpersoon kreeg een andere versie toegewezen: Middelnederlands, modern Nederlands of Middelnederlands met modern Nederlands in de kantlijn. Proefpersonen vulden een schriftelijke vragenlijst in om te meten in hoeverre zij narratief betrokken waren bij het verhaal in termen van transportatie, leesplezier, identificatie, narratief begrip en aandachtfocus (Busselle & Bilandzic, 2009; Cohen, 2001; Green & Brock, 2000).

Resultaten

Uit de resultaten bleek dat proefpersonen die een Middelnederlandse versie lazen minder betrokken waren bij het verhaal op alle vijf de dimensies dan proefpersonen met een modern Nederlandse versie of Middelnederlandse versie met modern Nederlands in de kantlijn. Uit een regressieanalyse bleek dat de moeilijkheid van taal een voorspeller is voor narratieve betrokkenheid. De betrokkenheid bij het verhaal nam af zodra proefpersonen de taal moeilijker vonden.

Conclusie

De huidige studie levert zowel een theoretische als praktische bijdrage. De theoretische bijdrage van deze studie is dat zij laat zien dat moeilijkheid van taal de narratieve betrokkenheid bij lezers vermindert. Omdat dit een van de weinige onderzoeken is naar het effect van moeilijkheid van de taal op narratieve betrokkenheid, is meer onderzoek (bijvoorbeeld met gradaties van moeilijkheid)

nodig om na te gaan of dit effect algemeen geldend is. Voor de onderwijspraktijk betekenen onze bevindingen voor narratieve betrokkenheid en leesplezier dat middeleeuwse verhalen het best in modern Nederlands, of Middelnederlands met modern Nederlands in de kantlijn kunnen worden aangeboden. Het is echter ook van belang om leerlingen bloot te stellen aan het oorspronkelijk Middelnederlands om hen zo kennis te laten maken met de oudere taal en hen te laten ervaren hoe de oorspronkelijke tekst eruitzag.

Literatuur

- Busselle, R., & Bilandzic, H. (2009). Measuring narrative engagement. *Media Psychology, 12*(4), 321-347. doi: 10.1080/1521326090328
- Cohen, J. (2001). Defining identification: A theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication & Society, 4*(3), 245–264. doi: 10.1207/S1532725MCS0403_01
- De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J. & Beentjes, H. (2009). The role of dimensions of narrative engagement in narrative persuasion. *Communications, 34*(4), 385-405. doi: 10.1515/COMM.2009.024
- Dragojevic, M., Giles, H., Beck, A. C., & Tatum, N. T. (2017). The fluency principle: Why foreign accent strength negatively biases language attitudes. *Communication Monographs, 84*(3), 385-405. doi: 10.1080/03637751.2017.1322213
- Green, M. C., & Brock, T. C. (2000). The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*(5), 701-721.
- Slings, H. (2000). Toekomst voor de middeleeuwen. Middelnederlandse literatuur in het voortgezet onderwijs. Amsterdam: Prometheus.
- Slings, H. (2013). Het waarom en hoe van historisch literatuuronderwijs. Geraadpleegd van: <http://taalunieversum.org/inhoud/von-cahier-1/het-waarom-en-hoe-van-historisch-literatuuronderwijs>

De toekomst van toespraak- en presentatieonderzoek: verkenning van methodes

Martijn Wackers (m.j.y.wackers@tudelft.nl)

Doel

Deze discussiebijdrage heeft als doel de mogelijkheden te verkennen van verschillende methodes in toesprakenonderzoek. De kenmerken, voor- en nadelen van verschillende recente methodes worden belicht, zoals receptieonderzoek (Kjeldsen, 2016), experimenteel onderzoek naar het effect van retorische technieken (o.a. Baars & Andeweg, 2019; Lagerwerf et al., 2015), corpusonderzoek naar presentatieadviezen (o.a. Andeweg & De Jong, 2004), corpusanalyse van speeches en presentaties in verschillende genres en door verschillende soorten sprekers (o.a. Scotto di Carlo, 2014) en enquête- of interviewonderzoek (Andeweg & De Jong, 2003).

Context

In de lage landen kent de academische aandacht voor welsprekendheid pieken, bijvoorbeeld onder de vleugels van hoogleraren als Siegenbeek en Stuiveling, maar ook dalen (Braet & Sjoer, 1997). De laatste jaren is de toespraak relatief weinig het onderwerp van taalbeheersingsonderzoek, terwijl het een belangrijk communicatiemiddel is in turbulente tijden – denk aan de coronapersconferenties of de speeches van de Oekraïense president Zelensky.

Van oudsher is de retorische kritiek (*rhetorical criticism*) de belangrijkste methode voor de analyse van toespraken, waarbij de onderzoeker op basis van (veelal) klassiek-retorische inzichten systematisch tegels licht en het effect van een toespraak inschat (cf. Braet, 2007). Claims gebaseerd op retorische kritiek zijn echter vaak moeilijk toetsbaar en vergelijkbaar: meestal staat een unieke casus centraal en de conclusies zijn vaak een mengeling van descriptieve en normatieve elementen, gezien door de bril van een enkele onderzoeker (Zarefsky, 2008). De werkelijke receptie van de toespraak blijft daarmee onbekend (Kjeldsen, 2016). Daarom zou er in toesprakenonderzoek meer aandacht voor verschillende methodes, zowel kwantitatief als kwalitatief, mogen zijn.

Als aanzet tot de discussie presenteert deze bijdrage een voorstel voor een ‘mixed method’-aanpak van toesprakenonderzoek. Deze aanpak heeft als doel het presentatieproces in kaart te brengen: van de intenties van sprekers tot de receptie en retentie van kerninformatie op korte en langere termijn. Met deze aanpak is op kleine schaal een pilotstudie uitgevoerd (N=53), waarover kort gerapporteerd zal worden.

Discussiethema's

- (1) Welke methodes lenen zich voor toesprakenonderzoek?
- (2) Welke kansen en obstakels zijn er bij het toepassen van deze verschillende methodes?
- (3) Hoe kunnen deze (kwalitatieve en kwantitatieve) methodes elkaar aanvullen?

- (4) Op welke manier kunnen taalbeheersers samenwerken aan toespraken- en presentatieonderzoek in turbulente tijden?

Literatuur

- Andeweg, B., & De Jong, J. (2003). Inleidingstechnieken van ministeriële speechschrijvers. In: Van Waes, L., Cuvelier, P., Jacobs, G., & De Ridder, I. (Eds.) (2003). *Studies in taalbeheersing 1*. Assen: Koninklijke Van Gorcum. pp. 7-19.
- Andeweg, B., & De Jong, J. (2004). *De eerste minuten. Attentum, benevolum en docilem parare in de inleiding van toespraken*. Den Haag: Sdu uitgevers. Dissertatie KU Nijmegen.
- Baars, S., & Andeweg, B. (2019). 'Wapper wat meer met je handen'. De invloed van gebaren op retentie en sprekerswaardering bij een informatieve presentatie. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 41(1), pp. 3–17. DOI: 10.5117/TVT2019.1.001.BAAR
- Braet, A. (2007). *Retorische kritiek. Overtuigingskracht van Cicero tot Balkenende*. Amsterdam: Boom.
- Kjeldsen, J.E. (2016). Studying Rhetorical Audiences: A Call for Qualitative Reception Studies in Argumentation and Rhetoric. *Informal Logic* 36(2), pp. 136-158.
- Lagerwerf, L., Boeynaems, A., Van Egmond-Brussee, C., & Burgers, C. (2014). Immediate Attention for Public Speech: Differential Effects of Rhetorical Schemes and Valence Framing in Political Radio Speeches. *Journal of Language and Social Psychology* 34(3), pp. 273-299.
- Scotto di Carlo, G. (2014). The role of proximity in online popularizations: The case of TED talks. *Discourse Studies* 16(5), pp. 591–606.
- Zarefsky, D. (2008). Knowledge Claims in Rhetorical Criticism. *Journal of Communication* 58, pp. 629–640.

Wat is er erg aan misinformatie?

Maarten van Doorn (martinus.vandoorn@ru.nl)

Doel

Het verbeteren van het perspectief op de schadelijke effecten van misinformatie door de nadruk te verleggen van louter valse overtuigingen naar een breder scala van epistemische gevolgen.

Context

Het debat over *of* en *waarom* misinformatie (gedefinieerd als systematisch onware of misleidende informatie) schadelijk is, concentreert zich voornamelijk op de verspreiding van valse overtuigingen als het voornaamste negatieve effect ervan (Adams et al., 2023). Met dit normatieve criterium in de achtergrond beweren sommige onderzoekers dat de schadelijke impact van misinformatie overschat wordt (Altay et al., 2023). Het lijkt er bijvoorbeeld op dat leken behoorlijk goed in staat zijn om nepnieuws van echt nieuws te onderscheiden ((Allen et al., 2020; Bago et al., 2020; Pennycook & Rand, 2019, 2019, 2021)). Zo is de algemene bevinding uit studies waarin deelnemers echte en neppe krantenkoppen worden getoond en wordt onderzocht of zij de eerstgenoemde plausibeler vinden dan de laatstgenoemde, doorgaans dat waargenomen nauwkeurigheid een functie is van de waarachtigheid van de krantenkop.

De negatieve impact van misinformatie wordt echter pas goed duidelijk als we de normatieve evaluatiecriteria die worden gehanteerd voor het schalen van de consequenties ervan verruimen, betoog ik in dit paper. Misinformatie heeft verstrekkende gevolgen die verder gaan dan het eenvoudigweg verspreiden van onjuiste overtuigingen. Hoewel de huidige discussie zich grotendeels concentreert op de vraag of misinformatie leidt tot valse opvattingen, zijn er andere epistemische schadevormen die over het hoofd worden gezien. Deze omvatten schade aan waarheidsvinding, intellectuele autonomie en kwaliteit van collectieve deliberatie. Bovendien kan een te grote nadruk op foutvermijding deze schadevormen juist verergeren, in plaats van ze te verminderen.

Ten eerste vermindert misinformatie ons waarheidsonderscheidend vermogen, ook zonder ons te overtuigen van iets onwaars. Mensen die eraan worden blootgesteld verlagen hun geloofwaardigheidsbeoordelingen van informatie, ongeacht de feitelijkheid ervan (Clayton et al., 2020; Jahng, 2021; Van Duyn & Collier, 2019). Waarschuwingen over het gevaar van nepnieuws en het belang er niet in te trappen verergeren deze neiging (Jungherr & Rauchfleisch, 2022). Ook populaire interventies verhogen wantrouwen jegens ware informatie soms net zo veel als dat ze proefpersonen nepnieuws leren herkennen (Hoes et al., 2023; Modirrousta-Galian & Higham, 2023). Het niet geloven van ware informatie is een probleem dat zich op een grotere schaal afspeelt dan het wel geloven van misinformatie. Het is daarom niet vanzelfsprekend dat de mate waarin misinformatie-interventies en waarschuwingen misvattingen verminderen, de toename in scepticisme tegenover echte informatie die ze veroorzaken rechtvaardigt. Dus in zoverre we het belangrijk vinden dat mensen waren dingen geloven, geeft dan ons reden om verder te kijken dan het verspreiden van onware overtuigingen als voornaamste epistemische schadevorm van misinformatie.

Ten tweede maakt misinformatie het moeilijker om onze intellectuele autonomie te waarborgen. Bijna alles wat we weten, weten we via een communicatiekanaal (niet via eigen waarneming). Voor het overgrote deel van onze kennis is het dus noodzakelijk dat het woord van een ander geloven (Hardwig, 1991). Alleen: de aanwezigheid van (geavanceerde) misinformatie maakt het moeilijker om betrouwbare van onbetrouwbare te onderscheiden (De Ridder et al., 2020). Onzekerheid zaaien over wat wel en niet waar is (in plaats van mensen ergens van te overtuigen) is vandaag het voornaamste doel van propaganda. Hoe minder leken in staat zijn om steeds geavanceerdere misinformatie van echte bronnen te onderscheiden, hoe minder ze met betrouwbare informatie hun eigen betekenisvolle perspectief over maatschappelijke kwesties kunnen ontwikkelen. De toename van (complot)denkers die alleen nog maar hun eigen waarneming zeggen te vertrouwen wat dat betreft illustratief. Maar merk op dat, als het vermijden van onware overtuigingen het voornaamste doel is, zo'n strategie inderdaad voor de hand ligt in een vijandige epistemologische omgeving (Blake-Turner, 2020). Dan word je in ieder geval niet misleid door misinformatie. Alleen: diverse stakeholders in een democratie moeten hun perspectief op complexe maatschappelijke kwesties op een betekenisvolle en inhoudelijke manier kunnen blijven ontwikkelen. Dit vereist ongetwijfeld het leunen op ontelbare bronnen. Als we dit belangrijk vinden, is het wellicht acceptabel om enkele onware overtuigingen te accepteren. Het strikte vermijden van onware overtuigingen als het voornaamste criterium bij het beoordelen van misinformatie zou dan heroverwogen moeten worden.

Ten derde ondermijnt misinformatie het democratisch debat, omdat het verleidt tegengestelde posities weg te wuiven als product van nepnieuwsmanipulatie. Zorgen over misinformatie worden aanzienlijk gedreven door een waargenomen onvermogen van verre anderen om het te herkennen (Altay & Acerbi, 2023). Als bezorgdheid over desinformatie vaak wordt verklaard door de perceptie dat anderen goedgegelovig zijn, kan het hand in hand gaan met steun voor antidemocratische reguleringen, zoals het verminderen van de vrijheid van meningsuiting. Immers, als mensen geloven dat desinformatie een probleem is omdat andere mensen goedgegelovig zijn, is het logisch dat ze ook geloven dat het verminderen van (anderens) blootstelling aan misleidend materiaal een geschikte tegenmaatregel is. Waarschuwingen over de gevaren van desinformatie verhogen inderdaad de steun voor sterk restrictieve regulering van spraak in digitale communicatieomgevingen verhoogden (Jungherr & Rauchfleisch, 2022). Vanuit het perspectief van foutvermijding lijkt steun voor restrictieve regulering een goede zaak. Het zal waarschijnlijk het aantal misleidende ideeën verminderen waaraan mensen worden blootgesteld en dus het aantal valse overtuigingen waar ze uiteindelijk mee eindigen. Maar tegelijkertijd is dusdanig restrictieve regulering ten koste van politieke expressie potentieel schadelijk voor democratische discours en bijbehorende waarden.

Deze dilemma's tonen aan dat – in tegenstelling tot het gros van de huidige studies ernaar – het vermijden van onwaarheden niet als primair normatief criterium moet worden gezien bij het bestuderen van misinformatie. Om misinformatie op een adequate manier te begrijpen en bestrijden, zal toekomstig onderzoek hier breder mee om moeten gaan.

Discussiethema's

- (1) Wat voor andere afhankelijke variabelen dan of mensen in nepnieuws trappen, moeten we meten om de gevolgen van misinformatie beter in kaart te brengen? Hoe kunnen we die het

beste operationaliseren? Hoe verhoudt het vermijden van onwaarheden zich ten opzichte van deze uitkomsten?

- (2) Hoe erg zijn neveneffecten zoals toegenomen scepticisme jegens betrouwbare bronnen van misinformatie-interventies? Wat is de prijs die we willen betalen voor bescherming tegen onwaarheden?

Literatuur

- Adams, Z., Osman, M., Bechlivanidis, C., & Meder, B. (2023). (Why) is misinformation a problem? *Perspectives on Psychological Science*. <https://doi.org/10.1177/17456916221141344>
- Allen, J., Howland, B., Mobius, M., Rothschild, D., & Watts, D. J. (2020). Evaluating the fake news problem at the scale of the information ecosystem. *Science Advances*, *6*(14), eaay3539. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aay3539>
- Altay, S., & Acerbi, A. (2023). People believe misinformation is a threat because they assume others are gullible. *New Media & Society*. <https://doi.org/doi.org/10.1177/14614448231153379>
- Altay, S., Berriche, M., & Acerbi, A. (2023). Misinformation on Misinformation: Conceptual and Methodological Challenges. *Social Media + Society*, *9*(1). <https://doi.org/10.31234/osf.io/edqc8>
- Bago, B., Rand, D. G., & Pennycook, G. (2020). Fake news, fast and slow: Deliberation reduces belief in false (but not true) news headlines. *Journal of Experimental Psychology: General*, *149*(8), 1608–1613. <https://doi.org/10.1037/xge0000729>
- Blake-Turner, C. (2020). Fake news, relevant alternatives, and the degradation of our epistemic environment. *Inquiry*, *0*(0), 1–21. <https://doi.org/10.1080/0020174X.2020.1725623>
- Clayton, K., Blair, S., Busam, J. A., Forstner, S., Gance, J., Green, G., Kawata, A., Kovvuri, A., Martin, J., & Morgan, E. (2020). Real solutions for fake news? Measuring the effectiveness of general warnings and fact-check tags in reducing belief in false stories on social media. *Political Behavior*, *42*, 1073–1095.
- De Ridder, J., Vliegthart, R., & Zuure, J. (2020). *Doen, durven of de waarheid? Democratie in digitale tijden*. Amsterdam University Press.
- Hardwig, J. (1991). The Role of Trust in Knowledge. *The Journal of Philosophy*, *88*(12), 693. <https://doi.org/10.2307/2027007>
- Hoes, E., Aitken, B., Zhang, J., Gackowski, T., & Wojcieszak, M. (2023, May 10). Prominent Misinformation Interventions Reduce Misperceptions but Increase Skepticism. <https://doi.org/10.31234/osf.io/zmpdu>
- Jahng, M. R. (2021). Is fake news the new social media crisis? Examining the public evaluation of crisis management for corporate organizations targeted in fake news. *International Journal of Strategic Communication*, *15*(1), 18–36.
- Jungherr, A., & Rauchfleisch, A. (2022). *Negative downstream effects of disinformation discourse: Evidence from the US*. <https://doi.org/10.31235/osf.io/a3rzm>
- Modirrousta-Galian, A., & Higham, P. A. (2023). Gamified Inoculation Interventions Do Not Improve Discrimination Between True and Fake News: Reanalyzing Existing Research With Receiver

Operating Characteristic Analysis. *Journal of Experimental Psychology: General*.

<https://doi.org/10.31234/osf.io/4bgkd>

Pennycook, G., & Rand, D. G. (2019). Lazy, not biased: Susceptibility to partisan fake news is better explained by lack of reasoning than by motivated reasoning. *Cognition*, *188*, 39–50.

<https://doi.org/10.1016/j.cognition.2018.06.011>

Pennycook, G., & Rand, D. G. (2021). The Psychology of Fake News. *Trends in Cognitive Sciences*, *25*(5), 388–402. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2021.02.007>

Van Duyn, E., & Collier, J. (2019). Priming and Fake News: The Effects of Elite Discourse on Evaluations of News Media. *Mass Communication and Society*, *22*(1), 29–48.

<https://doi.org/10.1080/15205436.2018.1511807>

Verhalende educatieve teksten een succes? Wat onderzoeksresultaten ons (nog niet) vertellen

Nina Sangers (n.l.sangers@vu.nl)

Jacqueline Evers-Vermeul (j.evers@uu.nl)

Ted Sanders (t.j.m.sanders@uu.nl)

Hans Hoeken (j.a.l.hoeken@uu.nl)

Doel

Educatieve uitgevers lijken verhalende elementen in te zetten om leerlingen meer te motiveren en hun tekstbegrip te vergroten. Het is echter onduidelijk wat de precieze effecten van de toepassing van deze elementen in educatieve teksten zijn, aangezien eerdere effectstudies tegenstrijdige resultaten laten zien. Deze studie heeft een tweeledig doel: 1) in kaart brengen hoe verhalendheid in effectstudies naar genre-effecten op tekstbegrip en/of onthoudbaarheid wordt geoperationaliseerd, en 2) nagaan in hoeverre deze operationalisaties een verklaring bieden voor de uiteenlopende genre-effecten die in deze studies worden gerapporteerd.

Methode

We definiëren drie prototypisch verhalende elementen (d.w.z. specifieke gebeurtenissen, specifiek personages en inzicht in een innerlijke wereld) en presenteren een analytisch model dat illustreert hoe wisselende combinaties van deze elementen voorkomen in zaakvakteksten. Met behulp van dit model analyseren we vervolgens experimentele teksten uit eerdere onderzoeken naar de effecten van verhalende elementen op tekstbegrip en onthoudbaarheid.

Resultaten

Onze tekstanalyses laten zien dat de meeste teksten die door de betreffende onderzoekers worden aangeduid als “verhalend” alle drie de verhalende elementen bevatten, en dus kunnen worden geclassificeerd als volledig verhalend. Onverwacht vonden we echter in de helft van de informatieve teksten ook één of meerdere verhalende elementen terug. Dit toont aan dat niet alle teksten die door de oorspronkelijke onderzoekers werden gekwalificeerd als “informatief” daadwerkelijk volledig informatief zijn. In de geselecteerde effectstudies was de vergelijking tussen het narratieve en informatieve genre dus niet altijd even zuiver. Onze tekstanalyses tonen daarnaast dat er geen consistente patronen te vinden zijn in de eerder gevonden genre-effecten.

Conclusies

Op basis van eerder effectonderzoek kunnen geen harde conclusies worden getrokken over de relatieve effectiviteit van verhalende elementen in educatieve teksten. Voor toekomstig onderzoek naar genre-verschillen biedt ons analytisch model aanknopingspunten voor een systematischer manipulatie van genres. Ons model blijkt waardevol in het maken van een onderscheid tussen puur informatieve teksten, puur narratieve teksten en mengvormen van beide genres, zowel voor educatieve teksten uit de huidige onderwijspraktijk als voor experimentele teksten uit eerdere

effectstudies. Met dit model kan een stap in de goede richting worden gezet ter verkrijging van meer inzicht in de effecten van verhalendheid in educatieve teksten.

Een analysemodel voor leessituaties

K. de Glopper (c.m.de.glopper@rug.nl)

H. Pander Maat (h.l.w.pandermaat@uu.nl)

Doel

Veel mensen zijn ontevreden over het Nederlandse onderwijs in begrijpend lezen: niet alleen stellen de resultaten teleur, ook wordt het onderwijs ervaren als weinig inspirerend en ineffectief. Het lijkt gericht op trucjes die geen wezenlijk tekstbegrip vergen, en die interessante tekstinhouden naar de achtergrond doen verdwijnen. Over deze diagnose bestaat echter geen eenstemmigheid, wat het gesprek over oplossingsrichtingen bemoeilijkt. Wij doen een stap terug: het zou naar ons idee helpen wanneer onderwijsontwerpers zouden beschikken over een gedeelde visie op leestaken en hun complexiteit. Wij presenteren daarom een model voor de analyse van leessituaties, en illustreren dat met voorbeelden uit het leesonderwijs.

Wat is een leessituatie?

Een leessituatie bestaat uit een leestaak, aangeboden aan een lezer. Een *leestaak* is een zinvolle combinatie van een tekst met een leesdoel, zodanig dat we kunnen spreken van een 'doelgericht tekstgebruik'. Ons model onderscheidt drie bronnen van leestaakcomplexiteit.

- (1) De tekst op zich heeft een bepaalde complexiteit, die valt te benaderen aan de hand woord- en zinsmoeilijkheid. Ook tekstlengte speelt een rol in de tekstcomplexiteit.
- (2) Het leesdoel op zich heeft een bepaalde complexiteit; zo is het begrijpen van een tijdstip eenvoudiger dan het begrijpen van een argumentatieve relatie; en het begrijpen van een argumentatie is weer eenvoudiger dan het beoordelen ervan.
- (3) De combinatie van tekst en doel kan complexiteit wegnemen of toevoegen, door de mate van doel-afstemming in de tekst. Zo worden taken eenvoudiger wanneer de tekst taakrelevante onderdelen tekstueel en/of visueel segmenteert.

Een leestaak vormt samen met een *lezer* een leessituatie. Hoe complexer de leestaak, hoe groter het beroep dat deze doet op de hulpbronnen van de lezer: basale leesvaardigheden, strategische leesvaardigheid, wereld- en genrekennis, ander cognitief kapitaal (zoals werkgeheugen) én sociaal kapitaal (zoals een sociaal netwerk en samenwerkingsvaardigheden). Sommige hulpbronnen zijn voorwerp van onderwijs, een ander deel ervan moet op korte termijn als gegeven beschouwd worden. Overvraagt de leestaak de lezer, dan is de leessituatie complex.

Welk leesgedrag hoort daarbij?

Een leessituatie leidt tot een bepaald leesgedrag, dat weer uiteenvalt in een proces en een product. Het *leesproces* is een bepaalde route van de lezer door de tekst. Soms wordt die onwillekeurig gevolgd, soms spelen bewuste keuzes een rol: leesstrategieën. Het leesproces levert als product een

bepaalde *tekstrepresentatie*, die meer of minder tegemoetkomt aan het leesdoel. Hoe complexer de leessituatie, hoe kleiner de kans op een adequate tekstrepresentatie.

Leesgedrag kan zowel geobserveerd worden als normatief geanalyseerd; in dat laatste geval wordt gereconstrueerd welk gedrag een adequate respons op de leessituatie zou vormen.

Twee leessituaties exemplarisch geanalyseerd

We zullen met ons model enkele leessituaties uit het basisonderwijs kort normatief analyseren. Ons eerste voorbeeld is een vrij traditionele 'tekst met vragen'. Ons tweede voorbeeld gaat over lezen in het kader van een onderzoeksproject. Dat projectmatige lezen is een didactische benadering die recent weer veel aandacht krijgt en waarin begrijpend lezen geen apart vak meer is, maar plaatsvindt in het kader van andere leerprocessen.

We zullen telkens de complexiteit van de leessituatie karakteriseren, in twee stappen. Ten eerste: wat zijn de leesdoelen en wie zijn de lezers? Ten tweede: wat is globaal het verwachte leesgedrag en welk beroep doet dit op hulpbronnen bij de lezers?

Literatuur

- Britt, M. A., Rouet, J. F., & Durik, A. M. (2017). *Literacy beyond text comprehension: A theory of purposeful reading*. Taylor & Francis. Doi: 10.4324/9781315682860
- Duke, N. K., & Cartwright, K. B. (2021). The science of reading progresses: Communicating advances beyond the simple view of reading. *Reading Research Quarterly*, 56, S25-S44. Doi: 10.1002/rrq.411
- Mosenthal, P. B. (1998). Defining prose task characteristics for use in computer-adaptive testing and instruction. *American Educational Research Journal*, 35(2), 269-307. Doi: 10.3102/00028312035002269
- Rogiers, A., Bogaert, R., Van Ammel, K., Merchie, E., & Van Keer, H. (2022). Leer leerlingen strategische lezers te worden. In T. Houtveen & R. van Steensel (red.), *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen* (pp. 85-110). Eburon. https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2022/04/De_zeven_pijlers_van_onderwijs_in_begrijpend_lezen-digitaal2022.pdf
- Van den Broek, P., & Helder, A. (2017). Cognitive processes in discourse comprehension: Passive processes, reader-initiated processes, and evolving mental representations. *Discourse Processes*, 54(5-6), 360-372. Doi: 10.1080/0163853x.2017.1306677
- White, S. (2010). *Understanding adult functional literacy: Connecting text features, task demands, and respondent skills*. Routledge. Doi: 10.4324/9780203841884

Een stilistisch perspectief op genreontwikkeling

Melanie Hof (m.j.hof@rug.nl)

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Veerle Baaijen (v.m.baaijen@rug.nl)

Kees de Glopper (c.m.de.glopper@rug.nl)

Onderdeel van het socialisatieproces in een communicatieve gemeenschap is het verwerven van de conventionele taalgebruiksvormen om communicatieve doelen te bereiken: genres (Swales, 1990). De verwerving van genres is een langdurig proces, omdat binnen genres een complex samenspel van inhoudelijke, structurele en stilistische kenmerken leidt tot de realisatie van een communicatief doel.

Doel

In het weinige onderzoek dat naar genreontwikkeling is gedaan, lag de focus doorgaans op de ontwikkeling van de inhoudelijke en structurele kenmerken van een genre. Wanneer er al naar de formuleringen in leerlingteksten van een bepaald genre is gekeken, dan nauwelijks naar die formuleringen die bijdragen aan de realisatie van de zinnen ervan – de vaste inhoudselementen waarmee communicatieve subdoelen worden gerealiseerd (vgl. Berman & Nir-Sagiv, 2007). Omdat dat vanuit genreontwikkelingsperspectief juist interessant is, presenteren wij een methode waarmee dat kan worden vastgesteld.

Methode

Van tachtig recensies van leerlingen uit klas 1, 3 en 5 vwo en recensenten van Hebban.nl is bepaald welke zinnen daarin voorkomen en hoe die linguïstisch worden gerealiseerd. Met behulp van de methode die Stukker en Verhagen (2019) voorstellen, hebben we vastgesteld dat dat laatste kon worden achterhaald met een functioneel taalkundige analyse van de werkwoorden, subjecten, bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden in de teksten. Met multilevel analyses bepaalden we vervolgens welk type werkwoorden, subjecten, bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden bij welke zinnen worden gebruikt in iedere onderzoeksgroep en waarin de groepen verschillen.

Resultaten en conclusies

Al in de teksten van leerlingen uit klas 1 blijken de meeste stilistische middelen voor te komen die experts gebruiken. Brugklassers gebruiken die middelen alleen niet altijd in dezelfde zin en vaak voor minder of andere functies. Dit benadrukt dat het voor genreontwikkelingsonderzoek noodzakelijk is om niet zozeer te kijken welke stilistische middelen leerlingen in de loop der jaren gebruiken, maar voor welke doeleinden ze dat doen.

Literatuur

Berman, R.A., & Nir-Sagiv, B. (2007). Comparing narrative and expository text construction across adolescence: A developmental paradox. *Discourse processes*, 43(2), 79-120.

Stukker, N. & A. Verhagen (2019). *Stijl, taal en tekst: Stilistiek op taalkundige basis*. Leiden: Leiden University Press

Swales, J. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge University Press.

Gender in de context van een genderambigue robot

Lynn de Rijk (lynn.derijk@ru.nl)

Mieke Breukelman (mieke.breukelman@radboudumc.nl)

Evi Dalmaijer (evi.dalmaijer@ru.nl)

Wyke Stommel (wyke.stommel@ru.nl)

Doel

Bij het ontwerp van sociale robots wordt gender vaak over het hoofd gezien of juist stereotiep ingevuld (Seaborn & Frank, 2022). Om stereotypen te vermijden is genderambigu ontwerp van robots als oplossing voorgesteld, bijvoorbeeld in de vorm van zogenaamde genderneutrale stemmen of een genderambigue verschijning. Het doel van deze presentatie is om te laten zien dat robotgender relevant wordt in interactie met een genderambigu ontworpen robot en tot op zekere hoogte een sociaal probleem wordt. Dit bevestigt ook dat gender omnirelevant is (cf. Garfinkel, 1967; Kessler & McKenna, 1985), zelfs in het geval van ambigu robotontwerp.

Methode

Aan de hand van conversatieanalyse analyseren we een interactie tussen twee menselijke deelnemers in aanwezigheid van een Pepper-robot: een oudere deelnemer die door de robot geïnterviewd zal worden en een verpleegkundige die instructies geeft voorafgaand aan het interview met Pepper (zie Boumans et al., 2019).

Resultaten

Peppers genderambigue ontwerp is aanleiding voor het bespreken van gender, waarmee de voortgang van de instructie onderbroken wordt. Gendertoeschrijving vindt voor het eerst plaats wanneer de verpleegkundige naar Pepper verwijst als ‘jonge dame, jongeheer’, wat de oudere deelnemer topicaliseert als een gedeeld “probleem” (‘we weten nog steeds niet wat het is’). Verdere onderhandeling over gendertoeschrijving volgt, waarbij de fysieke kenmerken van de robot (‘ronde vormen’) gekoppeld worden aan vrouwelijkheid, hoewel deze koppeling niet volmondig beaamd wordt en behandeld wordt als *accountable*. Uiteindelijk richt de verpleegkundige zich tot Pepper (‘vind je het zelf ook goed’), waarmee de interactie met de deelnemer onderbroken wordt en vervolgens het onderwerp gender wordt afgesloten. De vraag van de verpleegkundige aan Pepper roept ook de vraag op wie het laatste woord heeft in gendertoeschrijving.

Conclusies

Onze analyse laat zien dat robotgender meer is dan een ontwerpprobleem: het wordt benoemd, heeft gesitueerde relevantie voor, en moet in banen geleid worden door deelnemers in de aanwezigheid van een sociale robot. Ambigu ontwerp kan afleiden van de doelgerichte interactie en sociaal delicate situaties creëren. Gendersensitief robotontwerp vraagt dus om een begrip van gender in en voor sociale interactie en van menselijke gendertoeschrijvingspraktijken (e.g., Speer, 2005; Stokoe, 2011).

Literatuur

- Boumans, R., Van Meulen, F., Hindriks, K., Neerincx, M., & Rikkert, M. G. O. (2019). Robot for health data acquisition among older adults: A pilot randomised controlled cross-over trial. *BMJ Quality & Safety*, *28*(10), 793–799.
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in ethnomethodology*. Prentice-Hall.
- Kessler, S. J., & McKenna, W. (1985). *Gender: An Ethnomethodological Approach*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/G/bo3629888.html>
- Seaborn, K., & Frank, A. (2022). What pronouns for Pepper? A critical review of gender/ing in research. *Proceedings of the 2022 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1–15.
- Speer, S. A. (2005). The interactional organization of the gender attribution process. *Sociology*, *39*(1), 67–87.
- Stokoe, E. (2011). ‘Girl – woman – sorry!’: On the repair and non-repair of consecutive gender categories. In E. Stokoe & S. A. Speer (Eds.), *Conversation and Gender* (pp. 85–111). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511781032.006>

Het effect van genderneutrale voornaamwoorden op tekstkwaliteit en *male bias*: generische verwijzing in een arbeidsreglement

Hanne Verhaegen (hanne.verhaegen@ugent.be)
Rebecca Elektra Van Herck (rebecca.vanherck@ru.nl)
Sofie Decock (sofie.decock@ugent.be)
Sarah Van Hoof (sarah.vanhoof@ugent.be)

In het Nederlands worden generische masculina frequent gebruikt wanneer het gender van de referent irrelevant of onbekend is, bv. “Als een lezer dit boek goed vindt, wil hij misschien ook andere boeken van Ferrante lezen.” Onderzoek heeft echter aangetoond dat deze vormen een *male bias* veroorzaken (Redl 2021). In het licht van de recente opmars van genderneutrale voornaamwoorden rijst de vraag of die laatste gebruikt kunnen worden voor generische verwijzing.

Doel

We onderzoeken het effect van generisch gebruikte genderneutrale voornaamwoorden op de gepercipieerde tekstkwaliteit en op de *male bias* in vergelijking met andere verwijsstrategieën (zoals generisch gebruikte mannelijke voornaamwoorden en voornaamwoorden van de derde persoon meervoud). We testen ook het effect van *cueing*, d.w.z. expliciteren in een tekst dat de gebruikte voornaamwoorden genderinclusief geïnterpreteerd moeten worden. Ten slotte meten we de vertrouwdheid met en de attitudes tegenover genderneutrale voornaamwoorden en gaan we na of er verschillen in voorkeuren en percepties zijn tussen Vlaanderen en Nederland wat deze voornaamwoorden betreft.

Methode

Dit wordt onderzocht via twee between-subjects online survey experimenten waarin participanten een fragment uit een arbeidsreglement beoordelen. In de eerste studie manipuleren we generische verwijsstrategieën en *cueing* in de tekst, in de tweede studie enkel generische verwijsstrategieën. Om de gepercipieerde tekstkwaliteit te meten beantwoordden participanten zes inhoudsvragen en beoordeelden ze twaalf stellingen over de tekst op een vijfpuntsschaal (van ‘helemaal niet akkoord’ tot ‘helemaal akkoord’). Om de *male bias* te meten vroegen we of het reglement volgens de participant betrekking kan hebben op mannen, vrouwen en/of non-binaire personen. De eerste studie werd afgenomen begin 2023 bij een representatief sample van 500 Vlamingen (gemiddelde leeftijd: 49,41). De tweede studie zal in de loop van de maand september afgenomen worden bij zowel Vlamingen als Nederlanders.

Eerste resultaten en vooruitblik

In de eerste studie geeft 36,6 % van de participanten aan niet bekend te zijn met genderneutrale voornaamwoorden in het Nederlands. Deze eerste resultaten suggereren dat onder Vlamingen de vertrouwdheid met genderneutrale voornaamwoorden is toegenomen, aangezien in 2022 nog 46,3 % aangaf geen genderneutrale voornaamwoorden te kennen (GEANONIMISEERD). We zullen de

resultaten inzake de effecten van genderneutrale voornaamwoorden en *cueing* op de tekstkwaliteit en de *male bias* en inzake mogelijke verschillen tussen Nederland en Vlaanderen kunnen delen op de VIOT 2024 conferentie.

Literatuur

Redl, T. 2021. *Masculine generic pronouns: Investigating the processing of an unintended gender cue*, PhD Thesis, Radboud University Nijmegen.

Het genderneutrale voornaamwoord *die*: meer aanvaard voor generieke dan voor specifieke verwijzing?

Sarah Van Hoof (sofie.decock@ugent.be)

Sofie Decock (LouLou.Vanrobaeys@UGent.be)

Lou-Lou Vanrobaeys (sarah.vanhoof@ugent.be)

In meerdere talen waarin voornaamwoorden van de 3de persoon genderverschillen markeren, werden zogenaamde *genderneutrale* voornaamwoorden geïntroduceerd, met het Engelse *singular they* en het Zweedse *hen* als de meest bekende voorbeelden. Ook voor het Nederlands is dit het geval, zoals blijkt uit nieuwe adviezen voor genderbewuste taal die de Nederlandse Taalunie in 2022 publiceerde. Deze adviezen vermelden een aantal genderneutrale voornaamwoorden, waaronder *hen* en *die*. Uit een eerste studie uitgevoerd in Vlaanderen blijkt dat ongeveer de helft van de Vlaamse respondenten reeds in zekere mate vertrouwd is met deze genderneutrale voornaamwoorden en dat het voornaamwoord *die* meer kans maakt om ingeburgerd te geraken dan *hen* (Decock et al. 2023). In die studie werden genderneutrale voornaamwoorden voor non-binaire verwijzing getest, d.w.z. om te verwijzen naar een non-binaire persoon. Uit onderzoek naar het Engelse *singular they* en het Zweedse *hen* blijkt echter dat genderneutrale voornaamwoorden voor specifieke (non-binaire) verwijzing minder aanvaard worden door taalgebruikers dan voor generieke verwijzing, bv. “If a reader likes this book, *they* may want to read other books by Ferrante” (Bradley et al. 2019; Renström et al. 2022). Dit werpt de vraag op of die grotere aanvaardbaarheid van het generieke gebruik ook geldt voor het Nederlands, een taal waarvoor reeds aangetoond werd dat het generieke gebruik van het mannelijke voornaamwoord *hij* een *male bias* uitlokt (Redl 2020), maar waarin desondanks het gebruik van genderneutrale voornaamwoorden voor generieke verwijzing, in tegenstelling tot het Engels en Zweeds, nog niet ingeburgerd is.

Doel

In deze paper presenteren we een studie die nagaat of het genderneutrale voornaamwoord *die* voor generieke verwijzing meer gewaardeerd wordt en als verstaanbaarder wordt beschouwd dan genderneutraal *die* voor specifieke verwijzing, of vice versa.

Methode

Begin 2023 voltooiden 129 Vlamingen een online survey-experiment met een 2x2 *within-subjects-design* gebaseerd op Renström et al. (2022). De participanten werd gevraagd een aantal zinnen, die varieerden naargelang de verwijsstrategie (genderneutraal of binair voornaamwoord) en de context (generisch of specifiek), te beoordelen op aanvaardbaarheid (aan de hand van drie items, bv. *Deze zin wekt irritatie bij me op*) en verstaanbaarheid (aan de hand van drie items, bv. *Ik vind deze zin moeilijk te begrijpen*). We testten de volgende hypothesen: (H1) De houding tegenover binaire voornaamwoorden is positiever dan de houding tegenover het genderneutrale voornaamwoord *die*, en (H2) De houding tegenover genderneutraal *die* voor generieke verwijzing is positiever dan de houding tegenover genderneutraal *die* voor specifieke verwijzing.

Resultaten en conclusies

De resultaten zijn in lijn met voorgaand onderzoek en bevestigen de eerste hypothese dat binaire voornaamwoorden beter beoordeeld worden op aanvaardbaarheid en verstaanbaarheid dan genderneutraal *die* en de tweede hypothese dat genderneutraal *die* voor generieke verwijzing beter beoordeeld wordt dan genderneutraal *die* voor specifieke verwijzing. Deze resultaten kunnen het debat rond genderbewust taalgebruik in het Nederlands verder voeden met empirische bevindingen.

Zorgt blootstelling aan meningen waar je het niet mee eens bent voor polarisatie?

Jos Hornikx (jos.hornikx@ru.nl)

Willeke Bekkers (willeke_bekkers@hotmail.com)

Doel

De samenleving laat een toenemende mate van polarisatie zien op gebieden als gezondheid, klimaat en immigratie (Garrett, 2009; Wu & Shen, 2020). Selectieve blootstelling aan reeds geaccepteerde standpunten versterkt het proces van polarisatie, waarbij mensen een steeds extremere mening over een standpunt krijgen (Garrett et al., 2014; Iyengar & Hahn, 2009). Daarnaast zou polarisatie ook toenemen door het confronteren met tegengestelde meningen (Bail et al., 2008; Van Bavel et al., 2021). Omdat mensen kritischer zijn over argumenten bij standpunten waarmee ze het oneens zijn (Hoeken & Van Vugt, 2014; Mercier & Sperber, 2017), is de verwachting dat polarisatie toeneemt bij blootstelling aan een tegengesteld standpunt met zwakke eerder dan met sterke argumenten (H1). Naar aanleiding van Xu en Petty (2022), die het belang van openstaan voor een tegengesteld standpunt benadrukken in de context van polarisatie, is de vraag of mensen minder openstaan voor tegengestelde standpunten wanneer die zwakke (in plaats van sterke) argumenten bevatten (V1).

Methode

Uit een pretest ($N = 62$) kwamen twee standpunten naar voren, waarover mensen het op een 7-puntsschaal in het ene geval mee eens ($M = 5.24$) en in het andere geval oneens ($M = 2.59$) waren. In het hoofdexperiment werd het eerste standpunt omgekeerd en waren er van de initiële proefpersonen uiteindelijk 65 die extreem laag scoorden op de acceptatie van het standpunt in de voormeting. Na blootstelling aan de twee standpunten, elk onderbouwd met drie sterke of zwakke argumenten (Hoeken et al., 2014), werd de attitude nogmaals gemeten evenals de openheid ten opzichte van het standpunt (Xu & Petty, 2022).

Resultaten

H1 werd niet bevestigd: polarisatie trad niet op en er waren geen effecten van argumentkwaliteit op de attitude ten opzichte van het tegengestelde standpunt. Daarnaast bleek er geen effect van argumentkwaliteit op de openheid ten opzichte van het tegengestelde standpunt.

Conclusies

Bij beide standpunten bleek blootstelling aan argumenten tegen de eigen mening in niet te zorgen voor polarisatie, maar juist voor een significante beweging in de acceptatie van het tegengestelde standpunt. De resultaten gaan daarom in tegen huidige opvattingen dat blootstelling aan tegengestelde standpunten voor polarisatie zou zorgen.

Literatuur

- Bail, C. A., Argyle, L. P., Brown, T. W., Bumpus, J. P., Chen, H., Hunzaker, M. B. F., Lee, J., Mann, M., Merhout, F., & Volfovsky, A. (2018). Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *115* (37), 9216-9221.
- Bavel, J. J. van, Rathje, S., Harris, E., Robertson, C., & Sternisko, A. (2021). How social media shapes polarization. *Trends in Cognitive Sciences*, *25* (11), 913-916.
- Garrett, R. K. (2009). Echo chambers online?: Politically motivated selective exposure among internet news users. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *14* (2), 265-285.
- Garrett, R. K., Gvirsman, S. D., Johnson, B. K., Tsfati, Y., Neo, R., & Dal, A. (2014). Implications of pro- and counterattitudinal information exposure for affective polarization. *Human Communication Research*, *40* (3), 309-332.
- Hoeken, H., & Vugt, M. van (2014). Het bevooroordeelde gebruik van argumentatiespecifieke criteria. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, *36* (1), 87-105.
- Hoeken, H., Sorm, E., & Schellens, P. J. (2014). Arguing about the likelihood of consequences: Laypeople's criteria to distinguish strong arguments from weak ones. *Thinking and Reasoning*, *20* (1), 77-98.
- Iyengar, S., & Hahn, K. S. (2009). Red media, blue media: Evidence of ideological selectivity in media use. *Journal of Communication*, *59*(1), 19-39.
- Mercier, H., & Sperber, D. (2017). *The enigma of reason*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wu, Y., & Shen, F. (2020). Negativity makes us polarized: a longitudinal study of media tone and opinion polarization in Hong Kong. *Asian Journal of Communication*, *30* (3-4), 199-220.
- Xu, M. & Petty, R. E. (2022). Two-sided messages promote openness for morally based attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *48* (8), 1151-1166.

Argument-checken als een methode voor het identificeren van desinformatie

H. José Plug (h.j.plug@uva.nl)

J.H.M. Wagemans (j.h.m.wagemans@uva.nl)

De technologische ontwikkelingen op het gebied van de verspreiding en verwerking van informatie hebben geleid tot een enorme toename van de hoeveelheid informatie die op ons afkomt en de snelheid waarmee die informatie wordt gedeeld (Brave et al., 2022). Voor het vormen van opinies en het nemen van beslissingen is het van groot belang hieruit een verantwoorde selectie te kunnen maken. Maar elke informatie is correct en wat kan als desinformatie worden gekwalificeerd? En waar kunnen we dergelijke oordelen op baseren?

Een van de manieren om desinformatie te identificeren is door middel van fact-checken (zie bijvoorbeeld Graves & Amazeen, 2019). De reikwijdte daarvan is echter beperkt: bij fact-checken wordt slechts de juistheid van een enkele feitelijke uitspraak beoordeeld, terwijl zo'n uitspraak vaak fungeert als een argument ter ondersteuning van andere uitspraken (die niet altijd feitelijk van aard zijn maar ook een bepaalde waarde of een bepaald beleid kunnen uitdrukken). Bovendien zijn dergelijke argumenten zelf weer een onderdeel van meeromvattende retorische overtuigingsstrategieën (Plug & Wagemans, 2020).

In deze bijdrage presenteren we een methode die deze beperking ondervangt door deze argumentatieve inbedding bij de analyse te betrekken. Met deze methode, die we 'argument-checken' noemen, kan de rol van feitelijke uitspraken in de argumentatie worden onderzocht en de kwaliteit van de ondersteuningsrelatie worden beoordeeld. We laten daarmee zien hoe bestaande inzichten uit de argumentatietheorie op een systematische manier bij elkaar kunnen worden gebracht om desinformatie te bestrijden.

We leggen de theoretische achtergrond van deze methode uit, beschrijven de verschillende stappen waaruit deze bestaat en illustreren de werking en de resultaten ervan aan de hand van een aantal voorbeeldanalyses. Onze data bestaan uit feitelijke uitspraken die zijn ingebed in argumenten en die onderdeel uitmaken van overtuigingspogingen in het publieke domein.

Dit taalbeheersingsonderzoek sluit aan bij het thema van de conferentie omdat de methode voor argument-checking bijdraagt aan de analyse en oplossing van problemen die gerelateerd zijn aan desinformatie. Terwijl de gepresenteerde methode het mogelijk maakt de rol van feiten in argumentatie te onderzoeken, bieden onze bevindingen ook aanknopingspunten om het begrip 'desinformatie' nader te differentiëren.

Literatuur

- Brave, R., Russo, F., Uzovic, O., & Wagemans, J. (2022). Can an AI Analyze Arguments? Argument-Checking and the Challenges of Assessing the Quality of Online Information. In C. El Morr (Ed.), *AI and Society: Tensions and Opportunities* (pp. 267-281). New York: Taylor and Francis imprint Chapman and Hall/CRC. DOI: <https://doi.org/10.1201/9781003261247-20>
- Graves, L., & Amazeen, M. A. (2019). Fact-Checking as idea and practice in journalism. In L. Graves & M. A. Amazeen (Eds.), *Oxford research encyclopedia of communication*. Oxford University Press. 10.1093/acrefore/9780190228613.013.808
- Plug, H.J., & Wagemans, J.H.M. (2020). From fact-checking to rhetoric-checking: Extending methods for evaluating populist discourse. In I.M. van der Geest, H. Jansen & B. van Klink (Eds.), *Vox populi: Rhetoric of populism* (pp. 236-252). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

Hoe om te gaan met ‘deep disagreements’? retorische strategieën in crisiscommunicatie: De casus COVID-19

Ingeborg van der Geest (i.m.vander.geest@vu.nl)

Bart van Klink (b.van.klink@vu.nl)

Tijdens de pandemie leek de samenleving verdeeld te zijn verdeeld in drie groepen: (i) een groep mensen die de coronamaatregelen ondersteunt en naleeft; (ii) mensen die de maatregelen ondersteunen maar ze niet altijd naleven (bijvoorbeeld uit nonchalance); en (iii) mensen die de maatregelen niet steunen en ze niet naleven (uit overtuiging).

In de periode van maart 2020 tot februari 2022 kondigden minister-president Rutte en minister De Jonge van Volksgezondheid nieuwe COVID-maatregelen aan in een reeks persconferenties, die live werden uitgezonden op de Nederlandse televisie. Het doel was, naast het informeren van de pers en de Nederlandse bevolking, om zo veel mogelijk draagvlak in de samenleving te creëren voor de genomen maatregelen.

Met betrekking tot de derde groep rijst een fundamentele vraag: hoe bereik je deze mensen, die beweringen van de overheid en andere autoriteiten (zoals medische deskundigen) niet accepteren, omdat ze andere waarden (zoals bewegingsvrijheid, autonomie) belangrijker vinden, of omdat ze het hele systeem en de onderliggende waarden verwerpen? Hoe om te gaan met deze diepe verschillen van mening? Volgens Fogelin (2005, 8) kunnen ‘deep disagreements’ niet worden opgelost met argumenten, omdat ze de voorwaarden die essentieel zijn voor argumentatie ondermijnen. Hij stelt dat, wanneer er geen ‘common ground’ ofwel een gemeenschappelijke basis is, men zich alleen tot retoriek kan wenden: “At the end of reasons comes *persuasion*.” (*ibid.*: 9).

Vanuit een deliberatief-retorische benadering analyseerden we een steekproef van 10 persconferenties over belangrijke COVID-maatregelen, met de focus op de retorische strategieën die werden toegepast (Van Eemeren, 2018). In onze paper bespreken we enkele van deze strategieën, die deels betrekking hebben op de klassieke overtuigingsmiddelen logos, ethos en pathos, en deels op de inventio-techniek ‘commonplacing’ (Heidlebaugh, 2008), en illustreren deze met voorbeelden uit de persconferenties. We evalueren deze strategieën en technieken in het licht van deep disagreement en laten zien dat ze maar beperkt voldoen aan eisen die te stellen zijn aan effectieve communicatie. Vervolgens laten we zien welke (andere) retorische middelen een overheid, toegewijd aan het ideaal van deliberatieve democratie, (Habermas 1990; Dryzek 2000), legitiem zou kunnen gebruiken.

Literatuur

Dryzek, J. (2000). *Deliberative Democracy and Beyond*, New York: Oxford University Press.

Fogelin, R.J. (2005). ‘The Logic of Deep Disagreements’. *Informal Logic*, 25(1), 3-11.

- Habermas, J. (1990). *Moral Consciousness and Communicative Action* (translated by C. Lenhardt and S.W. Nicholsen). Cambridge, MA: MIT Press.
- Heidlebaugh, N.J. (2008). 'Invention and Public Dialogue: Lessons from Rhetorical Theories'. *Communication Theory*, 18, 27–50.
- Van Eemeren, F.H. (2018). *Argumentation theory: A pragma-dialectical perspective*. Dordrecht: Springer.

De ambigue bewijslast van het *ad ignorantiam*-argument

Henrike Jansen (h.jansen@hum.leidenuniv.nl)

Het doel van onderzoek is meer grip te krijgen op de afbakening van het *argumentum ad ignorantiam* als op zichzelf staand argumentatietype. In de literatuur wordt dit argumentatietype beschreven als de redenering waarbij uit de afwezigheid van bewijs voor X wordt geconcludeerd dat X dus niet het geval is. Het onderzoek is gebaseerd op een conceptueel-theoretische analyse van de literatuur over *ad ignorantiam* argumenten, aangevuld met empirische data uit een zelf samengesteld corpus. Op basis hiervan wordt geconstateerd dat 'afwezigheid van bewijs voor X' op twee verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Het kan zijn dat X zelf niet is waargenomen (type I), maar ook dat er geen tekens of sporen van X zijn waargenomen (type II). Er is dus een verschil tussen

- (1) Ik zie de hond niet in de kamer, dus hij is niet in de kamer
en
- (2) Ik zie geen hondenharen, afdrukken van vieze poten of enig ander hondenspoor in de kamer, dus de hond is niet in de kamer geweest.

In de literatuur worden deze twee typen niet expliciet onderscheiden, noch wordt geproblematiseerd dat er geen duidelijke scheidslijn is tussen enerzijds type II-gevallen en anderzijds gewone kentekenargumenten waarin de afwezigheid van een teken wordt gepresenteerd als bewijs voor het tegengestelde standpunt. In de presentatie wordt ten eerste betoogd dat afbakeningsproblemen in de hand worden gewerkt door de uiteenlopende mogelijkheden waarop een *ad ignorantiam*-argument linguïstisch kan worden gepresenteerd. Vervolgens wordt betoogd dat, wil men het *ad ignorantiam*-argument afbakenen van andere argumenten, dit alleen kan als een evaluatie van het gegeven afwezige bewijs in ogenschouw wordt genomen. Dit is problematisch aangezien evaluatieve overwegingen geen rol behoren te spelen in de identificatie van argumenten.

Discussiëren met dilemma's: de strategische functie van dilemma's argumentatie

Charlotte van der Voort (c.van.der.voort@hum.leidenuniv.nl)

Met een dilemma's argument schetst een spreker twee alternatieve scenario's en beargumenteert vervolgens dat beide tot dezelfde conclusie leiden (Nuchelmans 1991:15-16; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969:236-239). Een dergelijk argument gebruikte Thierry Baudet bijvoorbeeld in het Kamerdebat (1 april 2021) over de vastgelopen formatie, toen uit notities bleek dat toenmalig demissionair premier Mark Rutte een groter aandeel had in de kwestie 'Pieter Omtzigt, functie elders' dan eerder beweerd. Baudet stelde toen met een dilemma's argument: 'of de heer Rutte lijdt aan ernstig geheugenverlies [...] of hij is een pathologisch leugenaar. In beide gevallen is hij volstrekt ongeschikt als premier'.

Klassieke retorici die het dilemma's argument voor het eerst beschreven hebben, dichten de grote overtuigingskracht toe. Zo noemt Cicero het 'een argument waar [...] geen ontkomen aan is' (*De Inventione* I.83). Meer recent noemden Copi en Cohen (1991:245) het dilemma's argument 'the most powerful instrument of persuasion ever devised'. Anderen (Jevons 1883:159; Tomić 2013; 2021) hebben juist erop gewezen dat dilemma's argumenten vaker drogredelijk dan redelijk zijn, aangezien de twee gepresenteerde alternatieven zelden alle mogelijke scenario's omvatten. Dit roept de vraag op waarom sprekers een dilemma's argument dat naar drogredelijkheid neigt zouden gebruiken. Oftewel: wat maakt het zo'n ogenschijnlijk overtuigend argument?

Om deze vraag te beantwoorden onderzoek ik de strategische functie van dilemma's argumenten. Een systematische argumentatietheoretische analyse van dilemma's argumentatie ontbreekt nog. Daarom introduceer ik eerst ter identificatie en evaluatie het argumentatiepatroon dat aan de basis ligt van dilemma's argumentatie. Op grond hiervan is een klein corpus met dilemma's argumenten verzameld uit het Nederlandse publieke en politieke debat. In deze paper analyseer ik vervolgens een aantal voorbeelden aan de hand van het pragma-dialectische concept strategisch manoeuvreren (Van Eemeren 2010). Dit concept maakt het mogelijk dilemma's argumentatie in al haar facetten te onderzoeken: de verwoording, de inhoudelijke argumentatieve keuzes en de afstemming op het publiek. Deze analyse toont dat het dilemma's argument effectief is in een gepolariseerde context: door in te spelen op verschillende (en vaak tegenovergestelde) uitgangspunten bij verschillende auditoria, kan dit type argument tegelijkertijd het eigen standpunt verdedigen én anticiperen op een mogelijke weerlegging.

Literatuur

Cicero, M.T., red. Stroebel, E. (1915), *Rhetorici Libri Duo Qui Vocantur De Inventione*. Leipzig: Teubner.

- Copi, I.M. & Cohen, C. (1990). *Introduction to Logic (8th edition)*. New York & Londen: Macmillan Publishing Company.
- Eemeren, F. H. van. (2010). *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse Extending the Pragma-Dialectical Theory of Argumentation*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Jevons, W.S. (1883). *The Elements of Logic: A Text-book*. New York & Chicago: Sheldon and Company.
- Nuchelmans, G. (1991). *Dilemmatic Arguments: Towards a History of their Logic and Rhetoric*. (Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afdeling Letterkunde, Nieuwe Reeks, deel 145) Amsterdam, New York, Oxford & Tokyo.
- Perelman, C., & Olbrechts-Tyteca, L. (1969). *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. (vert. Wilkinson, J. & Weaver, P.). Londen: University of Notre Dame Press.
- Tomić, T. (2013). 'False Dilemma: A Systematic Exposition', *Argumentation* 27, 347-368.
- Tomić, T. (2021). 'The Distinction Between False Dilemma and False Disjunctive Syllogism', *Informal Logic* 41 (4), 607-639.

De persoonlijke aanval als populistische norm brekende strategie: de casus Wilders

Maarten van Leeuwen (m.van.leeuwen@hum.leidenuniv.nl)

Kenmerkend voor populistische politici is o.a. dat zij zich nadrukkelijk afzetten tegen de gevestigde orde (Moffitt 2020; Pauwels 2014). Een belangrijke strategie om het imago van een politiek buitenstaander te creëren en te bestendigen is volgens politicologen het schenden van geldende fatsoensnormen: zich niet houden aan debatregels en -conventies is een manier voor populistische politici om te laten zien dat zij anders zijn dan hun collega's (Aiolfi 2022; Moffitt 2016).

In de literatuur over populisme is meermaals gesuggereerd dat persoonlijke aanvallen een kenmerkend aspect zijn van het taalgebruik van populisten (Wodak (2021); Stopfner (2021); Blassnig e.a. (2019)) en dat in veel debataculturen het gebruik van persoonlijke aanvallen op gespannen voet staat met een 'fatsoenlijke' wijze debatteren (Wodak (2021); Ekström e.a. (2018); Kantara (2020)). Zo beschouwd lijkt het gebruik van persoonlijke aanvallen voor populistten dan ook een belangrijk instrument om de heersende fatsoensnormen van een debatacultuur te overtreden. Tot op heden ontbreekt het echter aan gedetailleerde analyses die laten zien hoe populistische politici persoonlijke aanvallen precies inzetten om heersende debatenormen te schenden. Het doel van mijn lezing is om een dergelijke analyse te geven. Als casus richt ik me op de manieren waarop PVV-leider Geert Wilders van de persoonlijke aanval gebruikmaakt in de Tweede Kamer. Wilders is door politicologen gekarakteriseerd als een prototypische populist (Vossen 2016; Pauwels 2014) en is de afgelopen jaren als geen ander in de Nederlandse politiek bekritiseerd vanwege zijn 'onparlementaire' manier van debatteren en het gebruik van persoonlijke aanvallen (Te Velde 2020).

Om te laten zien hoe Wilders de persoonlijke aanval inzet om fatsoensnormen van het Nederlandse parlementaire debat te schenden, rapporteer ik over de resultaten van een kwalitatieve corpusanalyse van persoonlijke aanvallen die Wilders in de Tweede Kamer (periode 2007-2023) heeft geuit. Eerst zal ik op grond van eerder onderzoek (Van Haaften 2020) kort bespreken welke fatsoensnormen het Nederlandse parlementaire debat constitueren. Vervolgens laat ik op grond van representatieve voorbeelden zien hoe Wilders de persoonlijke aanval inzet om deze fatsoensnormen te schenden. Daarbij zal ik o.a. laten zien hoe Wilders ook strategisch gebruikmaakt van de kritische *reacties* die vaak op zijn persoonlijke aanvallen volgen.

Literatuur

Aiolfi, T. (2022). Populism as a transgressive style. *Global Studies Quarterly* 2, 1-12.

Blassnig, S., Büchel, F., Ernst, N., & Engesser, S. (2019). Populism and Informal Fallacies: An Analysis of Right-Wing Populist Rhetoric in Election Campaigns. *Argumentation* 33, 107-136.

- Ekström, M., Patrona, M. & Thomborrow, J. (2018). Right-wing populism and the dynamics of style: a discourse-analytic perspective on mediated political performances. *Palgrave Communications* 4(83), DOI: 10.1057/s41599-018-0132-6.
- Haafden, T. van (2020). Strategisch manoeuvreren in Tweede Kamerdebatten. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 42(2), 111-128.
- Kantara, A. (2020). Populism as Mainstream Politicians' Political Style During the 2012 Greek Election Campaign. In M. Kranert (ed.), *Discursive approaches to populism across disciplines: The return of populists and the people* (pp. 405-431). Palgrave MacMillan.
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style, and representation*. Stanford: Stanford University Press.
- Moffit, B. (2020). *Populism*. Key concepts in political theory. Cambridge: Polity Press.
- Pauwels, T. (2014). *Populism in western Europe: Comparing Belgium, Germany and the Netherlands*. New York: Routledge.
- Stopfner, M. (2021). Just thank God for Donald Trump – Dialogue practices of populists and their supporters before and after taking office. *Journal of Pragmatics* 186, 308-320.
- Velde, H. te (2020). 'Parasitische politiek'. Thorbecke en de persoonlijke aanval in de Nederlandse Tweede Kamer. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 42(2), 129-145.
- Vossen, K. (2016). *The Power of Populism: Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands*. London: Routledge.
- Wodak, R. (2021). *The politics of fear. The shameless normalization of far-right discourse*. Los Angeles (etc.): Sage.

Engelse leenwerkwoorden en de invloed van stameinde op spelfouten

Alex Reuneker (a.reuneker@hum.leidenuniv.nl)

Doel

Voorgaand onderzoek (o.a. Sandra, Frisson & Daems, 1999; Taalunie, 2011, p. 36) laat zien dat fouten in de werkwoordspelling onder andere worden veroorzaakt door tijdsdruk, afstand tussen persoonsvorm en deelwoord en door scheve frequentieverdelingen tussen varianten in homofone werkwoorden, zoals *verhuist-verhuisd*. In deze lezing presenteren we onderzoek naar een specifieke bron van fouten in de werkwoordspelling, namelijk de vervoeging van werkwoorden die zijn overgenomen uit het Engels, zoals *updaten* en *battelen*. We toetsten ten eerste de hypothese dat het aantal spelfouten bij leenwerkwoorden hoger ligt dan bij niet-leenwerkwoorden, veroorzaakt door bijvoorbeeld een afwijkend woordbeeld (cf. Declerck, 2008, p. 44). Ten tweede toetsten we de hypothese dat het einde van de stam, zoals *-x* in *mixen* en *-le* in *recyclen*, een factor is bij het maken van deze spelfouten.

Methode

Het onderzoek is gebaseerd op antwoorden die middelbarescholieren invoerden op de website *Gespeld*. Op deze (*non-profit*) website van de auteur verschijnt elke werkdag een integrale oefentekst, bestaande uit vier zinnen met een te vervoegen werkwoord. De juiste vervoeging moet door de gebruiker worden ingetypt. In totaal zijn er tussen december 2013 en december 2022 meer dan vijf miljoen antwoorden ingevoerd. Deze data zijn, met toestemming voor geanonimiseerd gebruik en na zorgvuldige selectie, onderworpen aan data-analyses om de bovenstaande hypothesen te toetsen.

Resultaten

In deze lezing presenteren we kwantitatieve analyses waaruit blijkt dat leenwerkwoorden significant vaker incorrect worden vervoegd dan niet-leenwerkwoorden. Daarnaast tonen de resultaten aan dat een beperkt aantal typen werkwoorden gebaseerd op de uitgang van de stam, het grootste deel van de fouten veroorzaakt.

Conclusies

Een van de oorzaken van de gemaakte fouten bij het spellen van leenwerkwoorden is de wijze waarop ze afwijken van niet-leenwerkwoorden bij het bepalen van de stam, zoals bij werkwoorden waarbij de vraag rijst of de dubbele eindmedeklinker behouden dient te worden in de stam (*basketbal-* vs. *baseball-*). We geven mogelijke verklaringen voor gehanteerde afwijkende spellingsvarianten en sluiten af met enkele suggesties voor spellingonderwijs.

Literatuur

Declerck, A. (2008). *De spelling van de Engelse werkwoorden: Een onderzoek naar de regels voor de spelling van de Engelse werkwoorden van verleden tot heden*. Masterscriptie. Universiteit Gent.

Sandra, D., Frisson, S., & Daems, F. (1999). Why simple verb forms can be so difficult to spell: The influence of homophone frequency and distance in Dutch. *Brain and Language*, 68(1–2), 277–283.

Taalunie (2011). *'Ze kunnen niet meer spellen': Kan de Taalunie er wat aan doen?* Nederlandse Taalunie.

Waardering door leerkrachten in klassikale interactie tijdens meertalige activiteiten

Laura Nap (laura.nap@nhlstenden.com)

Frans Hiddink (frans.hiddink@nhlstenden.com)

Suzanne Dekker (sdekker@fryske-akademy.nl)

Joana Duarte (joana.da.silveira.duarte@nhlstenden.com)

Doel

Het onderzoek dat in deze presentatie besproken wordt beschrijft op welke manier(en) basisschoolleerkrachten waardering uiten in een klassikale context tijdens het uitvoeren van activiteiten waarin de talen van leerlingen erkend en gebruikt worden. Leerkrachten kunnen in deze waardering een positieve houding ten opzichte van talige en culturele diversiteit uitdragen (Shaw & Kitzinger, 2012) en deze positieve houding kan de schoolprestaties en taalvaardigheid van leerlingen positief beïnvloeden (Hélot, 2012). Aangezien de houding van leerkrachten hun handelen beïnvloedt, wordt dit ook zichtbaar in de interactie in de klas (Snell & Lefstein, 2018).

Methode

Tijdens het 3M-project (Meer Kansen Met Meertaligheid) zijn video-opnames gemaakt van reguliere lessen van zes leerkrachten op reguliere, drietalige en nieuwkomersscholen terwijl zij aandacht besteedden aan de talen van de leerlingen en de omgeving. Hieruit zijn fragmenten geselecteerd waarin leerkrachten waardering uitten. Deze 28 sequenties zijn geanalyseerd met behulp van conversatieanalyse om de totstandkoming en functie van de waarderingen te onderzoeken.

Resultaten

We bespreken leerkrachtwaarderingen in termen van zowel de positie en functie in de interactie als de inhoud. We demonstreren waarin waarderingen op een initiërende, afsluitende en andere positie van elkaar verschillen in de functie van de waardering en het verdere verloop van de interactie. Daarnaast bespreken we expliciete waarderingen die gericht zijn op de meertalige identiteit of kennis van leerlingen en impliciete waarderingen waarin leerkrachten aangeven zelf geen kennis te hebben van de talen van de leerlingen. Expliciete waarderingen markeren over het algemeen het einde van een sequentie, terwijl een poging van de leerkracht om woorden te leren in talen die zij zelf niet spreekt de interactie niet direct stopt. Ook als de leerkracht woorden in andere talen zelf actief gebruikt, bijvoorbeeld door deze woorden met elkaar te vergelijken, creëert dit mogelijkheden voor verdere interactie tussen de leerkracht en leerlingen.

Conclusies

De waarderingspraktijken van leerkrachten in een klassikaal gesprek in een meertalige context lijken dus samen te hangen met de positie in het gesprek en beïnvloeden de ruimte die leerlingen hebben om bij te dragen aan dit gesprek. Het op zich nemen van de expertrol door de leerlingen lijkt een

waardevolle manier om de actieve deelname van leerlingen aan deze gesprekken te stimuleren. We zullen de theoretische en praktische implicaties van dit onderzoek bediscussiëren.

Literatuur

Hélot, C. (2012). *Multilingual education and language awareness*. Wiley.

Shaw, R., & Kitzinger, C. (2012). Compliments on a Home Birth Helpline. *Research on Language & Social Interaction*, 45(3), 213–244.

Snell, J., & Lefstein, A. (2018). “Low ability,” participation, and identity in dialogic pedagogy. *American Educational Research Journal*, 55(1), 40-78.

Translanguaging in interactie in Fries basisonderwijs

Suzanne Dekker (suzanne.dekker@nhlstenden.com)

Laura Nap (laura.nap@nhlstenden.com)

Doel

Om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen is het belangrijk dat de thuistalen van kinderen positief gewaardeerd worden en ingezet als kennisbronnen. Daarom is het 3M project (Duarte & Günther-van der Meij, 2018) in leven geroepen om leerkrachten meertalige *translanguaging* activiteiten (García & Wei, 2014) te laten ontwikkelen en implementeren. Onderzoek wijst echter uit dat meertaligheid vaak symbolisch ingezet wordt (Nap et al., 2022). Het doel van de huidige studie is daarom om te onderzoeken wanneer de thuistalen van leerlingen verdiepend ingezet worden in de klas.

Methode

Door middel van kwalitatieve content analyse kijken we naar 13 video-opnames van 3 leerkrachten uit Friesland die meedoen aan het 3M project gedurende twee jaar. Hierin hebben we de functies van translanguaging kwalitatief gecodeerd op basis van de vooraf opgestelde categorieën symbolisch, scaffolding, of epistemologisch gebruik van meertaligheid (Duarte, 2020; Nap et al., 2022).

Resultaten

Onze studie bevestigde de bevindingen van Nap et al. (2022) dat docenten voornamelijk symbolisch gebruik maken van de thuistalen van leerlingen, vooral wanneer de docenten zelf niet bedreven zijn in die talen. Onze analyse van videofragmenten laat zien hoe migrantentalen symbolisch in het onderwijs opgenomen worden. Opvallend was dat het gebruik van de minderheidstaal Fries meer gebruikt werd voor epistemologische en scaffolding-doeleinden, waarbij de taal gemeenschappelijk gesproken werd door de leerlingen in de klas. In het geval van migrantentalen ontbreekt echter de gemeenschappelijke taalvaardigheid, wat een uitdaging vormt voor het gebruik van de talen van leerlingen als scaffolding in klassikale gesprekken.

Conclusies

Hoewel de implementatie van meertalige pedagogieken de agency van kinderen in het leerproces kunnen vergroten (Wei, 2011), blijven volledige hervormingen van het onderwijs achterwege bij symbolisch gebruik van de thuistalen. Om de voordelen van translanguaging te benutten en bestaande taalhiërarchieën aan te pakken, is het essentieel om te zorgen dat translanguaging-strategieën de kennis en vaardigheden van alle leerlingen aanspreken om mogelijk de prestatiekloof tussen eentalige en meertalige leerlingen te verkleinen.

Literatuur

Duarte, J. (2020). Translanguaging in the context of mainstream multilingual education. *International Journal of Multilingualism*, 17(2), 232-247.

- García, O., Wei, Li, 2014. *Translanguaging. Language, Bilingualism and Education*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Nap, L. S., Hiddink, F. C., & Duarte, J. (2022). 'Do you know a few words?'—developing an evidence-based model to analyse multilingual classroom interaction. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 1-14.
- Duarte, J., & Günther-van der Meij, M. (2018a). A holistic model for multilingualism in education. *E-JournALL, EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*, 5(2), 24-43. doi: 10.21283/2376905X.9.153

In hun woorden: sprekers van bedreigde talen tonen ons het belang van een divers taalbeleid, pluriforme taaleducatie en de plaats van taal in de duurzaamheidsagenda

Stef Spronck (m.s.spronck@uu.nl)

Héloïse Calame

Luna Erica

Anu Hyvönen

Kayleigh Karinen

Victoria Peemot

Wasiq Silan

Pirjo K. Virtanen

Samuel Wainaina

Doel

Van de geschatte 7000 talen in de wereld wordt een belangrijk deel in steeds geringere mate gesproken door de jongste generaties (Bromham et al. 2021). Vrijwel zonder uitzondering is taalverlies een gevolg van kolonisatie en marginalisatie en een betere beheersing van een traditionele taal gaat gepaard met groter welbevinden, betere gezondheid en sterkere sociaal-economische indicatoren (Taff et al. 2018, Dinku et al. 2020). Bovendien correleert het verdwijnen van talen direct met het verdwijnen van traditionele ecologische kennis, die van belang is voor medicinale toepassingen en natuurbehoud (Kik et al. 2021).

Deze overwegingen hebben taal steeds meer onder politieke aandacht gebracht, o. a. met het uitroepen van het Internationaal decennium voor Inheemse talen (2022-2032) door UNESCO en aandacht voor het verband tussen taal en de VN Sustainable Development Goals (Chau et al. 2022).

Toch worden veel discussies rond taalverlies nog sterk bepaald door Westerse academici en beleidsmakers. Dat leidt tot aannames die soms slecht aansluiten bij de behoeften van sprekers van bedreigde talen en die het zicht op de werkelijke omvang en impact van taalverlies belemmeren. Met dit onderzoek willen wij bijdragen aan een verbreding van visies op deze thema's.

Methode

Wij hebben interviews afgenomen met sprekers van Inheemse en minderheidstalen in Australië, Baskenland, Brazilië, Kenia, Lapland, Mongolië en Taiwan op basis van drie simpele, minimaal sturende vragen:

- Wat is taal?
- Welke soorten taal bestaan er?
- Wat betekent taal voor u?

In deze interviews zijn middels kwalitatieve analyse gemeenschappelijke thema's geïdentificeerd.

Resultaten

De interviews schetsen een veelkleurig beeld van het belang van taal voor welbevinden maar tonen ook hoe sterk de vertolkte opvattingen over taal kunnen verschillen van gangbare academische definities. Daarmee bieden de interviews ook nieuwe inzichten voor de analyse van taal in een wetenschappelijke context, bijv. voor het begrip van genres, taal en emotie en het verschil tussen gesproken en geschreven taal.

Conclusies

Wij concluderen dat de observaties implicaties hebben voor ons algemene begrip van de relatie tussen taal en duurzaamheid en kunnen bijdragen aan bredere discussies over taaldiversiteit en thuistaalonderwijs, ook in Nederland.

Literatuur

- Bromham, Lindell & Dinnage, Russell & Skirgård, Hedvig & Ritchie, Andrew & Cardillo, Marcel & Meakins, Felicity & Greenhill, Simon & Hua, Xia. 2021. Global predictors of language endangerment and the future of linguistic diversity. *Nature Ecology & Evolution*. Springer Science; Business Media LLC. (doi:10.1038/s41559-021-01604-y)
- Chau, Meng Huat & Zhu, Chenghao & Jacobs, George M. & Delante, Nimrod Lawson & Asmi, Alfian & Ng, Serena & John, Sharon Santhia & Guo, Qingli & Shunmugam, Krishnavanie. 2022. Ecolinguistics for and beyond the sustainable development goals. *Journal of World Languages*. Walter de Gruyter GmbH 8(2). 323–345. (doi:10.1515/jwl-2021-0027)
- Dinku, Yontan & Markham, Francis & Venn, Danielle & Angelo, Denise & Simpson, Jane & O'Shannessy, Carmel & Hunt, Janet & Dreise, Tony. 2020. Language use is connected to indicators of wellbeing: Evidence from the national aboriginal and torres strait islander social survey 2014/15. Canberra, ACT: Australian National University, Centre for Aboriginal Economic Policy Research (CAEPR). (doi:10.25911/5DDB9FD6394E8)
- Kik, Alfred & Adamec, Martin & Aikhenvald, Alexandra Y. & Bajzekova, Jarmila & Baro, Nigel & Bownen, Claire & Colwell, Robert K. et al. 2021. Language and ethnobiological skills decline precipitously in Papua New Guinea, the world's most linguistically diverse nation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 118(22). e2100096118. (doi:10.1073/pnas.2100096118)

Taff, Alice & Chee, Melvatha & Hall, Jaci & Hall, Millie Yéi Dulitseen & Martin, Kawennyóh-stha Nicole & Johnston, Annie. 2018. Indigenous language use impacts wellness. *The oxford handbook of endangered languages*. Oxford University Press.

Prima hotel. Alleen jammer dat het personeel enkel Engels sprak

Mariet Raedts (mariet.raedts@uantwerpen.be)

Irene Roozen (irene.roozen@kuleuven.be)

Caroline Dothee (caroline.dothee@uantwerpen.be)

Lieve Vangehuchten (lieve.vangehuchten@uantwerpen.be)

Aanleiding

Door de lockdowns tijdens de COVID-19-pandemie hebben veel werknemers de hotelsector verlaten. Daardoor kampen hotels in Europa momenteel met een groot personeelstekort. Een oplossing is: buitenlandse werknemers inhuren. Maar die buitenlandse medewerkers spreken de lokale taal vaak niet of nauwelijks. De kans is dus groot dat er aan de incheckbalie van een hotel in Amsterdam of Berlijn noodgedwongen overgeschakeld moet worden naar het Engels. Holmqvist (2011) stelde echter vast dat consumenten hun moedertaal verkiezen in contacten met dienstverleners in eigen land, zelfs als zij vlot tweetalig zijn.

Doel

Goethals (2016) onderzocht klachten over talige interacties tussen hotelmedewerkers en buitenlandse gasten in hotelreviews. Onze studie vult zijn onderzoek op twee belangrijke punten aan: (1) we richtten ons op reviews van binnenlandse toeristen en (2) we onderzochten ook de hotelreacties.

Methode

In een corpus van meer dan 30.000 Booking.com-reviews van binnenlandse toeristen die in 2022 verbleven in een hotel in Amsterdam of Berlijn, gingen we op zoek naar taalklachten over de hotelreceptionisten. We onderzochten of die klachten emotioneel geladen waren en of ze verwachtingen bevatten over het gebruik van de landstaal. Verder registreerden we in welke taal het hotelantwoord geformuleerd was (Nederlands/Duits of Engels). Ten slotte gingen we na welke antwoordstrategieën het hotel gebruikte (bijvoorbeeld: zich excuseren voor de taalkennis van het personeel).

Resultaten

We vonden 677 reviews met een opmerking over het taalgebruik van de baliemedewerkers: 338 voor Berlijn en 339 voor Amsterdam. De reviews van de Nederlandse toeristen bevatten significant vaker opmerkingen waaruit frustratie, ontgoocheling en/of verrassing over het gebruik van Engels klonk. Nederlandse toeristen vonden ook vaker dat een baliemedewerker hun landstaal moet kennen. De analyse van de hotelantwoorden wees uit dat de meeste hotels niet reageerden op de taalklachten van hun gasten en dat er in die antwoorden maar weinig aan webcare gedaan werd. Bovendien bleken twee op de drie antwoorden van de Amsterdamse hotels in het Engels geschreven te zijn.

Conclusies

Onze analyse van taalklachten in gastenreviews en hotelantwoorden bracht significante verschillen aan het licht tussen Nederland en Duitsland. In onze presentatie geven we mogelijke verklaringen voor die verschillen. We sluiten onze presentatie af met voorstellen voor verder onderzoek.

Literatuur

Goethals, P. (2016). Multilingualism and international tourism: A content-and discourse-based approach to language-related judgments in web 2.0 hotel reviews. *Language and Intercultural Communication*, 16(2), 235-253.

<https://doi.org/10.1080/14708477.2015.1103249>

Holmqvist, J. (2011). Consumer language preferences in service encounters: A cross-cultural perspective. *Managing Service Quality*, 21(2), 178-191.

<https://doi.org/10.1108/09604521111113456>

Mens versus machine? Zo maak je als vertaler het verschil!

Maaïke van den Haak (m.j.vanden.haak@vu.nl)

Machine translation (MT) heeft de laatste decennia een enorme vlucht gemaakt. Vertaalmachines zoals Google Translate of DeepL worden op grote schaal gebruikt, en steeds vaker ook in een professionele context. Hoewel de kwaliteit van MT output de afgelopen jaren duidelijk is toegenomen, kent MT nog altijd beperkingen (Ahrenberg, 2017; Rivera-Trigueros, 2021). Post-editing, het reviseren van MT output, is dan ook een belangrijke voorwaarde om MT betrouwbaar in te kunnen zetten.

In aansluiting op de beroepspraktijk nemen vertaalopleidingen post-editing steeds vaker op in hun curriculum (Doherty & Kenny, 2014; Melinger, 2017; Moorkens, 2018). Studenten leren post-editen door bronteksten en de bijbehorende MT output te vergelijken, waarbij discrepanties tussen beide de basis voor post-editing vormen. Een nadeel van deze aanpak is dat post-editen hiermee als 'losse' vaardigheid wordt aangeleerd, en niet wordt gekoppeld aan de eigen vertaalvaardigheid van studenten. Als gevolg hiervan leren studenten wel de waarde en beperkingen van MT herkennen, maar niet hoe ze zich daar zélf toe verhouden: wat brengt MT hen, en wat kunnen zij MT brengen? Die kennis is juist heel belangrijk om later als vertaler het verschil te kunnen maken op de arbeidsmarkt.

Om studenten meer inzicht te geven in hun (meer)waarde t.o.v. vertaalmachines heb ik een vergelijkende analyse uitgevoerd van MT output en bestaande studentvertalingen. Hiervoor heb ik een corpus samengesteld op basis van twee creatieve bronteksten en twee zakelijke bronteksten. Van elk van deze teksten zijn er tien studentvertalingen en twee MT vertalingen (Google Translate en DeepL) handmatig geanalyseerd middels een error detection model (Popović, 2018).

Uit de resultaten blijkt dat studentvertalingen en MT output onder meer van elkaar verschillen met betrekking tot consistentie, agreement, stijl en cultuurgebonden elementen (realia). Studenten kunnen zich met name op basis van de laatste twee aspecten profileren, omdat zij – in tegenstelling tot MT – strategische keuzes kunnen maken om hun vertalingen (cultureel passend te maken voor de beoogde doelgroep. Voor vertaalopleidingen betekent dit dat naast vertaalvaardigheid en post-editing, interculturele competentie en doelgroepgericht schrijven belangrijke speerpunten voor een toekomstbestendig curriculum zijn.

Literatuur

Ahrenberg, Lars. (2017). Comparing Machine Translation and Human Translation: A Case Study. RANLP 2017 - Workshop on Human-Informed Translation and Interpreting Technology, 21-28. DOI: 10.26615/978-954-452-042-7_003.

- Doherty, S. & Dorothy, K. (2014). The design and evaluation of a Statistical Machine Translation syllabus for translation students, *The Interpreter and Translator Trainer*, 8:2, 295-315, DOI: 10.1080/1750399X.2014.937571
- Melinger, C.D. (2017) Translators and machine translation: knowledge and skills gaps in translator pedagogy, *The Interpreter and Translator Trainer*, 11:4, 280-293, DOI: 10.1080/1750399X.2017.1359760
- Moorkens, J. (2018) What to expect from Neural Machine Translation: a practical in-class translation evaluation exercise, *The Interpreter and Translator Trainer*, 12:4, 375-387, DOI: 10.1080/1750399X.2018.1501639
- Popović, M. (2018). Error classification and analysis for machine translation quality assessment. In J. Moorkens, S. Castilho, F. Gaspari, & S. Doherty (Eds.), *Translation quality assessment* (pp. 129–158). Cham: Springer.
- Rivera-Trigueros, I. (2021). Machine translation systems and quality assessment: a systematic review. *Lang Resources & Evaluation*. <https://doi-org.vu-nl.idm.oclc.org/10.1007/s10579-021-09537-5>

Participatie in publieke debatten (Panel)

Thema

In de bijdragen aan dit panel analyseren we hoe participatie in het maatschappelijk debat interactioneel wordt vormgegeven in verschillende contexten (parlementaire enquête, openbare hoorzitting, nieuwsinterviews en burgerparticipatiebijeenkomst) vanuit een conversatie analytisch perspectief. We bestuderen hoe deelnemers zichzelf en anderen sprekend representeren, hoe verschillende stemmen in het debat worden geïntroduceerd, hoe daarbij interactioneel identiteiten en rollen worden geconstrueerd en hoe zo gezamenlijk een meerstemmig koor van participatie vorm wordt gegeven. In de verschillende presentaties wordt ook ingegaan op de implicaties van de bevindingen voor de vraag hoe we participatie in publieke debatten optimaal kunnen faciliteren.

Meerstemmigheid in een parlementaire enquête

Mike Huiskes (m.huiskes@rug.nl)

Myrte Gosen (m.n.gosen@rug.nl)

Roel van Veen (roel.van.veen@rug.nl)

Lourens Kraft van Ermel (l.e.kraft.van.ermel@rug.nl)

Tom Koole (tom.koole@rug.nl)

Rede weergave in de publieke verhoren van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

De parlementaire enquête wordt door de overheid ingezet als een controle-instrument en als middel om personen, instanties en organisaties publiek verantwoording af te laten leggen. In 2021 is de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen opgericht.

In 2022 werden vier gedupeerden gehoord over hun persoonlijke ervaringen, hun wederwaardigheden in de directe omgeving en hun ervaringen met verschillende instanties. Dit resulteerde in een koor van stemmen (Linell 2009) waarin o.a. “de minister”, “de NAM”, “de Groninger” discursief werden vormgegeven. In dit paper kijken we naar één specifiek discursieve actie die daarbij veelvuldig werd gebruikt: het toeschrijven van woorden of gedachten aan personen en/of instanties. Sprekers kunnen dit op verschillende manieren talig realiseren: met gebruik van de *directe*, *indirecte* of *erlebte rede*. Deze typen van rede weergave verschillen in de mate waarin het perspectief van de *animator*, de *author* en de *principal* (Goffman 1981) met elkaar verweven zijn en creëren daardoor verschillende vormen van perspectief (zie Verhagen 2023).

In een conversatie-analytische collectiestudie van het gebruik van deze *redeweergaven* op basis van video-opnames van de interviews met gedupeerden zullen we ingaan op de volgende vragen:

- Hoe voeren gedupeerden belanghebbenden (zelf en ander) sprekend op?
- In welke contexten worden personen en/of instanties sprekend opgevoerd?

- Aan welke categorieën (personen, instanties, *types*) worden deze uitingen toegeschreven?

In onze conclusies interpreteren we onze bevindingen in het licht van het doel van de parlementaire enquête: hoe wordt de meerstemmigheid van het maatschappelijk debat talig vormgegeven en hoe verhoudt zich dat tot de primaire doelen van de parlementaire enquête?

Literatuur

Clark, H. H., and Gerrig, R. J. (1990). Quotations as demonstrations. *Language*, 66, 764-805.

Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. University of Pennsylvania Press.

Linell, P. (2009). *Rethinking Language, Mind and World Dialogically: Interactional and Contextual Theories of Human Sense-Making*. Information Age.

Verhagen, A. (2023). The origins of perspective taking lie in iconic language use: Unifying theories of signs, conversation, and narrative perspective. *Frontiers in Communication*, 8.

<https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.623662>

Omgaan met de dubbele eisen van expertise en democratie

Henrike Padmos (h.c.w.padmos@rug.nl)

Hedwig te Molder (h.f.m.te.molder@vu.nl)

Tom Koole (tom.koole@rug.nl)

Hoe experts nabijheid creëren tot het publiek zonder hun status als experts te ondermijnen

Geloofwaardige expertise is in onze hedendaagse democratie geen gegeven meer: om kennis gezaghebbend te laten zijn, moeten experts rekening houden met het bredere publiek en niet alleen met collega's uit de wetenschap (Collins & Evans, 2007; Turnhout et al. 2019). In onze data zien we hoe deze eisen experts voor een dilemma stellen. We kijken specifiek naar wat er gebeurt als experts namens het publiek vragen stellen aan een expert-panel zoals "zo horen wij regelmatig de vraag van 'zou het nou geen gevaar kunnen als je genetisch gemodificeerd voedsel eet dat dan je eigen genen echt veranderd worden'. Nou dat is voor een deskundige zoals ikzelf een onzinnige gedachte maar hij is er toch".

Deze studie maakt gebruik van conversatie-analyse en discursieve psychologie (Edwards & Potter, 2005) om te onderzoeken op welke manier experts in de praktijk namens het publiek spreken. Het onderzoeksmateriaal bestaat uit audio-opnames van een Nederlandse openbare hoorzitting over genetisch gemodificeerd voedsel in het kader van het *Publiek Debat Biotechnologie en Voedsel*.

Analyse wijst uit dat experts zich tot het publiek verhouden door (1) de stem van het publiek te laten horen, maar daarmee niet samen te vallen (2) te spreken namens 'de consument' en (3)

meningen van het publiek als hypothetisch te presenteren. Op deze manier laten experts zien hoe zij omgaan met wat zij behandelen als dubbele eisen: zij nemen afstand wanneer zij een expert-mening steunen en creëren nabijheid tot het publiek zoals het in een goede democratie hoort.

In onze studie tonen we hoe experts in een Nederlandse publieke hoorzitting over genetisch gemodificeerd voedsel namens het publiek spreken zonder dat daarmee hun expert-status aangetast wordt. In dit kader bespreken we ook de implicaties van ons onderzoek voor de rol van experts in een moderne democratie.

Literatuur

- Edwards, D., & Potter, J. (2005). Discursive Psychology, Mental States and Descriptions. In H. te Molder & J. Potter (Red.), *Conversation and Cognition* (pp. 241-259). Cambridge University Press.
- Collins, H., & Evans, R. (2007). *Rethinking Expertise*. University of Chicago Press.
- Turnhout, E., Tuinstra, W., & Halfman, W. (2019). *Environmental Expertise: Connecting Science, Policy, and Society*. Cambridge University Press.

Burgers in gesprek: Hoe oplossingen leiden tot nieuwe problemen

Roel van Veen (roel.van.veen@rug.nl)

Mike Huiskes (m.huiskes@rug.nl)

Myrte Gosen (m.n.gosen@rug.nl)

Burgers worden steeds vaker uitgenodigd om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken in hun leefomgeving (Klimaatakkoord, 2019). Actief burgerschap en burgerparticipatie ontstaan in de wisselwerking tussen burgers en een institutionele omgeving.

Burgerparticipatiebijeenkomsten vormen een specifieke communicatiecontext waarin uitvoerig wordt gesproken over problemen en mogelijke oplossingen. Dit onderzoek laat zien hoe burgers gezamenlijk redeneren in sociale interactie.

Voor dit onderzoek zijn opnames gemaakt van burgerparticipatiebijeenkomsten waarin burgers praten over hoe zij hun leefomgeving energieneutraal en zelfvoorzienend kunnen maken. Deze gesprekken zijn getranscribeerd en bevatten zoveel details als mogelijk en benodigd is voor een inductieve, data-gedreven analyse (Hepburn en Bolden, 2017). De transcripten zijn geanalyseerd met conversatie-analyse als theoretische en methodologische leidraad (Sidnell en Stivers, 2013).

‘Wicked problems’ (Rittel en Webber, 1973) zijn een begrip in politieke besluitvorming. Een poging tot het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk leidt onvermijdelijk tot andere vraagstukken. Dit is ook duidelijk terug te zien in de sequentiële organisatie van gesprekken tijdens burgerparticipatiebijeenkomsten. Burgers oriënteren zich op het verkennen van problemen en

kandidaatoplossingen in deze gesprekken. De behandeling van het ene vraagstuk roept tegelijkertijd ook de behandeling van het volgende, verstrengelde vraagstuk op.

Het gespreksverloop is daarom inhoudelijk complex en grillig maar wordt door participanten als coherent en geordend geconstrueerd. Het partikel DAN blijkt hierbij een cruciale rol te spelen. Sprekers laten hiermee aan het begin van hun beurt zien dat hun bijdrage logischerwijs volgt uit het voorafgaande. DAN heeft daarom als ‘turn-initial particle’ (Heritage and Sorjonen, 2018) een belangrijke functie bij het aangeven van ‘speaker alignment’ en ‘speaker affiliation’ (Stivers, 2008). De analyse biedt inzicht in hoe het bespreken van ‘wicked problems’ tot een gezamenlijk project wordt gemaakt in burgerparticipatiebijeenkomsten.

Literatuur

- Heritage, J., & Sorjonen, M. L. (Red.). (2018). *Between Turn and Sequence : Turn-Initial Particles Across Languages*. John Benjamins Publishing Company.
- Hepburn, A., & Bolden, G. B. (2017). *Transcribing for social research*. SAGE Publications.
- Klimaatakkoord (2019). <https://www.klimaatakkoord.nl/>
- Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences*, 4, 155–169.
- Sidnell, J., & T. Stivers (Red.). (2013). *The handbook of conversation analysis* (Ser. Blackwell handbooks in linguistics). Wiley-Blackwell, a John Wiley & Sons, Ltd., Publication.
- Stivers, T. (2008). Stance, alignment, and affiliation during storytelling: When nodding is a token of affiliation. *Research on Language and Social Interaction*, 41(1), 31-57.

Tekstanalyse: zes methoden voor onderwijs, onderzoek en praktijk (panel)

Thema

In maart 2023 verscheen de vijfde volledig herziene druk van het handboek *Tekstanalyse*. Dit taalbeheersingsboek behandelt zes methoden om geschreven strategische teksten te analyseren en evalueren.

In dit interactieve panel presenteren we kort de zes methoden. Hierna passen we samen met de deelnemers alle methoden toe op één korte tekst, en bediscussiëren we de toepasbaarheid van de verschillende methoden. Hiermee wordt duidelijk wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen de verschillende methoden, en wanneer welke methode of combinatie van methoden het beste ingezet kan worden.

Functionele analyse

Renske van Enschoot (r.vanenschoot@tilburguniversity.edu)

Joyce Karreman (j.karreman@utwente.nl)

De functionele analyse richt zich op de afstemming van de inhoud van een strategische tekst op de doelen en doelgroepen van deze tekst. De analysemethode komt voort uit onderzoek naar taalhandelingen en tekstkwaliteit. De methode begint met het vaststellen van de doelen en doelgroep van de tekst op basis van een meer of minder uitgebreid contextonderzoek. Daarna wordt op basis van een analyse van de tekst zelf vastgesteld in hoeverre de verschillende tekstelementen (teksthandelingen) bijdragen aan de geformuleerde doelen. Op basis hiervan wordt de functionaliteit van de tekst vastgesteld. Welke doelen moeten nog beter ondersteund worden in de tekst? Wordt een bepaald doel misschien te veel ondersteund? Is het überhaupt een goed idee om met deze ene tekst al deze communicatieve doelen te willen bereiken? Op basis van deze evaluatie kunnen concrete verbeteringsuggesties geformuleerd worden. Net als elke andere analysemethode in het handboek sluit dit hoofdstuk af met een stappenplan en een uitgebreide voorbeeldanalyse.

Coherentieanalyse

Lettica Hustinx (lettica.hustinx@ru.nl)

Joyce Karreman (j.karreman@utwente.nl)

De coherentieanalyse is gebaseerd op het taalkundige en psychologische onderzoek naar hoe samenhang in een tekst bewerkstelligd wordt. Omdat de analyse zeer gedetailleerd is, wordt ze vooral gebruikt voor korte teksten of delen van teksten. De analyse bestaat uit twee delen: een analyse van de referentiële coherentie en een analyse van de relationele coherentie. De analyse van de referentiële coherentie begint met een inventarisatie van alle woorden en woordgroepen die naar elkaar verwijzen en een classificatie van die verwijzingen. Op basis hiervan wordt bepaald hoe samenhangend de tekst is. Dit gebeurt onder andere door te kijken naar de mentale toegankelijkheid van de verwijzingen. De analyse van de relationele coherentie begint met het in kaart brengen van de betekenisrelaties tussen kleinere en grotere delen van de tekst. Ook in deze analyse wordt een onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten relaties, zoals causale en additieve relaties. Ook de uitkomsten van deze inventarisatie worden gebruikt om een inschatting te geven van de samenhang binnen een tekst. De resultaten van beide analyses kunnen gebruikt worden om de samenhang te verbeteren.

Retorische analyse

Yvette Linders (yvette.linders@ru.nl)

Bé Breij (be.breij@ru.nl)

De retorische analyse - voortkomend uit de klassieke retorica - richt de aandacht op het brede scala aan overtuigingsmiddelen die schrijvers kunnen inzetten. Primair richt deze analysemethode zich op redevoeringen, maar de methode kan ook goed gebruikt worden om geschreven overtuigende teksten te analyseren. De methode gaat onder meer in op de drie klassieke overtuigingsmiddelen ethos, logos en pathos en gaat ook uitgebreid in op stijl: stijleugden, stijsoorten en stijlmiddelen. Geëvalueerd wordt in hoeverre het samenspel van de gebruikte retorische middelen bijdraagt aan de effectiviteit van de tekst bij de beoogde doelgroep.

Argumentatieanalyse

Jos Hornikx (jos.hornikx@ru.nl)

Jean Wagemans (J.H.M.Wagemans@uva.nl)

De argumentatieanalyse laat zien hoe de argumentatiestructuur van een tekst is opgebouwd, en hoe de verschillende standpunten in de tekst onderbouwd worden met argumenten. De methode is gebaseerd

op elementen uit de klassieke disciplines logica, dialectica en retorica. De analyse begint met het herkennen van standpunten en argumenten in een tekst. Vervolgens wordt nagegaan hoe de verschillende argumentaties zich tot elkaar verhouden om zo de argumentatiestructuur van de gehele tekst in kaart te kunnen brengen. Daarnaast wordt van elke argumentatie het type geïdentificeerd. Met behulp van een set kritische vragen kan vervolgens bepaald worden of de individuele argumenten aanvaardbaar, relevant en toereikend zijn. De laatste stap van de analyse bestaat uit een evaluatie: in hoeverre is het hoofdstandpunt van de tekst aanvaardbaar en welke zwakke plekken zitten er in de geanalyseerde tekst?

Narratieve analyse

José Sanders (jose.sanders@ru.nl)

Kobie van Krieken (kobie.vankrieken@ru.nl)

De narratieve analyse maakt - stevig gegrond in de narratieve theorie - duidelijk hoe gebeurtenissen worden weergegeven vanuit het persoonlijke perspectief van vertellers. Net als de andere methoden richt ook deze analysemethode zich primair op strategische teksten, in dit geval strategische verhalen dan wel strategische teksten met duidelijke verhalende componenten. Denk bijvoorbeeld aan gezondheidsverhalen, organisatieverhalen en marketingverhalen. Met deze analysemethode - die begint met een uitgebreide begripsdefinitie van verhalen - worden de verhalen op verschillende niveaus geanalyseerd: 1) het kernverhaal met zijn grondstructuur en motieven, 2) de vertelling van het verhaal, met aandacht voor de temporele structuur, de verteller en personages en 3) de tekst zelf, met aandacht voor tijdkenmerken, perspectiefkeuzes en citaten. In de evaluatie wordt nagegaan hoe effectief deze combinatie van verhaaleigenschappen is, gelet op de gebruikscontext. Op basis hiervan kunnen verbeteringsuggesties geformuleerd worden

Genreanalyse

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Wilbert Spooren (wilbert.spooren@ru.nl)

De genreanalyse laat zien in hoeverre strategische teksten al dan niet voldoen aan bepaalde tijd- en cultuurgebonden conventies en gaat ook in op de invloed daarvan op de effectiviteit van de tekst. De

methode is gebaseerd op verschillende taalwetenschappelijke en sociologische perspectieven op het begrip 'genre'. Het is de breedste methode uit het boek, waarvoor kennis van de andere methoden noodzakelijk is. De analyse begint met het inschatten van het genre waartoe de te analyseren tekst behoort. Vervolgens wordt uitgezocht hoe dit genre er prototypisch uitziet. Daarna worden de context, de inhoud en de vorm (structuur, stijl en lay-out) van de tekst geanalyseerd. Het doel van deze analyse is om op basis van de kenmerken van de tekst tot een oordeel te komen over de eventuele afwijkingen van het genre waar de tekst toe behoort en over de effectiviteit van deze afwijkingen.

De orderbevestigingsmail als pr-tool voor kledingmerken?

Irene Roozen (irene.roozen@kuleuven.be)

Mariet Raedts (Mariet.Raedts@uantwerpen.be)

Aanleiding

Door de vaak slechte werkomstandigheden en de milieuvervuilende productie kampt de kledingindustrie met een zeer negatieve reputatie (Roozen & Raedts, 2020). Kledingproducenten doen er daarom alles aan om met extra productinformatie in een goed daglicht te staan. Extra productinformatie speelt na de pandemie een nog belangrijkere rol in het online besluitvormingsproces van klanten (Rahmaniand & Kordrostami, 2023).

Na een online aankoop ontvangen klanten een orderbevestigingsmail waarin het bedrijf communiceert over het aangeschafte product. Voor klanten is deze e-mail van het bedrijf een bevestiging dat hun bestelling is aangekomen en wordt verwerkt. De orderbevestiging kan door bedrijven ook ingezet worden om een positieve indruk achter te laten bij de klant. In de mail kan het bedrijf bijvoorbeeld extra informatie toevoegen die bewijst dat het product op een milieuvriendelijke of *eerlijke* manier gemaakt is. Hoewel er (nog) geen direct bewijs is over het effect van deze *extra* informatie in orderbevestigingsmails op de algehele reputatie, kan die bijkomende productinformatie aanzienlijk bijdragen aan het imago van het bedrijf, eWOM en de algehele klanttevredenheid na de aankoop.

Doel

Wij onderzoeken of (extra) productinformatie in een orderbevestigingsmail van een kledingstuk de bedrijfsreputatie zal verbeteren.

Methode

In een experiment met een tussenproefpersonenontwerp vergeleken wij de effectiviteit van drie orderbevestigingsmails op de reputatie van een kledingmerk. Deelnemers in de controlegroep kregen een mail te zien waarin enkel de aankoop bevestigd werd. In de experimentele groepen bevatte de orderbevestigingsmail extra informatie over de productie van het kledingstuk. In de mail werd ofwel benadrukt dat het aangekochte kledingstuk milieuvriendelijk was (minder CO₂-uitstoot tijdens de productie) ofwel dat het om *eerlijke* kleding ging (de arbeiders werkten onder veilige omstandigheden en kregen een eerlijk loon). Vervolgens werd aan de deelnemers gevraagd de orderbevestigingsmail en de reputatie van het bedrijf te evalueren.

Resultaten

De resultaten van een eerste verkennende studie (N = 147) tonen aan dat extra informatie over het productieproces (milieuvriendelijk of ethisch) de reputatie van het kledingbedrijf significant verbetert. Voor onze VIOT-presentatie breiden wij onze studie uit door naast de reputatie van het

bedrijf ook de evaluatie van de orderbevestigingsmail te meten. De data worden verzameld via Prolific.

Literatuur

Rahmaniand, V., & Kordrostami, E. (2023). Price sensitivity and online shopping behavior during the COVID-19 pandemic, *Journal of Consumer Marketing*, 40(4), 481-492. <https://doi.org/10.1108/JCM-07-2021-4777>

Roozen, I., & Raedts, M. (2020). The power of negative publicity on the fast fashion industry. *Journal of Global Fashion Marketing*, 11(4), 380-396. <https://doi.org/10.1080/20932685.2020.1798802>

Humorcomplexiteit en verbale verankering in tv-commercials

Luuk Lagerwerf (l.lagerwerf@vu.nl)

Alexandra Groenewoud (a.k.groenewoud@gmail.com)

Doel

Volgens Buijzen en Valkenburg (2004) kan humor in tv-commercials variëren in complexiteit: van simpel (clownesk, slapstick), tot gematigd (plotselinge gebeurtenissen) of behoorlijk complex (plot met clou, ironie). Complexere vormen van humoristische tv-commercials worden leuker gevonden door volwassenen, omdat ze beloond worden voor meer cognitieve inspanning (Lagerwerf, Buffing, & Vermeulen, 2010). In het gepresenteerde onderzoek wordt ook het effect onderzocht van een expliciete hint die de clou ondersteunt (verbale verankering, Van Enschot & Hoeken, 2015). We verwachten dat complexe humor hoger wordt gewaardeerd dan eenvoudige humor, waarbij verbale verankering de waardering kan verlagen.

Methode

Het materiaal van bestaande tv-commercials werd uit het archief van Stichting Adverteerdersjury Nederland zorgvuldig geselecteerd op basis van inhoudscriteria die zoveel mogelijk variatie in storende factoren moest voorkomen. Deze commercials waren bij de onderzoekers overwegend onbekend. Twaalf tv-commercials voor twee verzekeringsbedrijven, en zes tv-commercials voor uiteenlopende consumptiegoederen, werden voorgelegd aan in totaal 51 respondenten, in drie groepen met zes commercials. Na het beoordelen van scores op waargenomen humorcomplexiteit, waargenomen verbale verankering, een omschrijving van de inhoud, en waardering voor het geadverteerde merk, werden 8 commercials geselecteerd, twee per tussenproefpersoonconditie in het experiment.

Een experiment werd uitgevoerd met een 2 (humorcomplexiteit; tussen) x 2 (verbale verankering; tussen) x 2 (vertoonde commercials; binnen) mixed design ($N = 146$). Een respondent kreeg twee commercials uit dezelfde conditie te zien, en beantwoordde na het zien van elke commercial vragen die de variabelen begrijpelijkheid, humorwaardering en commercialwaardering maten.

Resultaten

Complexe humor werd minder goed begrepen dan eenvoudige humor, en verbaal verankerde humor werd beter begrepen dan humor zonder verankering. Een interactie-effect toonde dat de afstand in begrijpelijkheid tussen commercials met en zonder verankering groter was bij complexe humor, vergeleken met eenvoudige humor. Humorwaardering was hoger voor complexe humor dan voor eenvoudige humor, maar er was geen hoofdeffect van verbale verankering, noch een interactie-effect van verbale verankering en humorcomplexiteit. In een post hoc analyse wordt nagegaan of het effect op humorwaardering wordt gemedieerd door begrijpelijkheid.

Conclusies

Complexe humor in tv-commercials werkt positief op humorwaardering, maar kan ten koste gaan van begrijpelijkheid. Verbale verankering kan begrijpelijkheid van complexe humor verhogen, zonder gevolgen voor humorwaardering.

Literatuur

Buffing, K., Lagerwerf, L., & Vermeulen, I. E. (2010, June, 22-26). *Processing humor in TV commercials: differential response latencies between humor types*. Paper presented at the 60th annual International Communication Association Conference, June, 22-26, Singapore.

Buijzen, M., & Valkenburg, P. M. (2004). Developing a typology of humour in audiovisual media. *Media Psychology, 6*, 147-167. DOI: [10.1207/s1532785xmep0602_2](https://doi.org/10.1207/s1532785xmep0602_2)

Van Enschot, R. & Hoeken, H. (2015) The occurrence and effects of verbal and visual anchoring of tropes on the perceived comprehensibility and liking of TV commercials. *Journal of Advertising, 44*(1), 25-36, DOI: [10.1080/00913367.2014.933688](https://doi.org/10.1080/00913367.2014.933688)

Kleuren bekennen kleur: Spontane woordassociaties met de namen van 11 basiskleuren

Hanny den Ouden (h.denouden@uu.nl)

Marije ten Böhmer (marije.tenbohmer@live.nl)

Carel van Wijk (c.h.vwijk@tilburguniversity.edu)

Doel

Geschreven tekst is niet altijd een kwestie van zwart op wit. Zowel de letters als hun achtergrond kunnen allerlei kleuren krijgen. Bij logo's houdt men hiermee rekening. Zo wordt in delen van Europa de rode achtergrond van McDonald's Golden Arch groen *"to transmit more naturalness, environmentalism, healthy living and balance"* en is airbnb van blauwe op rode letters overgegaan *"to reflect kindness and friendliness, it shows the company as a young and fun one, evoking a tender and caring feeling"*. De hoogdravende interpretaties die aan kleuren worden gehecht, maken nieuwsgierig naar de associaties die experts en doorsnee taalgebruikers bij kleuren maken.

Methode

Het is algemeen geaccepteerd dat elf kleurnamen basaal zijn (Berlin & Kay, 1969): de drie primaire kleuren (rood, geel, blauw), vijf gemengde kleuren (groen, oranje, paars, bruin, roze) en de drie neutrale kleuren (wit, zwart, grijs). In twee corpora zijn associaties verzameld met deze kleurnamen. Het expert-corpus bestaat uit 701 associaties ontleend aan zes commerciële en voorlichtende internetbronnen. Het consument-corpus bestaat uit 2464 associaties verkregen met een elicitatietaak afgenomen bij 112 volwassen personen. Ieder geassocieerd woord is op basis van beschikbare lijsten (zoals Moors et al, 2013) gescoord op twee gebruikskennmerken (frequentie, verwervingsleeftijd) en drie betekenisaspecten (de Osgood-dimensies evaluatie, activiteit en potentie). De gebruiksscores zijn indicatief voor de hechtheid van de associatie, de betekeniscores voor de beleving ervan.

Resultaten

Een aantal opvallende observaties wordt kort aangekaart. Wat is het aandeel van ideosyncratische, slechts eenmaal genoemde associaties? Zijn er associaties die op alle kleuren lijken te passen? Welke associaties zijn uniek voor één bepaalde kleur? Op de kwantitatieve analyses wordt uitgebreider ingegaan. Zo blijken bijvoorbeeld de associaties van experts moeilijker en extremer te zijn dan die van gewone taalgebruikers. Hun woorden zijn minder frequent, worden later verworven en scoren hoger op de Osgood-dimensies.

Conclusies

Er wordt ingegaan op praktische, methodische en theoretische implicaties van de bevindingen.

Literatuur

Berlin, Brent, & Kay, Paul (1969). *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. Berkeley, CA: University of California Press.

Moors, Agnes, et al (2013). Norms of valence, arousal, dominance, and age of acquisition for 4300 Dutch words. *Behavior Research Methods*, 45, 169-177.

Verschillende doelgroepen, verschillende taalvoorkeuren? Rol van taal in instructievideo's

Ulrike Nederstigt (ulrike.nederstigt@ru.nl)

Béryl Hilberink (beryl.hilberink@ru.nl)

Technologische ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat steeds meer bedrijven instructievideo's gebruiken in plaats van meertalige boekwerken. Niet alleen om effectievere en aantrekkelijkere instructies te creëren, maar ook om tegemoet te komen aan leeftijdsgroepen, die door media zoals TikTok opgroeien met instructievideo's. Handleidingen zijn essentieel voor een correct productgebruik. Onderzoek heeft aangetoond dat dynamische instructies effectiever zijn dan statische instructies (Castro-Alonso, Ayres & Paas, 2016).

Met het oog op de verschillende leeftijdsgroepen maken bedrijven keuzes over het taalgebruik in de video's. Er zijn video's zonder gesproken taal en andere met. De vraag is of een effectieve instructievideo gesproken taal nodig heeft en zo ja, hoeveel en of dat verschilt voor de uiteenlopende leeftijdsgroepen?

Volgens de Dual-coding theorie (Pavio, 1991) is het verwerken van informatie effectiever als deze op meer dan één kanaal wordt aangeboden. Dat zou betekenen dat instructievideo's met gesproken taal effectiever zouden moeten zijn dan instructievideo's zonder taal. Aan de andere kant kan redundante informatie ook leiden tot cognitieve overload (van der Zee, Admiraal, Paas, Saab & Giesbers, 2017), met als gevolg dat de instructie niet meer te volgen is.

Daarom is in dit onderzoek een experiment met volwassenen en kinderen (grotere affiniteit met video's) uitgevoerd, waarin de hoeveelheid taal systematisch is gemanipuleerd. We hebben vier versies gemaakt van een instructievideo over het bouwen van een LEGO-huisje die verschilden in de hoeveelheid taal die in de video werd gebruikt. De deelnemers bekeken de video en werden gevraagd de instructies op te volgen. We hebben naast attitudegegevens ook de feitelijke prestatie gemeten, in termen van de correcte kleur, positie en grootte van het LEGO-blokje.

Onze resultaten laten zien dat de gebruikte hoeveelheid taal geen invloed heeft op de keuze voor de correcte kleur en grootte van het LEGO-blokje. Dit komt waarschijnlijk door het feit dat deze kenmerken voldoende opvallend zijn om op basis van visuele informatie te identificeren. Voor de positie is de aanwezigheid van taal wel essentieel voor een effectievere prestatie. In het algemeen wordt de video zonder audio het minst gewaardeerd, alhoewel dit ook verschillend is voor de twee doelgroepen.

Literatuur

Castro-Alonso, J. C., Ayres, P., & Paas, F. (2016). Comparing apples and oranges? A critical look at

- research on learning from statics versus animations. *Computers & Education*, 102, 234243.
- Paivio, A. (1991). Dual coding theory: Retrospect and current status. *Canadian Journal of Psychology/Revue canadienne de psychologie*, 45(3), 255.
- Van der Zee, T., Admiraal, W., Paas, F., Saab, N., & Giesbers, B. (2017). Effects of subtitles, complexity, and language proficiency on learning from online education videos. *Journal of Media Psychology*, 29(1), 18-30.

POSTER**De effectiviteit van expliciet grammaticaonderwijs aan universitaire talencentra (casestudy Instituut voor Levende Talen)****Lieve de Wachter (lieve.dewachter@kuleuven.be)****Lies Mannaert (lies.mannaert@kuleuven.be)****Kaat Schoorens (kaat.schoorens@kuleuven.be)**

Deze masterproef kadert binnen de bestaande literatuur over impliciet, expliciet en geïntegreerd grammaticaonderwijs en onderzoekt hoe effectief expliciet grammaticaonderwijs is aan universitaire talencentra (UTC). Daarvoor analyseert hij examenteksten van studenten van het Instituut voor Levende Talen (ILT), het UTC verbonden aan de KU Leuven. Het onderzoek concentreert zich op de schrijfproducten van studenten van niveau 1 tot 4 en neemt per niveau vijftien examenteksten onder de loep. Ten eerste focust de analyse op de lengte van de tekst. Per tekst wordt het (gemiddelde) aantal woorden per zin en het (gemiddelde) aantal zinnen per tekst berekend. Ten tweede legt dit onderzoek zich toe op twee grammaticale constructies: de vorm van het adjectief voor een substantief (vb. een groot raam, een grote tafel) en de plaats van de persoonsvorm in de bijzin (vb. Ik zeg dat we naar Gent gaan). De resultaten laten zien dat de teksten steeds complexer worden door de niveaus heen. Zo noteren de studenten steeds langere zinnen en steeds meer adjectieven en bijzinnen. Bovendien schrijven ze de vorm van het adjectief voor een substantief steeds correcter en zetten ze de persoonsvorm steeds vaker op de juiste plaats in de bijzin. Die positieve resultaten tonen aan dat de methode van het ILT, namelijk expliciet grammaticaonderwijs met aandacht voor visualisatie en inbedding, effectief lijkt te zijn voor zijn doelgroep. Die vaststelling zou verder doorgetrokken kunnen worden naar UTC's in het algemeen aangezien het ILT representatief is voor dat type NT2-aanbieder. Daarbij moet wel vermeld worden dat die methode niet de enige aanpak is die tot dergelijke positieve resultaten kan leiden en dat deze masterproef geen uitspraken doet over de effectiviteit van andere methodes.

POSTER

Spookachtige kwantumtheorie?! Effecten van metafoorgebruik op publieke percepties van ontwikkelingen rondom kwantumtechnologie

Aletta Meinsma (meinsma@physics.leidenuniv.nl)

Gudrun Reijnierse (w.g.reijnierse@vu.nl)

Julia Cramer (cramer@physics.leidenuniv.nl)

Doel

Kwantumtechnologie is een opkomende technologie die de maatschappij ingrijpend kan gaan veranderen (Stichting Quantumdelta NL, 2020; Vermaas et al., 2019). Onderzoekers pleiten er daarom voor het publiek al in een vroeg stadium te betrekken bij gesprekken over kwantumtechnologie (zie Kurath & Gisler, 2009; Mooney, 2010). Omdat de onderliggende kwantumtheorie erg abstract en contra-intuïtief is, zullen doelgroepen snel afhaken bij een brede maatschappelijke discussie over kwantum - zeker diegenen met weinig vertrouwen en/of interesse in wetenschap (Busby et al., 2017).

Om betrokkenheid te bevorderen is het belangrijk dat er toegankelijke communicatie beschikbaar is over kwantumtechnologie (cf. Brennen et al., 2021). Metaforen kunnen hierin een cruciale rol vervullen omdat ze het abstracte concreter maken, het complexe eenvoudiger en het ongrijpbare gemakkelijker te begrijpen (Lakoff & Johnson, 1980). Metaforen worden reeds gebruikt in populairwetenschappelijke kwantumcommunicatie (zie Hilkamo & Granqvist, 2022), maar tot op heden is niet bekend welk effect ze hebben op o.a. het begrip, de attitude en de betrokkenheid van mensen bij kwantumtechnologie. Het doel van ons onderzoek is daarom om te achterhalen of en hoe metaforen een rol spelen bij publieke percepties van kwantumtechnologie.

Methode

In het najaar van 2023 voeren we experiment uit waarin deelnemers een beschrijving van kwantumtechnologie zien met of zonder metaforen en we vervolgens hun begrip en attitude ten aanzien van kwantum uitvragen. We streven ernaar verschillende publiekssegmenten te laten deelnemen. Om de resultaten meer diepgang te geven, is de planning om daarnaast met een selecte groep deelnemers gestructureerde interviews te houden. We verwachten de resultaten tijdens VIOT2024 te kunnen presenteren.

Literatuur

Brennen, G., Devitt, S., Roberson, T., & Rohde, P. (2021). *An Australian strategy for the quantum revolution*. 36.

Busby, A., Digby, A., & Fu, E. (2017). *Quantum Technologies, Public Dialogue Report* (p. 56). Engineering and Physical Sciences Research Council [ESPRC].

Hilkamo, O., & Granqvist, N. (2022). Giving Sense to de novo Market Categories: Analogies and Metaphors in the Early Emergence of Quantum Computing. In C. Lockwood & J.-F. Soublière

- (Eds.), *Advances in Cultural Entrepreneurship* (Vol. 80, pp. 57–79). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S0733-558X20220000080005>
- Kurath, M., & Gisler, P. (2009). Informing, involving or engaging? Science communication, in the ages of atom-, bio- and nanotechnology. *Public Understanding of Science*, 18(5), 559–573. <https://doi.org/10.1177/0963662509104723>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Conceptual metaphor in everyday language. *The Journal of Philosophy*, 77(8), 453–486.
- Meinsma, A. L., Kristensen, S. W., Reijnierse, W. G., Smeets, I., & Cramer, J. (2023). Is everything quantum ‘spooky and weird’? An exploration of popular communication about quantum science and technology in TEDx talks. *Quantum Science and Technology*, 8(3), 035004.
- Mooney, C. (2010). *Do Scientists Understand the Public?* 25.
- Roberson, T., Leach, J., & Raman, S. (2021). Talking about public good for the second quantum revolution: Analysing quantum technology narratives in the context of national strategies. *Quantum Science and Technology*, 6(2), 025001. <https://doi.org/10.1088/2058-9565/abc5ab>
- Stichting Quantumdelta NL. (2020). *Projectvoorstel Nationaal Groeifonds* (v8.0; p. 122).
- Vermaas, P. E., Nas, D., Vandersypen, L., & Elkouss Coronas, D. (2019). *Quantum Internet Vision Team*. Delft University of Technology. <https://qutech.nl/quantum-internet-magazine/>

POSTER

Een cursus Receptief Nederlands voor een inclusief internationaal perspectief in het hoger onderwijs

Kimberly Naber (k.naber@uu.nl)

Rick de Graaff (r.degraaff@uu.nl)

De toenemende internationalisering in het hoger onderwijs leidt tot discussie over ‘verengelsing’ van opleidingen, maar ook tot afwegingen over het Nederlands als bestuur- en vergadertaal. Het Nederlands kan voor veel internationale studenten en medewerkers een barrière vormen om te participeren in de medezeggenschap. Daardoor wordt het perspectief van *internationals* minder meegenomen in beleidsvorming of sluit hen uit van deelname (Groothoff et al, 2022). Receptieve meertaligheid (Backus et al., 2013) kan een oplossing bieden: *internationals* hoeven dan alleen hun receptieve vaardigheden in het Nederlands te ontwikkelen, waarbij ze productief in het Engels kunnen communiceren.

Doel

In het kader van een NWO-project aan de Universiteit Utrecht onderzoekt dit promotieonderzoek hoe een receptieve benadering kan worden ingezet om een taal te leren en te gebruiken in een meertalige academische omgeving.

Methode

De huidige pilotcursus is ontwikkeld met behulp van authentiek materiaal en wordt geëvalueerd en geoptimaliseerd aan de hand van *Educational Design Research* (McKenney & Reeves, 2018). De cursus Receptief Nederlands op B2-niveau omvat 40 online groepslessen van twee uur en duurt 20 weken. Inmiddels is de cursus drie keer aangeboden, met ongeveer tien cursisten per cyclus. Door het gebruik van *Stimulated Recall Interviews* met docenten en cursisten, observaties, taalvaardigheidstoetsen en audio-logboeken, worden behoeftes en ervaringen in kaart gebracht.

Resultaten

De poster geeft een overzicht van het de ontwikkeling, evaluatie en implementatie van deze cursus. De inzichten van dit project worden gebruikt voor verdere ontwikkeling van taalvaardigheidsmethoden om instellingen te helpen een meer inclusieve internationale communicatieomgeving te creëren.

Literatuur

- Backus, A., Gorter, D., Knapp, K., Schjerve-Rindler, R., Swanenberg, J., Thije, J.D. ten, & Vetter, E. (2013). Inclusive multilingualism: Concept modes and implications. *European Journal for Applied Linguistics (EJAL)*, 1(2), 179–215.
- Groothoff, F., Hagar, T., Mulder, K., Naber, K., Spee, S., Sudhoff, S., & Thije, J.D. ten. (2022). *Final report of the Project Multilingualism and Participation* (version 2 June 2022). Utrecht

University. PDF.

<https://www.uu.nl/sites/default/files/Final%20Report%20M%26M%20project.pdf>

McKenney, S., & Reeves, T. C. (2018). *Conducting educational design research*. Routledge.

POSTER**Reconstructing receptive multilingualism in participatory bodies at Dutch universities****Madison Steele (m.a.steele@uu.nl)****Jan D. ten Thije (J.D.tenThije@uu.nl)****Aim**

The Dutch Minister of Education has proposed that universities opt for Dutch as the primary working language, though a bilingual approach can be used if necessary (Dijkgraaf, 2023). This arrangement is relevant for participatory bodies (*medezeggenschapsorganen*), as the election of international non-Dutch-speaking students and staff increases the need for inclusive multilingual communication (Backus et al., 2013). One possible solution is receptive multilingualism/*lingua receptiva*; Dutch-language users and English-language users speak their preferred language and understand each other. This PhD research is part of an NWO project at Utrecht University that investigates how receptive language skills can contribute to effective communication in participatory bodies.

Method

This research cycle reconstructs multilingual discourse structures in a university council over three years. Transcripts are made from recordings of meetings and analyzed through a functional-pragmatic approach (Ehlich & Rehbein, 1986). The analysis investigates how multilingualism affects understanding between international council members and Dutch-speaking board members within the question/answer speech action pattern (Redder, 2008).

Results

Due to the varying Dutch language proficiencies of international council members, *lingua receptiva* is used in combination with other inclusive multilingual modes. The analysis reveals how questions and answers are mediated through an independent chairperson and an interpreter. It becomes clear how the position of an active bystander (Bührg & ten Thije, 2023) is realized in discourse.

Conclusion

Internationalization at Dutch universities raises questions about using language inclusively without excluding others (Groothoff et al., 2022). As the discourse concerning language use progresses, universities should consider the advantages as well as the complexities of multilingual communication.

Literatuur

Backus, A., Gorter, D., Knapp, K., Schjerve-Rindler, R., Swanenberg, J., Thije, J.D. ten, & Vetter, E. (2013). Inclusive multilingualism: Concept, modes and implications. *European Journal for Applied Linguistics (EuJAL)*, 1(2), 179–215. <https://doi.org/10.1515/eujal-2013-0010>

- Bührig, K., & Thije, J.D. ten. (2023). Discourse-pragmatic description. In R. Supheert, G. Cascio, & J.D. ten Thije (Eds.), *The riches of intercultural communication. Interactive, contrastive, and cultural representational approaches (Vol. 1)* (pp. 27-69). Leiden Brill.
- Dijkgraaf, R. (2023). *Brief aan de Voorzitter van de Tweede kamer der Staten-Generaal. Beheersing internationale studentenstromen in het hoger onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Ehlich, K., & Rehbein, J. (1986). *Muster und Institution: Untersuchungen zur schulischen Kommunikation*. Narr.
- Groothoff, F., Hagar, T., Mulder, K., Naber, K., Spee, S., Sudhoff, S., & Thije, J.D. ten. (2022). *Final report of the Project Multilingualism and Participation (version 2 June 2022)*. Utrecht University. PDF.
<https://www.uu.nl/sites/default/files/Final%20Report%20M%26M%20project.pdf>
- Redder, A. (2008). Functional pragmatics. In G. Antos & E. Ventola (Eds.), *Handbook of interpersonal communication. Series handbooks of applied linguistics* (pp. 133-178). Mouton de Gruyter.

POSTER

“Voor mij graag een hoorntje met een smeltend bolletje aarde”. Een experimentele studie naar de effecten van verbale verankering op de cognitieve en emotionele verwerking van visuele metaforen in advertenties over klimaatverandering

Ilona Plug (i.plug@vu.nl)

Pamela Baljet (p.p.baljet@student.vu.nl)

Doel

Het zijn turbulente tijden voor het klimaat en onze planeet, maar de intentie om ons gedrag daadwerkelijk aan te passen blijft laag. Klimaatorganisaties vragen aandacht voor de klimaatcrisis middels advertenties met confronterende visuele metaforen, zoals een monsterlijke plastic haaienbek, verdwijnende boslongen en een smeltende aardbol op een oubliehoorn. Maar komt de boodschap wel over met beeld alleen? In hoeverre draagt tekst – in de vorm van verbale verankering – bij aan de cognitieve en emotionele verwerking van advertenties over klimaatverandering?

Methode

In een experimentele studie onderzochten we in hoeverre de mate van verbale verankering (geen, gematigd, compleet) in advertenties met visuele metaforen over klimaatverandering effect heeft op ervaren sturing in interpretatie, begrip, emotionele respons en attitude. 105 participanten bekeken zeven advertenties met twee gefuseerde objecten die met elkaar werden vergeleken. De teksten voor de condities met verbale verankering waren gebaseerd op bevindingen uit een pretest.

Voorlopige resultaten

Uit de eerste verkennende analyses blijkt dat advertenties met complete verbale verankering leiden tot meer ervaren sturing in interpretatie, meer begrip en een positievere attitude jegens de boodschap. De hoeveelheid tekst lijkt echter weinig invloed te hebben op emotionele respons. Daarnaast lijken ook leeftijd, opleidingsniveau en mate van klimaatbetrokkenheid een rol te spelen.

Voorlopige conclusie

Visuele metaforen kunnen de klimaatcrisis treffend weergeven, maar de boodschap is niet altijd duidelijk en zeker geen one-size-fits-all. Ons onderzoek biedt meer inzicht in de effectiviteit van tekst en beeld in advertenties over klimaatverandering en in hoe deze kunnen bijdragen in de stap van attitude naar intentie en – uiteindelijk – gedragsverandering.

POSTER

De complexiteit van een goed kinderboek: Een onderzoek naar de lexicale complexiteit en de waardering van prijswinnende kinderboeken

Geerte Broersen (geertebroersen@gmail.com)

Merel Scholman (m.c.j.scholman@uu.nl)

Doel

Twee van de belangrijkste prijzen in het Nederlandse kinderboekenlandschap zijn de Gouden Griffel, die door een volwassen vakjury wordt uitgereikt, en de Prijs van de Nederlandse Kinderjury, waarvoor gestemd wordt door kinderen. De winnaars van de prijzen komen nooit overeen, wat betekent dat kinderen een ander soort boeken kiezen dan volwassenen. Dit zou kunnen samenhangen met de complexiteit van het taalgebruik in de boeken. In deze studie is onderzocht in hoeverre de boeken verschillen wat betreft lexicale complexiteit en hoe de doelgroep de boeken waardeert.

Methode

Er zijn twee studies uitgevoerd. Studie 1: de tekst uit 17 prijswinnende kinderboeken is geanalyseerd met de software T-Scan, waarbij de woordcomplexiteitskenmerken centraal stonden. Studie 2: Om te meten in hoeverre de doelgroep verschil ervaart tussen de Griffel- en Kinderjuryteksten, is een enquête met leesvoorbeelden afgenomen bij 40 kinderen in de leeftijd 9-12 jaar.

Resultaten

Uit de T-Scananalyse blijkt dat de woordcomplexiteit van Griffel- en Kinderjurywinnaars niet significant van elkaar verschilt. De enquête wees uit dat de kinderen de Griffelboeken makkelijker vinden, maar dat de bekroning niet uitmaakt voor de mate waarin de teksten leuk gevonden worden.

Conclusie

Dit onderzoek nuanceert de invloed van de complexiteit van kinderboeken op de waardering ervan; kinderen en volwassenen kiezen verschillende boeken om te bekronen, maar het verschil is niet te vinden in de woordcomplexiteit. Het belangrijkste is dat kinderen op het juiste niveau wordt uitgedaagd, om zowel leesplezier als leesvaardigheid te stimuleren. Vervolgonderzoek zou het verband tussen complexiteit en waardering verder in kaart kunnen brengen.

Aandacht voor online nieuws – journalistiek en de rol van formuleringen (panel)

Thema

Een gevolg van de digitalisering van het nieuws is dat redacties veel bewuster strategieën hanteren om hun nieuws gelezen te krijgen. Drie redactionele strategieën worden belicht. 1. Centralisering van redacties voor lokaal nieuws bemoeilijkt de rol van de eindredacteur. Hoe bewaken eindredacteurs de kwaliteit en band met het lokale publiek? 2. Bij dagbladredacties worden nieuwskoppen met A/B tests onderzocht. Tezamen vormen die een dataverzameling waarin een corpusanalyse kan bepalen welke formuleringen een hogere klikkans hebben. 3. Kan het herformuleren van nieuwskoppen voor sociale media meer lezers naar nieuwssites trekken? En helpt het om in plaats van nieuwskoppen statusberichten te gebruiken?

Strategieën voor het aantrekken en behouden van lezers: De cruciale rol van lokale eindredacteurs

Astrid Vandendaele (a.vandendaele@hum.leidenuniv.nl)

Jaap de Jong (J.C.de.Jong@hum.leidenuniv.nl)

Digitalisering biedt lokale nieuwsmedia nieuwe mogelijkheden om hun publiek te bereiken, maar creëert ook uitdagingen. Zo is er bezorgdheid over de kwaliteit van lokale journalistiek; financiële tekorten zorgen immers voor een redactiekrimp en stijgende werkdruk. Die kwaliteitsafname zou lokale journalistiek verhinderen in het vervullen van haar functies: informeren van burgers, controleren van macht en verbinden van mensen (De Jong & Koetsenruijter, 2019).

De eindredacteur, traditioneel gezien de taalbaas van de redactie, verantwoordelijk voor kwaliteitsbewaking, nauwkeurigheid en consistentie van het nieuws (Vandendaele, 2017), lijkt bij lokale media te verdwijnen te midden van de digitalisering. De groeiende noodzaak om lezers aan te trekken zorgt echter voor interessante verschuivingen binnen zijn rol en takenpakket.

Deze paper is onderdeel van voortschrijdend onderzoek naar de eindredacteur bij lokale en regionale media. Ons onderzoek richt zich op een breed scala aan eindredacteurs (of met hen die die taken op zich nemen) van verschillende mediaorganisaties en met verschillende ervaringsniveaus in Zuid-Holland. Op basis van 45 semigestructureerde interviews met hen, die we analyseerden met behulp van Atlas.ti, brengen we in kaart hoe eindredactie bij lokale media zich aanpast aan digitalisering en veranderende nieuwsconsumptiepatronen. Deze kwalitatieve methode stelt ons in staat een genuanceerd beeld te vormen van de verschillende manieren waarop eindredacteurs omgaan met digitale trends en uitdagingen.

Eenzijds worden lokale eindredacteuren ‘herboren’ in een gefragmenteerd takenpakket verdeeld over de redactie; zo wordt kwaliteitscontrole een collectief proces. Anderzijds trekt één of enkele personen een heel lokaal medium; zo wordt de eindredactierol deel van een ‘eenmensband’. Lokale eindredacteuren ontwikkelen ook strategieën om (online) lezers te lokken en te behouden. Dat vereist een delicate balans tussen de journalistieke integriteit van hun medium, accurate en betrouwbare informatie én de band met hun lokale lezerspubliek. Ook dat publiek, de nieuwsbron in het bijzonder, blijkt een steeds groter aandeel te hebben in het lokale eindredactieproces.

Klikbaarheid van nieuwskoppen in NRC en AD

Luuk Lagerwerf (l.lagerwerf@vu.nl)

Op nieuwsredacties wordt de vraag welke nieuwsartikelen het meest worden gelezen steeds belangrijker. Op nieuwswebsites selecteren bezoekers nieuws door een nieuwskop aan te klikken. De aantrekkingskracht van een nieuwskop is belangrijk, en redacties onderzoeken dat met A/B tests. De oorspronkelijke kop wordt getoond aan een deel van de bezoekers, en een ander deel krijgt het alternatief te zien. Simultaan wordt (na een kwartier) bekeken welke kop het meest is aangeklikt. De alternatieven worden per test bedacht met ervaringsdeskundigheid en intuïtie. Is het mogelijk systematische patronen te ontdekken in de gearchiveerde A/B testdata? Dat is de onderzoeksvraag die is beantwoord in twee onderzoeken, bij NRC en AD. De data bestonden uit een verzameling tests met kopvarianten (NRC: $N = 3826$; AD: $N = 1988$) en per variant het aantal bezoekers van de pagina (*views*) en het aantal keer dat de kop is aangeklikt (*clicks*). Binnen de A/B tests is de prominentie van de kop op de pagina of de inhoud van het nieuws als factor uitgesloten, want die zijn identiek. De koppen werden onder meer geanalyseerd op discursieve nieuwswaarden (talige benadrukking van een nieuwswaarde), vooruitverwijzen (bijvoorbeeld persoonlijke of aanwijzende voornaamwoorden zonder referent), en taalintensiteit. De resultaten toonden aan dat bij NRC negativiteit, vooruitverwijzen, en taalintensiteit de aanklikkans verhoogden. Bij het AD werd de klikkans veel sterker veranderd, onder meer door negativiteit, maar soms ook in omgekeerde richting: bij vooruitverwijzen en taalintensiteit daalde de klikkans. Mogelijke oorzaken voor deze verschillen worden in het panel besproken.

Tekstkenmerken en het delen van nieuws op Facebook

Damian Trilling (d.c.trilling@vu.nl)
Erik Knudsen (erik.knudsen@uib.no)

Een groot deel van het verkeer naar nieuwssites is afkomstig van sociale media. Vooral het aantrekken van bezoekers die *niet* al het kanaal van de nieuwssite volgen is hierbij interessant: de kans dat deze groep het artikel evengoed zou tegenkomen is klein. Met andere woorden: Meer nog dan het lezen (*clicks*), is het delen (*shares*) en verder verspreiden van artikelen voor nieuwsorganisaties van belang om hun bereik te vergroten. In dit experimentele onderzoek gebruikten wij een conjoint-design, waarbij 2,749 deelnemers is gevraagd om tussen twee Facebook-berichten te kiezen en aan te geven welk bericht zij eerder zouden willen delen. Hiervoor hebben wij 10,752 verschillende (nep-)screenshots van Facebook-berichten gecreëerd. Deze bevatten een kop, een foto, en een teaser van enkele regels. Wij onderscheidden drie mogelijke factoren die van invloed kunnen zijn op de keuze om een nieuwsbericht al dan niet te delen: *context features* (zoals de bron of het aantal likes, shares, en comments), *user features* (zoals sociodemografische kenmerken of politieke variabelen), en *content features*. De laatste omvatten naast het onderwerp tekstuele kenmerken waaraan ik vooral aandacht zal besteden: *clickbait*-achtige koppen; het gebruik van personalisatie; het benadrukken van geografische nabijheid; positiviteit, negativiteit of juist neutraliteit; en in overeenstemming met de mening van de gebruiker. De resultaten laten zien dat *content features* het belangrijkste zijn. Opvallend genoeg is dit voor het allergrootste deel te wijten aan het onderwerp. Desalniettemin zijn er tekstuele kenmerken die onafhankelijk van het onderwerp kunnen worden aangepast om het aantal *shares* te vergroten. Zo blijken juist *neutrale* berichten (in tegenstelling tot positieve en negatieve berichten) het goed te doen, blijkt *clickbait* niet te werken, en blijkt een focus op individuen in plaats van onderwerpen (personalisering) vaak juist averechts te werken. Deze bevindingen gaan deels tegen onze eerdere verwachtingen in en nodigen uit tot verder onderzoek.

Interacties in een onderwijscontext (panel)

Thema

Dit panel bestaat uit bijdragen die interacties in een onderwijscontext centraal stellen. De bijdragen gebruiken de conversatieanalyse (Sidnell & Stivers, 2012) of discursieve psychologie (Wiggins, 2017) om beter zicht te krijgen op de praktijken en acties die de deelnemers binnen verschillende contexten gebruiken om hun interacties als sociale projecten vorm te geven. De organisatie van deze projecten, alsook de vraag hoe deze interactie bijdraagt aan de ontwikkeling van de deelnemers zal worden besproken. Op deze manier draagt dit panel zowel bij aan inzichten in de verschillende onderwijscontexten als aan nieuwe ideeën over onderwijsinteractie in het algemeen.

Literatuur

Sidnell, J., & T. Stivers (eds.) (2012). *The Handbook of Conversation Analysis*. London, Wiley-Blackwell.

Wiggins, S. (2017). *Discursive psychology*. SAGE Publications Ltd.

Ontluikend schrijfpraktijken in spel

Frans Hiddink (frans.hiddink@nhlstenden.com)

Myrte Gosen (m.n.gosen@rug.nl)

Jan van Gulik (j.b.van.gulik@student.rug.nl)

Doelstelling

Hoewel ontluikend schrijfgedrag één van de eerste indicaties vormt voor ontluikende geletterdheidsontwikkeling, is er relatief weinig aandacht voor het stimuleren van dit gedrag in de kleuterklas. Als er al schrijfactiviteiten zijn, worden ze vooral gerealiseerd als losse, leerkrachtgestuurde en contextloze activiteiten, zoals het schrijven van losse letters (Van Oers, 2007), terwijl er voldoende aanwijzingen zijn van het belang om het ontluikend schrijfgedrag functioneel te stimuleren door het in spel in te bedden (Bingham et al., 2018; Quinn et al., 2021). Onduidelijk is echter hoe kinderen in spelsituaties dergelijke schrijfactiviteiten samen vormgeven.

Eerder onderzoek naar onderling overleg, demonstreert hoe peerinteractie ruimte biedt voor complex taalgebruik bij jonge kinderen en voor het bespreken van problemen door oudere kinderen rondom o.a. schrijfconventies (Herder, 2020; Hiddink, 2019). Dit onderzoek sluit hierop aan, door in detail interacties van jonge kinderen te verkennen die plaatsvinden tijdens spel. Daarmee kan meer inzicht worden opgedaan over hoe en waarop jonge kinderen zich oriënteren in gesprek met elkaar.

Methode

In deze bijdrage zullen we demonstreren hoe jonge kinderen in peerinteractie schrijfactiviteiten tijdens spel realiseren. We maken daarvoor gebruik van verzamelde video-data in een lopend meerjarig praktijkgericht onderzoek. Relevante fragmenten zijn getranscribeerd en geanalyseerd middels conversatieanalyse (Ten Have, 2007).

Resultaten en conclusie

Onze analyses maken duidelijk hoe jonge kinderen zich op elkaar oriënteren en welk begrip van de geletterde wereld ze demonstreren met dergelijke ontluikend schrijfpraktijken. We zullen bediscussiëren hoe de bevindingen bijdragen aan inzicht in dialogisch schrijven op jonge leeftijd.

Literatuur

- Bingham, G.E., Quin, M.F., McRoy, K., Zhang, X., Gerde, H.K. (2018). Integrating Writing into the Childhood Curriculum: A Frame for Intentional and Meaningful Writing Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 46(3), 601-611.
- Herder, A. (2020). *Peer talk in collaborative writing of primary school students: A conversation analytic study of student interaction in the context of inquiry learning*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. University of Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.143454839>
- Hiddink, F. C. (2019). *Early childhood problem-solving interaction: young children's discourse during small-group work in primary school*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. University of Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.101127371>
- Quinn, M. F., Gerde, H. K., & Bingham, G. E. (2022). Who, What, and Where: Classroom contexts for preschool writing experiences. *Early Education and Development*, 33(8), 1439-1460.
- Ten Have, P. (2007). *Doing conversation analysis*. Sage.
- Van Oers, B. (2007). Helping young children to become literate: the relevance of narrative competence for developmental education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(3), 299-312.

Interactieve organisatie van het Mondeling Nederlands op de middelbare school

Wyke Stommel (wyke.stommel@ru.nl)

Jeroen Dera (jeroen.dera@ru.nl)

Mieke Breukelman (Mieke.Breukelman@radboudumc.nl)

Doelstelling

De “ontlezing” van de Nederlandse jeugd haalt met grote regelmaat het nieuws. Een van de sleutels tot een oplossing ligt vermoedelijk in het onderwijs, specifiek het literatuuronderwijs. Daar weten we nog niet zo veel van, dus het is van groot belang om onderzoek te doen naar het Nederlandse literatuuronderwijs, specifiek naar het leesgedrag van docenten en leerlingen (Dera, 2018). Om het literatuuronderwijs daadwerkelijk een impuls te kunnen geven, moeten we eerst de praktijk ervan in kaart brengen. Een onderdeel van die praktijk is het mondelinge schoolexamen Nederlandse Literatuur. Eerder onderzoek heeft een aantal praktijken gedetailleerd beschreven, zoals welke verschillende manieren docenten omgaan met onvoldoende antwoorden van leerlingen (Vonen et al., 2022), maar heeft nog geen aandacht besteed aan leeservaring en de gezamenlijke interpretatie van literatuur in de mondelingen.

Methode

Om erachter te komen op welke manieren literatuur in het Mondeling Nederlands besproken wordt hebben we aan vier Nederlandse middelbare scholen (havo/vwo) een docent opnamen van 5 tot 10 mondelingen laten maken. We analyseren de mondelinge examens op basis van conversatieanalyse (Sidnell & Stivers, 2012).

Resultaten

In deze presentatie laten we de fundamenteel verschillende manieren zien waarop het mondeling vormgegeven kan worden, van een toets waarin de docent sturend optreedt tot een uitwisseling van leeservaringen en interpretaties, waaraan docent en leerling gezamenlijk bijdragen.

Conclusie

De variërende interactionele organisaties lijken samen te hangen met de verschillende examendoelen (Bonset, 2012) waaraan het mondeling kan bijdragen en roepen de vraag op wat een goed mondeling examen is. Het centraal stellen van de leeservaring maar vooral het gezamenlijk interpreteren zou kunnen helpen bij het tegengaan van ontlezing.

Literatuur

- Bonset, H. (2012) Handreiking schoolexamen Nederlands havo/vwo. Herziening naar aanleiding van het referentiekader taal, *SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling*, Enschede
- Dera, J. (2018) De lezende leraar. Literatuuronderwijs in Nederland(s) als onderzoeksobject, *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 134(2), p. 146-163
- Sidnell, J. & T. Stivers (eds.) (2012). *The Handbook of Conversation Analysis*. London, Wiley-Blackwell.
- Vonen, M., M. Solem & K. Skovholt (2022). Managing students' insufficient answers in oral examinations. *Classroom Discourse*, DOI: 10.1080/19463014.2022.2079694

Ruimte maken voor subjectificatie tijdens de les Nederlands: een conversatieanalytisch perspectief

Joke van Balen (joke.van.balen@nhlstenden.com)

Myrte Gosen (m.n. Gosen@rug.nl)

Siebrich de Vries (siebrich.de.vries@nhlstenden.com)

Tom Koole (tom.koole@rug.nl)

Doelstelling

Tijdens deze presentatie wordt gekeken naar klasseninteractie waarin leraren binnen het voortgezet onderwijs aandacht besteden aan het doeldomein van de subjectificatie, ook wel persoonsvorming genoemd (e.g. Biesta, 2009; Biesta, 2012; Biesta 2018). Subjectificatie gaat om emancipatie en vrijheid van de leerling als subject en de verantwoordelijkheid die dit met zich meebrengt (Biesta, 2015, p. 20). Dit is een actueel doeldomein binnen ons hedendaags onderwijs, zoals ondermeer terug te zien is in de uitwerkingen van curriculum.nu. Hoe er binnen klasseninteractie interactionele ruimte kan worden gemaakt voor subjectificatie is niet eerder onderzocht. Deze studie sluit aan bij de traditie van onderzoek naar onderwijsinteractie, waarbinnen gekeken wordt naar manieren om leerlingen uitgebreider aan het woord te laten komen in de les (bijvoorbeeld Willemsen e.a., 2019; Gosen e.a., 2019).

Methode

Door middel van het toepassen van de onderzoeksmethode van de conversatieanalyse (Ten Have, 2007) wordt zichtbaar gemaakt wat er interactioneel gebeurt wanneer leraren mening-zoekende vragen stellen aan leerlingen. Daarnaast wordt gekeken naar hoe leerlingen leerling initiatieven doen binnen klassengesprekken en wat deze kunnen betekenen voor de verdere interactie binnen een klassengesprek.

Resultaten en conclusie

De uitkomsten van deze studie leveren inzichten op in de organisatie van klassengesprekken waarin leerlingen worden uitgenodigd om hun eigen stem te laten horen. Deze uitkomsten geven leraren interactionele aanknopingspunten om gericht ruimte te maken voor subjectificatie binnen de lessen.

Literatuur

- Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: on the need to reconnect with the question of purpose in education. *Journal Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 33-46.
- Biesta, G. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*. Den Haag: Boom|Lemma.
- Biesta, G. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Phronese.
- Biesta, G. (2018). *Tijd voor pedagogiek*. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek, Net aan Zet.

- Gosen, M.N., Berenst, J., De Glopper, K. (2009). Participeren tijdens het voorlezen van prentenboeken in de kleuterklas: een pilot study. *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen* 81(1), 53-63.
- Ten Have, P. (2007). *Doing conversation analysis*. London: SAGE Publications Ltd.
- Willemsen, A. Gosen, M.N., Van Braak, M., Koole, T., De Glopper, K. (2019). Teachers' Pass-On Practices in Whole- Class discussions: How Teachers Return the Floor to their Students. *Classroom Discourse*, 1(19). <https://curriculum.nu>. Geraadpleegd op 27-06-2023

Simulatieonderwijs binnen de spoedeisende hulp: playing a part without the script

Jikkie van Veen (j.vanveen@erasmusmc.nl)

Mario Veen (mario.veen@hu.nl)

Mike Huiskes (m.huiskes@rug.nl)

Probleemstelling

Het gebruik van simulatieonderwijs binnen de gezondheidswereld is de afgelopen jaren in populariteit gestegen. Het kent veel voordelen, maar heeft ook zijn keerzijdes. Bijvoorbeeld dat niet alle symptomen die echte patiënten zouden ervaren, gesimuleerd kunnen worden. Deze aspecten moeten echter wel op een systematische manier in het scenario worden geïntroduceerd zodat ze kunnen worden geoefend en beoordeeld. Over hoe participanten dit interactioneel tot stand brengen, is nog weinig bekend. Door het vergaren van meer kennis hierover, kunnen we de effecten op validiteit en betrouwbaarheid evalueren.

Methode

De data bestaat uit 38 video's van simulatieonderwijs uitgevoerd door huisartsen in opleiding. Er is een collectie gemaakt van één specifiek aspect van het scenario dat niet te simuleren was: het beoordelen van de luchtweg. De onderzoeksmethode conversatieanalyse, waarmee gedetailleerd naar gesprekken in de daarbij behorende context wordt gekeken, wordt gebruikt.

Resultaten en conclusie

Aios gebruiken verschillende strategieën om toegang te krijgen tot de informatie die ze nodig hebben. Deze strategieën variëren in specificiteit en dus in de mate waarin de docent inzicht krijgt in het denkproces van de leerling. Idealiter is er maximaal inzicht wanneer de aios de informatie zelf introduceert. Dit is echter niet altijd het geval, wat kan leiden tot interactieproblemen. Supervisors maken uiteenlopende keuzes in hun reactie op de aios, die het leerproces beïnvloeden. De onderzoekers concluderen dat de rol van de leraar van invloed is op de validiteit en betrouwbaarheid van simulatieonderwijs. Nu dit bekend is, kunnen we supervisors hier gevoelig voor maken.

‘Ja, maar dat is arrogant’ – een interactie-analyse van weerstand in groeps- en leergesprekken op de huisartsopleiding met Discursieve Psychologie.

Sven Schaepkens (s.schaepkens@erasmusmc.nl)

Doelstelling

Wanneer we weerstand ondervinden, kunnen we zeggen dat de wereld ons iets probeert te leren (Yanow, Tsoukas, 2009). In onderwijs kan weerstand duiden op reflexieve momenten waarop studenten de werkelijkheid onder ogen moeten zien, en ze zich moeten positioneren ten opzichte van hun omgeving (Biesta, 2017). Echter, uit interactie-onderzoek weten we dat weerstand bieden tegen een voorgaande handeling of het betwisten van een stelling een complexe aangelegenheid is (Joyce e.a., 2023). Hoewel educatieve weerstand vanuit een theoretisch onderwijsperspectief beschreven is, en er interactie-onderzoek is naar weerstand in alledaagse en institutionele contexten zoals therapeutische of arts-patiënt interactie, is er minder duidelijk over hoe weerstand eruitziet in de onderwijspraktijk.

Methode

Met *Discursive Psychology* analyseerden wij 40 opnames van groepsreflectiesessies tussen huisartsen in opleiding en docenten, en 27 opnames van leergesprekken tussen de huisarts in opleiding en de huisartsopleider. Wij onderzochten het verloop van sequenties waarin participant A een ‘vertelling’ doet of een ‘stelling’ poneert, waarop participant B weerstand biedt door de voorgestelde versie van de realiteit of stance te betwisten, wat de gezamenlijke vaststelling van de situatie opschort.³ Bijvoorbeeld:

- (1) Die ((standaard)) zegt alleen bij een hypertensie dan doe je wat. en bij een j:ah cholesterol van ach: e:h acht:en:unhalf of zoiets.
- (2) Nou volgens mij zegt de standaard nog iets ↑me↓:er.

Daarna analyseerden wij de vervolgreactie van A op de geboden weerstand.

Resultaten

Wij vonden dat participanten die weerstand ontvangen kunnen ‘toegeven’ aan de weerstand en deze neutraliseren, of ‘weerstand bieden’ tegen de weerstand. Wij vonden drie manieren hoe participanten met weerstand omgaan: zich afwenden van de weerstand, oriënteren op de weerstand, of een kant kiezen.

Conclusie

Weerstand in onderwijs gebeurt veelal omzichtig, en kan betekenisvol gemaakt worden in het onderwijs door participanten.

Literatuur

- Yanow D. & Tsoukas H. (2009). What is Reflection-In-Action? A Phenomenological Account. *Journal of Management Studies*, 46(8), 1339-1364. doi:10.1111/j.1467-6486.2009.00859.x
- Biesta G. (2017). What is the educational task? In: Biesta G, ed. *The rediscovery of teaching*. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Joyce J., Humă B-R & Raymond G. (2023). What does 'resistance' actually look like? The respecification of resistance as an interactional accomplishment. *Journal of Language and Social Psychology*, 42(5-6).

Subjectificatie van artsen in opleiding op hun leerwerkplek: Een aanzet tot concretisering door middel van Conversatieanalyse

Marije van Braak (m.vanbraak@uu.nl)

Mike Huiskes (m.huiskes@rug.nl)

Doelstelling

In onderwijsland is recent veel aandacht voor *subjectificatie* of persoonsvorming (Biesta, 2020): het idee dat onderwijs er op gericht moet zijn om lerenden zichtbaar te laten zijn als subject in relatie tot de wereld om hen heen. We hebben echter nog weinig grip op hoe subjectificatie er in de onderwijspraktijk uit ziet (maar zie van Balen et al., 2022; van der Zee, 2022). Een handelingsmatige invulling van subjectificatie zou docenten praktische handvaten kunnen geven voor het faciliteren van subjectificatie. Het doel van deze presentatie is om daar een eerste aanzet voor te geven door drie manieren te laten zien waarop subjectificatie zichtbaar wordt in interactie tussen artsen-in-opleiding en hun docenten (vaak ervaren artsen). Juist in medische onderwijssettings is subjectificatie cruciaal: hier kan de balans tussen vrijheid en verantwoordelijkheid, de normen en je eigenheid, letterlijk gevolgen hebben voor het leven van de ander.

Methode

We gebruikten conversatieanalyse om gespreksfragmenten te selecteren die handelingspraktijken laten zien die typerend zijn voor subjectificatie/persoonsvorming. We selecteerden drie gespreksfragmenten voor analyse als single cases.

Resultaten en conclusie

Drie in het oog vallende handelingspraktijken waren *online commentary* (waarbij lerenden hun eigen handelingen en oordelen verbaliseren zonder mobilisering van een respons), *safely struggle* (een supervisiestrategie waarbij supervisors lerenden de ruimte geven om veilig aan de grenzen van hun kunnen te opereren), en *eigenheid in botsing met normen*. De eerste twee praktijken komen uit operatiekamerinteracties waarin chirurgen-in-opleiding onder supervisie van een ervaren chirurg een orthopedische operatie uitvoeren (zie Nieboer 2023). De laatste komt uit groepsreflectiegesprekken

waarin huisartsen-in-opleiding onder begeleiding van een ervaren huisarts en gedragswetenschapper situaties uit de huisartspraktijk bespreken (zie van Braak, 2021). Onze analyses laten zien dat subjectificatie een wezenlijk onderdeel is van onderwijspraktijk van professionals. Verder laten we zien dat conversatieanalyse kan helpen een concrete, handelingsmatige invulling te geven van een onderwijsfilosofisch concept. Dit biedt een concretisering die empirisch gestalte geeft aan het concept en resulteert in praktische richtlijnen voor docenten in medische vervolgopleiding en daarbuiten.

Literatuur

- Biesta, G. (2020). Risking ourselves in education: Qualification, socialization, and subjectification revisited. *Educational Theory*, 70(1), 89-104.
- Nieboer, P. (2023). *Teaching and Learning in the Operating Room. Navigating Treacherous Waters*. Published PhD thesis. RUG/UMCG Groningen.
- van Balen, J., Gosen, M. N., De Vries, S., & Koole, T. (2022). "What do you think?" How interaction unfolds following opinion-seeking questions and implications for encouraging subjectification in education. *Linguistics and Education*, 69, 101037.
- van Braak, M. (2021). *Joint construction of educational value: learning from experiences in general practitioner training* [PhD Dissertation]. <https://repub.eur.nl/pub/137014/thesis-marije-van-braak-embargo-version-.pdf>
- van der Zee, T. (2022). Open towards the future. A reinvigoration of practical wisdom in teaching with a view to subjectification. *Teachers and Teaching*, 28(6), 757-771.

Handig die laptop, maar je leert er niet beter door

Jan Engelen (j.a.a.engelen@tilburguniversity.edu)

Marije van Amelsvoort (m.a.a.vanamelsvoort@tilburguniversity.edu)

Carel van Wijk (c.h.vwijk@tilburguniversity.edu)

Doel

Docenten kennen maar al te goed het beeld van lokalen vol opengeklapte laptops. Slechts een enkeling werkt nog met pen en papier. Dat is opmerkelijk, want onderzoek laat zien dat voor het verwerken van de lesstof schrijven effectiever is dan typen. Typen leidt tot passief noteren van wat de docent zegt, terwijl schrijven juist aanzet tot actief selecteren en ordenen. In een veldexperiment zijn we nagegaan wat de omvang is van het verschil in leereffect, en of twee randvoorwaarden daar invloed op hebben.

Methode

De drie condities waren naast werkwijze (typen op laptop, schrijven op papier) toetsvoorbereiding (aantekeningen doorlezen, ze nog eens bewerken) en leerinhoud (historisch/beschrijvend, technisch/verklarend). De lesstof bestond uit twee fragmenten van ongeveer 15 minuten uit de online videoregistratie van een eerstejaarscursus "*Geschiedenis van de Psychologie*". Het leereffect is getoetst voor twee niveaus: de reproductie van details en de interpretatie van verbanden. De taak werd gepresenteerd als voorbereiding op hoe het er straks aan de universiteit gewerkt kan gaan worden. Het onderzoek is op meerdere scholen afgenomen bij 303 leerlingen uit 16 klassen van het vierde leerjaar VWO. Aan een nameting deden 224 leerlingen mee.

Resultaten

De resultaten lieten een duidelijk en consistent patroon zien. Verschillen waren statistisch betrouwbaar maar relatief beperkt in omvang. Werken met pen en papier leidde op de begripstoets op beide niveaus tot hogere scores bij zowel de correctheid als de zekerheid van de antwoorden. In de nameting waren de scores overall iets lager maar vertoonden nog steeds het effect van de experimentele condities. Het actief bewerken van de aantekeningen had een negatief effect op de toetsscore; alleen maar even doorlezen was effectiever. De experimentele condities lieten bij het technisch/verklarende thema een enigszins groter verschil in de leereffecten zien dan bij het historisch/descriptieve.

Conclusies

De onderwijskundige implicaties van de resultaten worden besproken in termen van verschillen in het door de werkwijze uitgelokte cognitieve proces van informatieverwerking. Hierbij wordt ook ingegaan op de trend dat sinds de Covid-19 pandemie lessen steeds vaker plaatsvinden in de vorm van videocolleges.

Vakoverstijgend werken binnen het schrijfvaardigheidsonderwijs: Zijn havo 4-leerlingen in staat om de schrijfkennis die zij opdoen bij het vak Nederlands te transfereren naar andere schoolvakken?

Emma Hilbrink (emmahilbrink2010@hotmail.com)

Jochem Aben (jochem.aben@ru.nl)

Doel

Schrijfonderwijs wordt op Nederlandse middelbare scholen voornamelijk bij het vak Nederlands, ofwel, vakspecifiek aangeboden. Tegelijkertijd is schrijven een fundamentele vaardigheid waar ook bij andere vakken een beroep op wordt gedaan. Het is echter onduidelijk of Nederlandse middelbareschoolleerlingen in staat zijn om de schrijfkennis die zij opdoen bij het vak Nederlands te transfereren naar andere schoolvakken. In dit onderzoek wordt daarom de vraag beantwoord in hoeverre de tekstkwaliteit van betogen geschreven door havo 4-leerlingen wordt beïnvloed door de context waarin zij hun betoog produceren.

Methode

78 havo 4-leerlingen werden over twee condities verdeeld: leerlingen schreven een betoog tijdens een les van ofwel het vak Nederlands ($n=38$), ofwel het vak levensbeschouwing ($n=40$). De schrijfoopdracht was hetzelfde in beide condities: verdedig het standpunt dat eerste en tweede kerstdag geen verplichte vrije dagen moeten zijn. Daags voorafgaand aan de schrijfoopdracht volgden alle leerlingen twee vergelijkbare schrijfvaardigheidslessen bij het vak Nederlands. We stelden de tekstkwaliteit vast wat betreft lagereordeaspecten (spelling, grammatica) en hogereordeaspecten (tekststructuur, argumentatie). Dit deden we met *Comproved*, software waarbij experts paarsgewijze vergelijkingen maken, op basis waarvan de teksten op een rangorde worden geplaatst.

Resultaten

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid was goed (lagereordeaspecten: 0.8; hogereordeaspecten: 0.78). Een Mann-Whitney U-toets liet zien dat de tekstkwaliteit van betogen geschreven tijdens de les Nederlands significant hoger was wat betreft lagereordeaspecten dan de tekstkwaliteit van betogen geschreven tijdens de les levensbeschouwing ($U = 460$, $z = -2.99$, $p = .003$, $r = 0.36$). Ook wat betreft hogereordeaspecten was de kwaliteit van teksten geschreven tijdens de les Nederlands significant hoger dan de kwaliteit van teksten geschreven tijdens de les levensbeschouwing ($U = 435$, $z = -3.25$, $p = .001$, $r = 0.33$).

Conclusies

De resultaten impliceren dat havo 4-leerlingen hun schrijfvaardigheid niet vanzelf transfereren van het vak Nederlands naar het vak levensbeschouwing. Dit geeft aanleiding om in plaats van vakspecifiek, ook vakoverstijgend schrijfonderwijs te heroverwegen. Om leerlingen te helpen hun schrijfvaardigheden over vakken heen te transfereren, kan er worden gedacht aan genredidactiek.

Vervolgonderzoek kan zich richten op de vraag of leerlingen de transfer van schrijfvaardigheid van de ene naar de andere context makkelijker maken als zij over genrekennis beschikken.

Peerfeedback en schrijfvaardigheid: hoe een interventie van 20 minuten studenten aanzet om in dialoog te gaan over hogereordeaspecten van een tekst

Jochem Aben (jochem.aben@ru.nl)

Renske Bouwer (r.bouwer@uu.nl)

Joy de Jong (, j.c.dejong1@uu.nl)

Griet Coupé (griet.coupe@ru.nl)

Doel

Studenten richten zich bij het geven en verwerken van peerfeedback op schrijfproducten veelal op lagereordeaspecten van een tekst, en minder op hogereordeaspecten. Dat is ongewenst, omdat vooral hogereordeaspecten bijdragen aan tekstkwaliteit. Dit roept de vraag op hoe we studenten kunnen stimuleren om tijdens peerfeedbackactiviteiten meer te focussen op hogereordeaspecten. Recente theorieën wijzen op het mogelijke belang van dialogische interactie, waarbij schrijvers actief betrokken zijn bij het reflecteren op product en proces. Het is echter onduidelijk of dialogische peerfeedback studenten daadwerkelijk aanzet om (1) te praten over hogereordeaspecten van teksten, en (2) teksten op hogereordeaspecten te reviseren.

Methode

Studenten werden over twee condities verdeeld: in de dialogische-peerfeedbackconditie (n=14) was de instructie gericht op *de manier waarop (hoe)* je gesprekken over teksten kunt voeren. In de niet-dialogische-peerfeedbackconditie (n=11) was de instructie gericht op *de focus (wat)* van gesprekken. Na de instructie (20 minuten) voerden duo's studenten peerfeedbackgesprekken over hun scripties. We berekenden hun spreektijd om te controleren of studenten in de dialooggestuurde conditie actiever waren in de peerfeedbackgesprekken dan studenten in de tekstkwaliteitgestuurde conditie (manipulatiecheck). Kwantitatieve inhoudsanalyses lieten de mate zien waarin studenten (1) over hogereordeaspecten praatten en (2) hun teksten op hogereordeaspecten reviseerden.

Resultaten

De instructie was effectief: in de dialooggestuurde conditie sprak de tekstschrijver 57% van de tijd, tegenover 25% in de tekstkwaliteitgestuurde conditie ($t(19) = -5.06, p < .001$). Daarnaast spraken studenten in de dialooggestuurde conditie meer over hogereordeaspecten (76% van de segmenten) dan in de tekstkwaliteitgestuurde conditie (64% van de segmenten; $t(23) = 2.31, p = .03$). Er was geen verschil in de mate waarin studenten hun teksten reviseerden op hogereordeaspecten: 24% van de revisies was revisies van hogereordeaspecten in de dialooggestuurde conditie, tegenover 20% in de tekstkwaliteitgestuurde conditie ($t(19) = 0.49, p = .63$).

Conclusies

Eenzijds illustreren de resultaten dat dialogische peerfeedback studenten kan helpen om gesprekken te voeren over hogereordeaspecten van een tekst. Anderzijds draagt dialogische

peerfeedback niet zomaar bij aan meer tekstrevisies van hogereordeaspecten. Ons vervolgonderzoek richt zich daarom op de vraag hoe de transfer gefaciliteerd kan worden van wat er in een peerfeedbackgesprek besproken is naar wat er in een tekst gereviseerd wordt.

Het schrijfproces centraal

Renske Bouwer (r.bouwer@uu.nl)

Jeanine van der Giessen – van der Doelen (j.a.m.vandergiessen-vanderdoelen@uu.nl)

Hanny den Ouden (h.denouden@uu.nl)

Doel

In het academische schrijfonderwijs gaat doorgaans de aandacht uit naar het schrijfproduct dat studenten afleveren, waarbij zij verondersteld worden zich te houden aan de richtlijnen die door de docent zijn vastgesteld. In de huidige studie wordt expliciet en louter aandacht besteed aan het schrijfproces aan de hand van een waaier aan schrijverschapscompetenties in meerdere genres. De onderzoeksvraag luidt hoe de academische schrijfvaardigheid zich ontwikkelt bij een groep studenten Nederlands die drie kwart jaar intensief persoonlijk bij het schrijven is begeleid.

Methode

Zeven studenten namen deel aan het project. In drie achtereenvolgende periodes van acht weken kregen zij elke week twee uur expliciete en persoonlijke instructie over academische en creatieve schrijfvaardigheid in het algemeen en over hun zelfgeschreven stukken in het bijzonder. Voor de instructies werd gebruik gemaakt van strategie-instructie, *modeling*, doelen stellen, feedbackstrategieën en begeleid oefenen. Ook werd tijdens twaalf bijeenkomsten expliciet gesproken over de overeenkomsten en verschillen tussen academische en creatieve genres. Buiten deze bijeenkomsten werkten de studenten ongeveer vier uur per week aan academische en creatieve schrijfopdrachten. De deelnemers rapporteerden op vier meetmomenten hun schrijfcompetenties.

Resultaten

De schrijfcompetenties werden op drie dimensies met dertien stellingen gemeten: ten eerste, Inhoud & Argumentatie met vijf items zoals 'ik kan wetenschappelijke theorieën en bevindingen vergelijken en tot een samenhangend verhaal integreren', ten tweede, Wetenschappelijke stijl & Conventies met vijf items zoals 'ik kan informatie in eigen woorden en op een nauwkeurige, objectieve, precieze en controleerbare manier beschrijven' en ten derde, het Schrijfproces met vier items zoals 'ik ken mezelf als schrijver en ik kan mijn schrijfproces zelf organiseren en reguleren'.

Op alle competenties werd door alle studenten progressie geboekt. Tijdens het proces rapporteerden de studenten een toename van eigenaarschap over hun schrijfproducten, een toename van schrijfplezier, een groter besef van eigen onkunde (dat door een student beschreven werd als 'educationele bewustwording'), een toegenomen gevoel van vrijheid om bronnen te citeren en ze te duiden en een internalisering van de *critical response feedback method*.

Conclusie

Op het congres presenteren wij kwantitatieve gegevens van de ontwikkeling van schrijfcompetenties en bespreken we kwalitatief ervaren winstpunten van de nadruk op het schrijfproces.

Van formuleringskeuze naar teksteffect: in de machinekamer van stijl

Maarten van Leeuwen (m.van.leeuwen@hum.leidenuniv.nl)

Ninke Stukker (n.m.stukker@rug.nl)

Tekstanalytisch onderzoek naar stijl is erop gericht te laten zien hoe formuleringskeuzes in teksten bepaalde effecten teweegbrengen op het niveau van die teksten als geheel. Dit leggen van verbanden tussen het 'micro-' en 'macroniveau' van analyse (Stukker & Verhagen 2019) gebeurt op grond van taalwetenschappelijke analyse: de analyse is erop gericht aannemelijk te maken dat formuleringskeuzes bepaalde effecten sorteren. Deze relatie tussen het talig microniveau en het interpretatief macroniveau wordt zelden geïnterpreteerd. Dat is opmerkelijk, want die relatie is vaak complex. Stukker & Verhagen (2019, p. 50) stellen in dit verband bijvoorbeeld dat een stilistische analyse 'in principe meerdere (elkaar omvattende of interagerende) macroniveaus kan betreffen'. De consequenties hiervan voor stijlanalyse worden echter alleen in abstracte zin aangestipt. In onze bijdrage geven we een nadere uitwerking van dit idee. We zullen aan de hand van een paar concrete stilistische casussen laten zien wat onder 'meerdere (elkaar omvattende of interagerende) macroniveaus' verstaan kan worden en hoe dit op methodisch verantwoorde wijze in een stijlanalyse kan worden verdisconteerd.

Literatuur

Stukker, N. & A. Verhagen (2019). *Stijl, taal en tekst. Stilistiek op taalkundige basis*. Leiden: Leiden University Press.

Rechterlijke uitspraken begrijpelijker maken door ingrepen in stijl, opbouw en inhoud: een experiment

Geerke van der Bruggen (g.g.vanderbruggen@uu.nl)

Henk Pander Maat (h.l.w.pandermaat@uu.nl)

Leken hebben moeite rechterlijke uitspraken te begrijpen. Dat is problematisch, omdat de teksten daarmee hun maatschappelijke doelen niet optimaal dienen. Met dit experiment willen wij drie tekstingrepen testen waarvan wij denken dat die de begrijpelijkheid van uitspraken zouden kunnen vergroten.

Ontwerp

We testen ingrepen in stijl, opbouw en inhoud. Bij de stijlingreep vereenvoudigden we de woorden en zinnen. Bij de opbouw-ingreep haalden we de beslissing naar voren, net als de conclusies van deelredeneringen. Bij de inhoudelijke ingreep voegden we extra uitleg toe over belangrijke regels waaraan de rechter toetst. Door deze ingrepen met elkaar te kruisen ontstaan er acht tekstversies.

Voor dit experiment selecteerden we twee uitspraken uit verschillende rechtsgebieden, namelijk het bestuursrecht en het civiele recht. We bespraken de herschrijvingen met verschillende rechters om de juridische adequaatheid van de herschrijvingen te bewaken.

Uitvoering

Elke respondent krijgt één versie van één casus te lezen. Daarna testen we het begrip van de tekst door 20 stellingen voor te leggen. Tot slot vragen we de respondent oordelen te geven over verschillende aspecten van de tekst.

Planning

Het experiment wordt in november 2023 afgenomen, zodat we op het congres de resultaten kunnen delen.

Persuasieve Poëzie

Janette Bosma (janette.bosma@rug.nl)

John C.J. Hoeks (j.c.j.hoeks@rug.nl)

Doel

Deze studie onderzoekt welke literaire stijlmiddelen, samen genomen ook wel *foregrounding* genoemd, een effect hebben op de verwerking en overtuigingskracht van een poëtische tekst. *Foregrounding* behelst niet-alledaags taalgebruik, zoals ongebruikelijke woordvolgordes, bijzondere woorden en herhalingen, waardoor er meer nadruk komt te liggen op bepaalde talige elementen. Bestaande theorie suggereert dat *foregrounding* een effect kan hebben op de gevoelens van lezers, omdat het 'het gewone ongewoon' maakt en de mogelijkheid biedt vanuit nieuwe perspectieven te kijken.

Methode

Op basis van een origineel gedicht van Hans Bouma over de bio-industrie ontwikkelden we vier nieuwe versies die verschillen in de mate van *foregrounding*. Er waren dus in totaal vijf versies: 1) het gedicht met traditionele vormgeving; 2) het gedicht zonder enjambement (regelafbreking), 3) een prozaïsche tekst met enige *foregrounding*, 4) een prozaïsche tekst zonder *foregrounding* en 5) een zakelijke tekst.

Voor en na het lezen van een versie hebben de respondenten (N=1027; 511 mannen en 516 vrouwen) vragen beantwoord, onder andere over hun voornemen om te stoppen met het eten van vlees, en over de *identificatie* (het zich vereenzelvigen met de hoofdpersonen) die ze voelden met de niet-menselijke dieren die in de tekst voorkomen.

Resultaten

Variantie-analyse laat het volgende patroon zien: Als het gaat om *persuasieve effecten* maakt het voor vrouwen niet uit welke versie ze hebben gelezen: hun intentie om "vanaf nu geen vlees meer te eten" is stabiel; bij mannen is *foregrounding* blijkbaar wel belangrijk: hun intentie is significant lager dan die van vrouwen bij de prozaïsche tekst en bij de zakelijke tekst, waar in beide gevallen geen *foregrounding* aanwezig is.

Bij *Identificatie* met de in de tekst aanwezige dieren zien we een overeenkomstig patroon: vrouwen identificeren zich sowieso wel, ongeacht de versie die ze lezen; bij mannen is de identificatie met de dieren significant minder als de *foregrounding* minder sterk wordt.

Conclusie

In dit onderzoek konden we zien dat *foregrounding* effect heeft op de overtuigingskracht van een gedicht. Met name bij mannen blijkt *foregrounding* van groot belang te zijn. Wellicht omdat door deze literaire middelen de identificatie met de personen die in de tekst voorkomen wordt vergroot.

Ik lees dus ik begrijp

Mira Wyns, mirawyns@gmail.com

Doel

De leesvaardigheid van Vlaamse kinderen en jongeren is gedaald volgens de PISA- en PIRLS-onderzoeken. Deze onderzoeken naar leesvaardigheid hebben zich echter vooral gefocust op kinderen. Het doel van deze studie was dan ook het onderzoeken van het verband tussen het leesgedrag en de taalvaardigheid van leerlingen uit het zesde middelbaar algemeen secundair onderwijs (aso) en technisch secundair onderwijs (tso) in Vlaanderen. Er werd verwacht dat leesklimaat positief zou samenhangen met leesattitude en -plezier. Deze variabelen zouden positief samenhangen met leesfrequentie en -volume, die samen met het lezen van fictie en het lezen op papier positief zouden samenhangen met taalvaardigheid.

Methode

Om dit te onderzoeken zijn er vragenlijsten afgenomen bij 138 leerlingen, verspreid over twee scholen. Het leesklimaat werd bevraagd aan de hand van een *Author Recognition Test* (ART) en het schatten van het aantal boeken dat de leerlingen thuis hebben. Leesattitude en -plezier werden bevraagd aan de hand van stellingen. Leesgedrag viel uiteen in leesfrequentie en -volume, teksttypes en genres en manieren van lezen. Voor taalvaardigheid is de woordenschatkennis en het begrijpend lezen getoetst. Begrijpend lezen bestond uit het ordenen van zinnen en het beantwoorden van meerkeuzevragen over een artikel.

Resultaten

De respondenten die een aso-opleiding volgen, hebben gemiddeld een positievere leesattitude, lezen meer en hebben een hogere taalvaardigheid. De scores voor taalvaardigheid zijn aan de lage kant; wat overeenkomt met de PISA- en PIRLS-onderzoeken.

Leesklimaat vertoont een significante samenhang met leesattitude en -plezier. Leesattitude en -plezier hangen significant samen met leesfrequentie en -volume. Leesfrequentie en -volume, het lezen van fictie en het lezen op papier hebben een positieve invloed op de woordenschatkennis. Het lezen van fictie vertoont eveneens een significant verband met begrijpend lezen.

Conclusies

Leesfrequentie- en volume en de manieren waarop er gelezen wordt, vertoonden geen significant verband met begrijpend lezen. De andere hypothesen zijn wel ingelost. Deze studie lijkt erop te wijzen dat het, ook in turbulente tijden, belangrijk blijft om in te zetten op lezen. Daarbij is aandacht voor leesplezier en een rijke leesomgeving belangrijk om zo een positieve leesspiraal te kunnen bevorderen.

De opkomst van online chatten en internationale ontwikkelingen in leesvaardigheid gedurende 2000-2018

Hans Luyten (j.w.luyten@utwente.nl)

Doel

Het onderzoek beschrijft de statistische samenhang tussen toegenomen online chatten in de periode 2000-2018 en veranderingen in leesvaardigheid. In populaire media wordt regelmatig krachtig stelling genomen tegen de vermeende negatieve effecten van het taalgebruik van jongeren bij schriftelijke uitwisselingen via digitale media op hun lees- en schrijfvaardigheid. Wetenschappelijk onderzoek bevestigt dergelijke effecten echter nauwelijks. De wetenschappelijke conclusies zijn gebaseerd op cross-sectionele vergelijkingen tussen individuen die verschillen in de mate waarin zij digitale berichten uitwisselen. In tegenstelling hiermee onderzoekt de huidige studie in hoeverre veranderingen per land in de prevalentie van online chatten samenvallen met veranderingen in de leesvaardigheid van opeenvolgende leerlingengroepen. Deze aanpak biedt een nieuw perspectief.

Methoden

De gegevens zijn ontleend aan de internationale PISA-surveys en hebben betrekking op 39 landen. Deze surveys worden sinds 2000 elke drie jaar gehouden en hebben als hoofddoel de kennis en vaardigheden in kaart te brengen van 15-jarigen op het gebied van lezen, wiskunde en science. In dit onderzoek worden twee groepen landen onderscheiden: landen met een lage prevalentie van online chatten in 2009 en een versnelde groei in 2009-2018 en landen met een hoge prevalentie van chatten in 2009, maar daarna afnemende groei. Voor twee afzonderlijke perioden (2000-2009 en 2009-2018) is de correlatie berekend tussen nationale trends in leesvaardigheid en toename in online chatten. Ook is nagegaan of de correlaties tussen nationale leestrends en online chatten gemedieerd worden door verandering in het lezen van fictie en kennis van goede leesstrategieën.

Resultaten

De groep landen met een lage prevalentie van online chatten in 2009 vertoonde in de periode 2000-2009 een sterk verbeterde leesvaardigheid. Deze positieve trend keerde echter om in de periode daarna, toen het online chatten in deze landen in een stroomversnelling kwam. De tweede groep vertoont daarentegen verbetering in de periode 2009-2018, toen de groei van online chatten in deze landen vertraagde. In 2009 was de prevalentie van online chatten in deze landen al hoog. Dit viel samen met een kleine afname van de leesvaardigheid.

Zowel in de periode 2000-2009 en 2009-2018 is er sprake van een sterke correlatie tussen toename in online chatten en afnemende leesvaardigheid. Aanvullende analyses laten zien dat gedurende 2000-2009 de relatie tussen toegenomen online chatten en verminderde leesvaardigheid wordt gemedieerd door veranderende percentages leerlingen die minstens één keer per maand fictie lezen. In de periode 2009-2018 wordt de relatie gemedieerd door een veranderend bewustzijn van bruikbare leesstrategieën.

Conclusie

De resultaten leveren sterke aanwijzingen op voor het vermoeden dat de opkomst van online chatten in grote mate de ontwikkelingen per land heeft bepaald op het gebied van leesvaardigheid in de eerste twee decennia van de 21e eeuw.

Lezen om te leren en hoe tekststructuur daarbij helpt

Suzanne Bogaerds-Hazenberg (suzanne.bogaerds-hazenberg@ru.nl)

Hilde Kooiker-den Boer (h.s.kooiker@hz.nl)

Jacqueline Evers-Vermeul (j.evers@uu.nl)

Doel

Het leesonderwijs in groep 5-6 vertoont een uitdagende omslag: de aandacht verschuift van leren-om-te-lezen naar lezen-om-te-leren, waarbij leerlingen steeds zelfstandiger moeten omgaan met informatieve teksten. Tegelijk weten we uit onderzoek dat Nederlandse leerlingen juist moeite hebben om tot diep tekstbegrip te komen. De rode draad van een tekst zien, de belangrijkste informatie geordend onthouden, of impliciete verbanden doorzien: vaardigheden met een link naar tekststructuur die voor leerlingen lastig zijn om te leren, en voor leerkrachten om goed te onderwijzen. In dit onderzoek hebben we daarom proberen te achterhalen welke kansen en uitdagingen er liggen als we zouden investeren in tekststructuuronderwijs in de bovenbouw van de basisschool.

Methode

We vatten resultaten samen van drie studies:

- (1) Een meta-analyse waarin we op basis van 44 eerdere studies hebben achterhaald welke effecten tekststructuuronderwijs heeft op het tekstbegrip van basisschoolleerlingen;
- (2) Ontwerpgericht onderzoek waarbij we samen met leerkrachten basisschoolmaterialen hebben ontwikkeld voor tekststructuuronderwijs;
- (3) Ontwerpgericht onderzoek waarbij we een professionaliseringsmodule over tekststructuuronderwijs (met o.a. kennisclips) hebben getest onder basisschoolleerkrachten in opleiding.

Resultaten

De meta-analyse toont aan dat het aanleren van kennis over veelvoorkomende structuren zoals oorzaak-gevolg en probleem-oplossing positieve effecten heeft op het tekstbegrip van basisschoolleerlingen. De twee ontwikkelde en geteste lessenseries (TOP, m.n. voor leesonderwijs en FLINT, voor Natuur- en Techniekonderwijs) bleken bruikbaar, maar er was bij de ontwikkeling daarvan relatief veel inhoudelijke begeleiding en didactische ondersteuning van de leerkrachten nodig. De ontwikkelde kennisclips, met essentiële theorie over tekstbegrip en toepassingsmogelijkheden binnen het leesstrategieonderwijs, bieden een eerste opstap naar verdere docentprofessionalisering op dit gebied.

Conclusies

Het N&T-vakgebied biedt een rijke en betekenisvolle context voor lees- (en schrijf)onderwijs waarin eenvoudig dwarsverbanden gelegd kunnen worden tekststructuren en de denkrelaties uit het vak,

bijvoorbeeld het volgen van allerlei processen (chronologie) of het classificeren van dieren of planten (vergelijking). Kennis over tekststructuur helpt leerlingen en leerkrachten om leesstrategieën gericht toe te passen, maar een geslaagde invoering in de Nederlandse setting vergt verdere docentprofessionalisering.

Co-opvoederschap in de praktijk: van appen naar bellen tussen professionele pleegouders en geboorteparenten

Ellen Schep (hh.schep@che.nl)

Wyke Stommel (w.stommel@ru.nl)

Keun Young Sliedrecht (keunyoung.sliedrecht@han.nl)

In deze presentatie richten we ons op “interconnected communication sequences” (Laursen, 2012) tussen Professionele Pleegouders (PPOs) en Geboorteparenten (GOs) in de Nederlandse Gezinshuiszorg. Bij dit type zorg leven kinderen bij PPOs, terwijl ze regelmatig hun geboorteparent(en) opzoeken. Van PPO’s wordt verwacht dat ze samenwerken met GO’s waardoor de ouderparen regelmatig contact hebben en er daarmee sprake is van co-opvoederschap.

De data bestaan uit Whatsapp-interacties tussen 11 PPO-GO-paren en 26 telefoongesprekken. We bestuderen twee gevallen van Whatsapp-interactie gevolgd door een telefoongesprek, waarbij we ons richten op de openingen en “pre-openingen” (dwz het appen) om inzicht te krijgen in de relatie(s) van de PPO en GO (vgl. Drew & Chilton 2022). Aan de hand van conversatie-analyse (Sidnell & Stivers, 2013) ontrafelen we hoe de interactie tussen PPO en GO zich ontvouwt, specifiek hoe de PPO voorstelt om te bellen, wel of geen specifieke reden noemt om te bellen, hoe PPO en GO tot een belafsprake komen en hoe vervolgens in het telefoongesprek opnieuw de wederzijdse beschikbaarheid en de reden voor het bellen geregeld wordt.

De analyse laat zien hoe contact leggen en regelen via verschillende communicatiemediën doordrenkt is met oriëntaties op de belangen van de ander, inclusief de zorg voor het kind. Opvoeders geven het co-opvoederschap gestalte met een grote gevoeligheid voor waarom, wanneer, en hoe ze contact leggen met de ander. Onze case-study naar ‘interconnected communication sequences’ in het contact tussen PPO en GO geeft daarmee inzicht in de complexe relatie tussen PPOs en GOs (cf. Järvinen & Luckow, 2020) en hoe PPOs en GOs co-opvoederschap bereiken en onderhouden (cf. Chateaufeuf et al., 2018).

Literatuur

- Chateaufeuf, D., Turcotte, D., & Drapeau, S. (2018). The relationship between foster care families and birth families in a child welfare context: The determining factors. *Child & Family Social Work, 23*(1), 71-79.
- Drew, P., & Chilton, K. (2000). Calling just to keep in touch: Regular and habitualised telephone calls as an environment for small talk. In J. Coupland (Ed.), *Small talk* (pp. 137–163). London: Longman
- Järvinen, M., & Luckow, S. T. (2020). Sociological ambivalence: Relationships between birth parents and foster parents. *Sociology, 54*(4), 825-841.

Sidnell, J. (2013) 'Basic conversation analytic methods', In J. Sidnell & T. Stivers (Eds). *The Handbook of Conversation Analysis*, pp. 77-99. Manhattan: John Wiley & Sons.

Sen, R., & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), 298-309.

Leeftijdsgebonden stereotyperingsprocessen in sollicitatiegesprekken blootgelegd

Melina De Dijn (Melina.DeDijn@kuleuven.be)

Federica Previtali (federica.previtali@tuni.fi)

Dorien Van De Mieroop (Dorien.VanDeMieroop@kuleuven.be)

Doel

Leeftijdsgebonden discriminatie is verboden in Europa, maar toch geven Europese werknemers aan ermee in aanraking te komen op de werkvloer (Eurobarometer European Commission, 2019). Deze vorm van discriminatie is geënt op stereotypen over bepaalde leeftijdscategorieën (bv. dat jongere werknemers niet loyaal zijn, dat oudere werknemers weinig flexibel zijn). Het bestaande onderzoek naar de rol daarvan in de rekruteringscontext focust op dit moment voornamelijk op wat er zich voor of na het sollicitatiegesprek afspeelt, hoewel dat gesprek een scharniermoment is dat in hoge mate bepaalt of een kandidaat geselecteerd zal worden voor een functie. In deze studie bestuderen we daarom of en hoe leeftijdscategorieën en stereotypen die daarmee verbonden worden, relevant worden gemaakt *tijdens* sollicitatiegesprekken.

Methode

Om stereotyperingsprocessen verbonden aan bepaalde categorieën te bestuderen, maken we gebruik van *membership categorization analysis* (MCA -zie Stokoe, 2012). Deze methode werd al vaak gebruikt om sollicitatiegesprekken met kandidaten met een migratieachtergrond te analyseren, maar tot dusver gebeurde dat slechts zelden in onderzoek naar leeftijdscategorisaties in sollicitatiegesprekken.

We voerden een analyse uit van een corpus van 81 sollicitatiegesprekken, opgenomen in het Vlaamse deel van België. We bestuderen deze sollicitatiegesprekken met behulp van MCA om het gebruik van van leeftijdsgebonden categoriseringen vanuit een emisch perspectief te onderzoeken.

Resultaten

Leeftijdscategorieën komen voor in meer dan 10% van de sollicitatiegesprekken in onze dataset. Die categorieën kunnen worden geïnitieerd door recruiters, soms op problematische manieren, maar verrassend is dat ze nog vaker in het leven geroepen worden door kandidaten. Zij koppelen leeftijdscategorieën aan negatieve en positieve stereotypen - waarbij *out-groups* worden bekritiseerd en *in-groups* worden geprezen – om verwachte en vanzelfsprekend geachte vooroordelen te weerleggen en zo een 'beste kandidaat'-identiteit te construeren.

Conclusies

Stereotyperingsprocessen kunnen in hun meest extreme vorm leiden tot uitsluiting van bepaalde (leeftijds)groepen. Door te onderzoeken hoe kandidaten anticiperen op die processen en erop reageren, kunnen we verder blootleggen welke leeftijdsgebonden stereotypen leven in de rekruteringscontext.

Literatuur

Eurobarometer European Commission. (2019). *Special Eurobarometer 493: Discrimination in the EU (including LGBTI)*. The Official Portal for European Data.

https://data.europa.eu/data/datasets/s2251_91_4_493_eng?locale=en

Stokoe, E. (2012). Moving forward with membership categorization analysis: Methods for systematic analysis. *Discourse Studies*, 14(3), 277–303.

De reflexieve relatie tussen humor en hiërarchie in vluchtbriefingvergaderingen van cabinepersoneel

Kim Schoofs (kim.schoofs@kuleuven.be)

Dorien van de Mieroop (dorien.vandemieroop@kuleuven.be)

Tatjana Gryspeert

Doel

Onderzoek naar luchtvaartcommunicatie heeft tot dusver weinig aandacht besteed aan het taalgebruik van cabinepersoneel (zie echter Clark, 2018 en Van De Mieroop et al. 2023). Het cabinepersoneel vormt een specifieke gemeenschap die wordt gedefinieerd door gereguleerde praktijken rond veiligheidsmaatregelen, klantenservice en hiërarchie. Hoewel hiërarchische machtsstructuren steeds minder vanzelfsprekend zijn in Westerse werkomgevingen door de overgang naar de “New Work Order” (Gee et al., 1996), vormen luchtvaartmaatschappijen hierop vaak een uitzondering. In de luchtvaartmaatschappij die wij bestuderen, bevindt het cabinepersoneel zich in een verwarrende situatie, aangezien hiërarchische praktijken gangbaar blijven ondanks veranderingsprocessen naar meer egalitarisme die van bovenaf worden gestimuleerd.

Methode

We analyseren met een kwalitatieve interactioneel-sociolinguïstische benadering hoe hiërarchie geconstrueerd wordt aan de hand van humor in 15 audio-opnames van vluchtbriefingvergaderingen. Hoewel humor veel functies vervult op de werkvloer, richten we ons specifiek op de relatie tussen humor en machtsverhoudingen (Holmes & Marra, 2006). Specifiek onderzoeken we (1) in hoeverre humor symbool staat voor hiërarchische verschillen onder het cabinepersoneel en (2) of de van bovenaf gepropageerde veranderingen zichtbaar zijn in de dagelijkse werking van het cabinepersoneel.

Resultaten

Onze bevindingen geven aan dat leidinggevendenden vaak humor gebruiken om: (1) machtsverhoudingen te handhaven (bv. door kritiek op andere teamleden spottend te formuleren en te verzachten) en (2) de eigen hiërarchische macht te verzwakken (bv. zelfspot). Hoewel humor ook wordt gebruikt door teamleden met een lagere hiërarchische status – meestal om machtsverhoudingen uit te dagen – wordt dat regelmatig ingeperkt door leidinggevendenden (bv. door van onderwerp te veranderen).

Conclusies

Uit onze analyses blijkt dat humor tijdens vluchtbriefingvergaderingen nog vaak symbool staat voor traditionele hiërarchische machtsverschillen ondanks de institutioneel gepropageerde veranderingsprocessen naar meer egalitarisme.

Literatuur

Clark, B. (2018). Professional Identity Construction: Cabin Crew Discourse. In B. Vine (Ed.), *The Routledge handbook of language in the workplace* (pp. 373-385). Routledge.

Gee, J.P. et al. (1996). *The New Work Order*. Saint Leonards.

Holmes, J., & Marra, M. (2006). Humor and leadership style. *Humor*, 19(2), 119-138.

Van De Mierop, D. et al. (2023). Leadership style in transition? *Journal of Pragmatics*, 206, 5-18

'Ik kan hier hoesten'. Het gebruik van corona-iconen voor inclusieve communicatie

Charlotte van Hooijdonk (c.m.vanhooijdonk@uu.nl)

Lisanne van Weelden (l.vanweelden@uu.nl)

Doel

Tijdens de coronacrisis moesten gemeenten voortdurend communiceren over nieuwe maatregelen waaraan burgers zich moesten houden, bijvoorbeeld 'vermijd drukte'. Het was belangrijk om deze informatie op een begrijpelijke manier te delen, ook met burgers voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. Iconen zouden kunnen helpen om de maatregelen op een begrijpelijke manier te communiceren. Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in het gebruik en de begrijpelijkheid van iconen als middel voor inclusievere gemeentelijke communicatie in Nederland en Vlaanderen.

Methode

Er is een bureau-analyse uitgevoerd om de betekenis, het communicatieve doel en de complexiteit van 72 Nederlandse en Vlaamse corona-iconen te bepalen. Vervolgens is er een online experiment uitgevoerd waarin 116 participanten (34 mannen, 59 Nederlanders, 56.9% theoretisch opgeleid, 64.7% Nederlands als moedertaal) acht corona-iconen hebben beoordeeld. De participanten beantwoordden voor ieder icoon vragen over de betekenis van het icoon, hoe ze tot deze interpretatie kwamen en wat ze volgens het icoon moesten doen. Daarnaast beoordeelden ze de iconen op complexiteit, begrijpelijkheid en bekendheid op 5-punts likert-schaal.

Resultaten

Uit de bureau-analyse blijkt dat de corona-iconen vooral een instructief en verbiedend doel hadden (bijvoorbeeld: 'handen wassen', 'geen handen schudden'). Deze iconen waren vaak complex (ze bestonden uit veel elementen). Uit het experiment bleek dat instruerende corona-iconen vaak verkeerd geïnterpreteerd werden. Participanten met Nederlands als moedertaal gaven (62%) vaker de correcte betekenis dan participanten met een andere taalachtergrond (56%).

Conclusie

Volgens ISO-richtlijnen moeten iconen die worden ingezet in de publieke ruimte (zoals corona-iconen) gemiddeld 66% correct geïnterpreteerd worden. Uit het experiment bleek dat de helft van de iconen dit percentage niet haalden. Verkeerde interpretaties worden onder andere gestuurd door de kleur van het icoon of een afwijkend visueel element in het icoon. Zo interpreteerden participanten het icoon 'blijf thuis bij klachten' verkeerd vanwege de groene achtergrondkleur van het icoon. Ze dachten dat het icoon een positieve betekenis had. Daarnaast werd het icoon 'houd 1.5 meter afstand' geïnterpreteerd als 'afstand houden bij het sporten' vanwege een opvallende houding van de twee personen in het icoon. Uit dit onderzoek blijkt dat het gebruik van corona-iconen niet voor inclusieve gemeentelijke communicatie heeft gezorgd.

Reflecties van wetenschappers en journalisten op het gebruik van modellen in nieuws over COVID-19

Anouk de Jong (a.dejong-2@utwente.nl)

Anne M. Dijkstra (a.m.dijkstra@utwente.nl)

Miles A. J. MacLeod (m.a.j.macleod@utwente.nl)

Menno D. T. de Jong (m.d.t.dejong@utwente.nl)

Doel

Tijdens de COVID-19 pandemie hadden burgers behoefte aan informatie die gebaseerd was op complexe wetenschappelijke modellen voor hun keuzes over gezondheid en veiligheid. Hiervoor waren zij vaak afhankelijk van berichtgeving in nieuwsmedia. Daarom onderzochten we hoe wetenschappers en journalisten, die bij deze berichtgeving betrokken waren, epidemiologische modellen gebruikten en uitlegden. Hierbij letten we in het bijzonder op hoe zij de complexiteit en onzekerheid rondom modellen op een begrijpelijke manier presenteerden.

Methode

Online interviews met wetenschappers (N=11) en journalisten (N=10) gaven inzicht in ervaringen met de berichtgeving over de COVID-19 pandemie en de complexiteit en onzekerheid van de gebruikte modellen. Aan de hand van een krantenartikel met de veelgebruikte “flatten the curve” grafiek en open vragen over andere modellen, reflecteerden de participanten op de sterke en zwakke punten van gevisualiseerde modellen in nieuwsberichten. Na transcriptie van de interviews voerden we een thematische analyse uit met een combinatie van deductief en inductief coderen.

Resultaten

De resultaten laten zien dat wetenschappers en journalisten het vaak moeilijk vonden om epidemiologische modellen duidelijk uit te leggen zonder te veel nuance te verliezen. Beide groepen benadrukten het belang om de onzekerheden in modellen aan te duiden. In reactie op het voorbeeld noemden ze als grootste voordeel van het gebruik van modelvisualisaties dat ze concepten en processen makkelijker en sneller inzichtelijk kunnen maken. Eén van de belangrijkste genoemde nadelen was dat dit soort visualisaties voor veel mensen moeilijk te interpreteren zijn, waardoor de boodschap kracht verliest.

Conclusies

Dit onderzoek biedt inzicht in de ervaringen en reflecties van wetenschappers en journalisten omtrent berichtgeving over complexe modellen tijdens de COVID-19 pandemie. Inzichten laten voor- en nadelen van het gebruik van gevisualiseerde modellen in de wetenschapsjournalistiek zien. Daarnaast kunnen we onzekerheden beter duiden om het publiek te helpen complexe modellen te interpreteren. De inzichten zijn relevant voor berichtgeving over infectieziekten en andere onderwerpen waarbij complexe modellen een belangrijke rol spelen, zoals klimaatverandering en kunstmatige intelligentie.

COVID-19 in de media: Vijf kritieke gebeurtenissen in het Nederlandse coronabeleid

Menno de Jong (m.d.t.dejong@utwente.nl)

Anouk de Jong (a.dejong-2@utwente.nl)

Joyce Karreman (j.karreman@utwente.nl)

Ringo Ossewaarde (m.r.r.ossewaarde@utwente.nl)

Lilian Boerkamp (l.g.p.boerkamp@utwente.nl)

Doel

De COVID-19-pandemie heeft het dagelijks leven in Nederland langdurig ontwricht en heeft diepe sporen nagelaten in de samenleving. Het besef is gegroeid dat we in de toekomst rekening moeten houden met de komst van nieuwe pandemieën. Uit eerder onderzoek weten we dat onvoorspelbaarheid, ambiguïteit en snelle ontwikkelingen complicerende factoren zijn voor het beleid en de communicatie. In de COVID-19-pandemie werd duidelijk dat beleid en communicatie nauw met elkaar verweven zijn. Welke lessen kunnen we trekken uit de ervaringen met COVID-19?

Methode

We kiezen ervoor om niet naar de officiële communicatie (zoals de persconferenties) te kijken, maar naar de berichtgeving over het COVID-19-beleid in twee landelijke dagbladen: de Telegraaf en NRC Handelsblad. In de periode van 8 januari 2020 tot 2 september 2021 hebben we alle artikelen over COVID-19 verzameld. Dat leidde tot een corpus van 34.875 artikelen. Om de data hanteerbaar te maken hebben we een selectie gemaakt van vijf kritieke gebeurtenissen. De analyse van deze gebeurtenissen bestond uit een reconstructie van de tijdlijn, met een focus op gebeurtenissen, opinies en actoren.

Resultaten

De vijf kritieke gebeurtenissen zijn: (1) de discussie over het nut en de noodzaak van mondkapjes, (2) de ontwikkeling en implementatie van de routekaart die leidend zou zijn voor de verdere maatregelen, (3) de invoering van de avondklok, (4) de start van de vaccinatiecampagne, en (5) de communicatie rondom 'Dansen met Janssen'. In alle gevallen laat onze analyse zien dat de overheidscommunicatie – en daarmee het overheidsbeleid – gebrekkig is geweest. Over de vijf cases heen identificeren we verschijnselen die het vertrouwen in het COVID-19-beleid hebben geschaad.

Conclusies

De COVID-19-communicatie kan getypeerd worden aan de hand van vier spanningsvelden: (1) tussen het voorkomen van paniek en het bevorderen van een gevoel van urgentie, (2) tussen de behoefte aan duidelijkheid en optimisme en de noodzaak om op verantwoorde wijze om te gaan met reële ambiguïteit en onvoorspelbaarheid, (3) tussen uni- en multivocaliteit, en (4) tussen de specifieke Nederlandse situatie en de buitenlandse gebeurtenissen en maatregelen.

